

ÎNVĂȚAREA LA DISTANȚĂ

Studiu cu privire la activitățile educaționale desfășurate în România, în perioada suspendării cursurilor școlare față-în-față

Coordonator

Ana-Maria Dalu

Autori

Otilia Apostu

Paul Blendea

Ana-Maria Dalu

Ciprian Fartușnic

Irina Horga

Oana Iftode

Marius Lazăr

Miruna Miulescu

Ancuța Plăeșu

Andreea Scoda

Adela Mihaela Țăranu

Lucian Voinea

EDUCAȚIE
ȘI FORMARE

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI
EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
UNITATEA DE CERCETARE ÎN EDUCAȚIE

ÎNVĂȚAREA LA DISTANȚĂ

STUDIU CU PRIVIRE LA ACTIVITĂȚILE EDUCATIONALE
DESFĂȘURATE ÎN ROMÂNIA, ÎN PERIOADA SUSPENDĂRII
CURSURILOR ȘCOLARE FAȚĂ-ÎN-FAȚĂ

Editori:

SILVIU DRAGOMIR

VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Director editorial:

MAGDALENA MĂRCULESCU

Redactare:

VICTOR POPESCU

Design coperta: Faber Studio

Foto copertă: Guliver/Getty Images/© Dusan Stankovic

Director producție:

CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:

GABRIELA ANGHEL

Corectură:

IRINA MUȘĂTOIU

Copyright © Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație -
Unitatea de Cercetare în Educație pentru prezenta ediție

Lucrarea a fost finanțată prin proiectul Euroguidance România 2018-2020, cu
sprijinul Comisiei Europene. Această publicație reflectă numai punctul de vedere al
autorilor, iar Comisia nu este responsabilă pentru eventuala utilizare a informațiilor pe
care le conține.

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-1019-3

Coordonator:

Ana-Maria Dalu

Autori:

- Rezumat: Ana-Maria Dalu, Ciprian Fartușnic, Oana Iftode, Marius Lazăr, Miruna Miulescu, Ancuța Plăeșu, Adela Mihaela Țăranu
- Introducere: Ana-Maria Dalu, Marius Lazăr
- Capitol 1: Oana Iftode, Marius Lazăr, Ancuța Plăeșu
- Capitol 2: Irina Horga, Miruna Miulescu, Andreea Scoda, Lucian Voinea
- Capitol 3: Otilia Apostu, Paul Blendea, Ciprian Fartușnic
- Capitol 4: Oana Iftode, Marius Lazăr, Ancuța Plăeșu

Autori instrumente de cercetare: Mirela Alexandru, Otilia Apostu, Petre Botnariuc, Luminița Catană, Ciprian Fartușnic, Ana-Maria Dalu, Irina Horga, Oana Iftode, Gabriela Nausica Noveanu, Ancuța Plăeșu, Adela Mihaela Țăranu, Speranța Țibu, Simona Velea

Prelucrarea statistică a datelor de cercetare: Marius Lazăr, Cornelia Novak

Echipa suport pentru elaborarea instrumentelor de cercetare și prelucrarea datelor: Angela Andrei, Alina Crăciunescu, Corina Neacșu-Dalu, Oana Gheorghe, Mihai Iacob, Marius Lazăr, Manuela Manu, Miruna Miulescu, Cornelia Novak, Carmen Pleșa, Andreea Scoda, Lucian Voinea

Cuprins

9	<i>Rezumat</i>
31	<i>Introducere</i>
31	1. Aspecte metodologice
33	2. Limitele cercetării
34	Capitolul 1. Opinii ale elevilor din sistemul de învățământ preuniversitar
34	Prezentarea lotului investigat
35	1.1. Participare versus non-participare la activitățile educaționale la distanță
37	1.2. Cauze ale neparticipării la activitățile educaționale la distanță
39	1.3. Utilizarea dispozitivelor necesare învățării la distanță
42	1.4. Măsura în care s-au organizat activități educaționale la disciplinele din orar
43	1.5. Gestionarea activităților educaționale de către cadrele didactice
47	1.6. Frecvența participării elevilor la diverse tipuri de activități educaționale
50	1.7. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță
53	1.8. Provocări și dificultăți întâmpinate de elevi în învățarea online

6	56	1.9. Autonomia elevilor în utilizarea dispozitivelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță
	58	1.10. Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare
	60	1.11. Aprecieri ale elevilor cu privire la activitățile școlare la distanță
	63	1.12. Gradul de mulțumire a elevilor în ceea ce privește activitățile școlare la distanță
	65	Concluzii
	69	Recomandări
71		Capitolul 2. Opinii ale profesorilor din sistemul de învățământ preuniversitar
	71	Prezentarea lotului investigat
	73	2.1. Activitatea didactică a profesorilor în perioada suspendării cursurilor față-în-față
	74	2.2. Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii
	80	2.3. Ponderea elevilor cu care profesorii au desfășurat activități la distanță
	84	2.4. Frecvența desfășurării activităților de învățare la distanță
	86	2.5. Gradul de parcurgere a programelor școlare la finalul anului 2019-2020
	89	2.6. Resurse educaționale utilizate de profesori în perioada învățării la distanță
	93	2.7. Modalități de monitorizare a învățării la distanță
	95	2.8. Colaborare și sprijin în organizarea învățării la distanță
	101	2.9. Provocări și dificultăți întâmpinate de profesori în perioada învățării la distanță
	106	2.10. Aspecte pozitive ale învățării la distanță
	108	2.11. Propuneri ale profesorilor

114	Concluzii
119	Recomandări
121	Capitolul 3. Opiniile directorilor de școli
121	Prezentarea lotului investigat
122	3.1. Activitatea școlilor după suspendarea cursurilor față-în-față
125	3.2. Modalități de organizare a activităților educaționale la distanță
127	3.3. Sprijinul primit de școli pentru organizarea activităților educaționale la distanță
131	3.4. Rolul echipei manageriale în sprijinirea actorilor școlari (profesori, elevi)
135	3.5. Capitalul de competențe ale profesorilor pentru activitatea educațională la distanță
136	3.6. Provocări și dificultăți ale echipelor manageriale în organizarea activității educaționale la distanță
145	3.7. Propuneri pentru asigurarea calității activității educaționale în anul școlar viitor
150	Concluzii
153	Recomandări
156	Capitolul 4. Opinii ale părinților ai căror copii sunt înscriși în sistemul de învățământ preuniversitar
156	Prezentarea lotului investigat
158	4.1. Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță
161	4.2. Cauze ale neparticipării copiilor la activitățile educaționale la distanță
163	4.3. Accesul copiilor la dispozitivele necesare învățării la distanță

8	168	4.4. Debutul organizării activităților educaționale la distanță
	170	4.5. Gestionarea activităților educaționale de către cadrele didactice
	175	4.6. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță
	178	4.7. Autonomia copiilor în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță
	180	4.8. Implicarea părinților în activitățile școlare ale copilului
	182	4.9. Instance de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor
	187	4.10. Gradul de mulțumire a părinților în ceea ce privește desfășurarea activităților
	188	Concluzii
	192	Recomandări
	193	<i>Lista tabelelor și graficelor din text</i>
	198	Anexa 1
	204	Anexa 2
	206	Anexa 3
	208	Anexa 4

Rezumat

Unitatea de Cercetare în Educație din cadrul Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație a realizat, la solicitarea Ministerului Educației și Cercetării, un studiu în rândul elevilor, profesorilor, directorilor unităților de învățământ și părinților, pentru a evalua activitatea educațională desfășurată în perioada suspendării cursurilor față-în-față. Scopul cercetării a fost acela de a identifica percepțiile și opiniile actorilor școlari cu privire la accesul și participarea la activitățile școlare la distanță, modul de organizare a activităților cu elevii, nevoile de sprijin, ariile prioritare de intervenție ameliorativă și propunerile de creștere a eficienței organizării procesului de învățare la distanță.

În cadrul anchetei pe bază de chestionar online autoadministrat (prin platforma SurveyMonkey), au fost aplicate patru chestionare, câte unul pentru fiecare categorie de actori educaționali relevanți: elevi (clasele V-XII), profesori, directori de unități de învățământ preuniversitar și părinți. Culegerea datelor (completarea chestionarelor) s-a desfășurat în perioada mai-iunie 2020, în toate județele țării și în municipiul București, iar chestionarele completate au fost anonime.

În cazul elevilor, baza de date a fost ponderată în funcție de distribuția pe sexe și de nivelul de studiu (gimnaziu, liceu-școală

10 profesională). În cazul părinților, baza a fost ponderată în funcție de mediul de rezidență a școlii (urban, rural). Bazele de date cu răspunsurile directorilor și respectiv ale profesorilor nu au fost ponderate. Numărul de chestionare valide rezultat după curățarea bazelor de date a fost: 6 166 directori; 65 309 profesori; 219 073 elevi; 316 492 părinți.

Principala limită a cercetării este dată de faptul că participarea la studiu a populației investigate a fost condiționată de accesul la un dispozitiv/echipament conectat la internet pentru completarea chestionarelor, precum și de competențe digitale minime necesare în acest scop. O altă limită a cercetării a constat în dificultatea de a controla apartenența respondenților la categoriile vizate, datorată modalității de colectare a datelor prin intermediul platformei SurveyMonkey.

1. În ce condiții s-au desfășurat activitățile de învățare în perioada de pandemie?

1.1. Accesul la echipamente și conectivitatea la internet

- Accesul la echipamente adecvate pentru învățarea online (PC, laptop, tabletă sau telefon inteligent) este o condiție *sine qua non* pentru participarea la învățarea online. Cei mai mulți dintre actorii școlari investigați au menționat faptul că elevii din mediul rural (în special din localități care nu sunt comune) și cei înscriși în învățământul profesional/dual reprezintă categoriile pentru care accesul limitat la echipamente a reprezentat cea mai importantă barieră în învățarea online. Datele oferite de profesori indică și faptul că asigurarea accesului copiilor la echipamente digitale este mai dificilă pentru părinții cu nivel mai scăzut de instruire

(fără școală absolvită, primar, gimnazial, dar și absolvenți de școală profesională) și cu status ocupațional asociat în general precarității (șomeri, casnici, lucrători în agricultură, pensionari).

- Telefonul inteligent (*smartphone*-ul) a fost dispozitivul cel mai frecvent utilizat pentru învățare în perioada școlii de acasă, situație semnalată deopotrivă de profesorii, elevii și părinții investigați. Ponderea elevilor care au folosit un PC sau laptop — instrumente mult mai potrivite pentru o experiență completă de învățare online — a fost semnificativ mai redusă. Conform datelor oferite de părinți, un sfert dintre elevi nu au acasă calculator (PC) sau laptop funcțional cu acces la internet, iar dintre cei care au astfel de echipamente, doar puțin peste jumătate dețin unul personal, restul fiind nevoiți să împartă dispozitivul cu alți membri ai familiei.
- Rezultatele cercetării arată că unul din trei părinți nu a putut asigura accesul la un PC/laptop funcțional conectat la internet pentru ca toți copiii din familie să poată desfășura activități de învățare online în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față. Această stare de fapt este confirmată și de profesori, peste 60% dintre aceștia semnalând situații în care elevii lor sunt nevoiți să împartă cu alți membri ai familiei echipamentele necesare participării la activitățile online (55% urban și 70% rural) și peste 40% semnalând că au elevi care nu dețin astfel de dispozitive (34% urban și 55% rural).
- O parte dintre profesori s-au confruntat, la rândul lor, cu dificultăți de acces la echipamentele necesare școlii online: mai mult de o treime (38%) dintre ei au declarat că împart cu alți membri ai familiei echipamentele necesare pentru desfășurarea procesului didactic, iar 11% că nu dețin astfel de echipamente. Această situație este semnalată în mai mare măsură de profesorii din mediul rural, comparativ cu cei din urban (13% față de 9%).

- 12
- Pentru 11% dintre profesori, conexiunea precară la internet (determinată de absența unei conexiuni de bandă largă, întreruperi frecvente/semnal instabil, un router mai puțin performant etc.) a reprezentat o provocare în învățarea online. În cazul profesorilor din mediul rural fenomenul este și mai prezent, aproape unul din cinci respondenți semnalând faptul că nu are acces la internet de bună calitate (18%).
 - Peste 40% dintre profesori au menționat că o parte dintre elevii lor nu au avut acces la internet de calitate, care să le permită o participare facilă și activă la învățarea online (34% urban și 55% rural). Datele rezultate din răspunsurile la întrebările deschise indică însă și situații în care elevii au folosit ca pretext dificultatea de conectare, pentru a justifica o prezență mai puțin activă, în special în cazul lecțiilor online sincron (participarea cu camera închisă, folosirea comunicării prin chat în locul celei audio etc.).

1.2. Platforma online de învățare la nivelul școlii

- O altă condiție importantă pentru organizarea unor activități de învățare online de calitate o reprezintă utilizarea unei platforme de învățare. Datele de cercetare furnizate de cadrele didactice și de directori indică faptul că doar unul din doi profesori a lucrat, în perioada școlii de acasă din anul școlar 2019-2020, cu ajutorul unei platforme de învățare propriu-zise (de tipul Google Classroom, Moodle, Edmondo, Kinderpedia, MyKoolio, Class Dojo, Microsoft Teams, Digitaliada etc.). Din nou diferențele pe medii de rezidență sunt importante, în defavoarea mediului rural: 62% urban și 39% rural.
- Cel puțin în prima parte a perioadei de întrerupere a cursurilor, decizia privind platforma de învățare utilizată a aparținut în

întregime profesorilor. Numărul școlilor care adoptaseră și foloseau în mod unitar o astfel de platformă înainte de pandemie era foarte redus. Multe școli nu au fost pregătite pentru o învățare online propriu-zisă, situație reflectată de faptul că mai puțin de jumătate dintre acestea utilizau o platformă unică stabilită la nivel de școală, dar și de faptul că peste 60% dintre școli au lăsat la latitudinea profesorilor alegerea platformei de învățare preferate. Ultima situație este determinată, cu o mare probabilitate, de insuficienta organizare la nivelul școlii sau, în alte situații, de experiențele și competențele variate ale profesorilor dintr-o școală, cu privire la utilizarea unor platforme și instrumente digitale.

- Datele de cercetare oferite de directori și profesori confirmă faptul că procesul de adoptare a unei platforme la nivelul unității de învățământ era, la finalul anului școlar 2019-2020, în desfășurare și cel mai probabil acestea urmau să fie pe deplin funcționale (conturi create pentru fiecare elev și profesor, secțiuni/funcționalități activate, conținut încărcat etc.) la începutul anului școlar 2020-2021.
- Ca alternativă, mulți profesori au combinat interacțiunile online directe (sincron) susținute prin aplicații specializate pentru comunicarea colaborativă (de tip Zoom, Skype, Meet sau Webex) cu sarcini de lucru offline pentru elevi (ale căror rezolvări au fost fotografiate și transmise cu ajutorul telefonului mobil și al unor aplicații de tip WhatsApp sau Messenger). Aproape 60% dintre profesorii care au participat la anchetă indică faptul că au adoptat o astfel de strategie.

1.3. Sprijin oferit de familie

- Familia joacă un rol important în sprijinirea elevilor pentru a participa activ la învățarea online. Totuși, doar unul din trei profesori

a indicat faptul că elevii lui au beneficiat de acest sprijin. Există diferențe pe medii de rezidență, părinții din mediul urban fiind menționați în pondere semnificativ mai mare (38%) comparativ cu cei din rural (29%) ca factori activi care s-au implicat în susținerea învățării la distanță. De asemenea, în familiile cu nivel de educație mai înalt (învățământul secundar superior), unde autonomia elevilor este mai ridicată, sprijinul este mai redus.

- Se remarcă ponderea relativ redusă a directorilor care au declarat că școlile lor au primit sprijin din partea asociațiilor de părinți (11%). Deși părinții au jucat un rol esențial în adaptarea la școala la distanță/online, sprijinul instituționalizat oferit de aceștia, prin organizațiile de părinți, pare să fi fost mai redus în comparație cu cel individual. Acest lucru a fost menționat mai ales în cazul școlilor din mediul rural.
- Rezultatele sunt consistente și din perspectiva datelor oferite de părinți. Aproximativ o treime dintre aceștia (36%) au declarat că s-au implicat în activitatea școlară a copiilor lor în aceeași măsură ca și înainte de suspendarea cursurilor, în vreme ce, pentru aproape 30% dintre părinți, învățarea la distanță a copiilor a fost mai solicitantă, necesitând mai multă implicare din partea lor; 14% dintre părinți s-au implicat mai puțin în activitățile educaționale ale copiilor, față de perioada anterioară; peste 20% dintre părinți nu s-au implicat deloc, fie pentru că aceștia nu au avut nevoie, fie pentru că nu dețin competențe suficiente pentru a-și ajuta copiii.
- Numai 4% dintre părinții investigați au menționat faptul că nu și-au putut sprijini copiii în activitățile online din cauza lipsei timpului. Cu cât nivelul de educație al părinților este mai ridicat, cu atât gradul lor de implicare în activitățile școlare ale copiilor este mai mare.

- Autonomia copiilor în utilizarea tehnologiei (ca pondere a celor complet autonomi în utilizarea aplicațiilor educaționale) variază foarte mult în funcție de nivelul de învățământ, de la 7% pentru copiii din învățământul preșcolar, până la 80%, pentru liceeni. Datele oferite de directori evidențiază faptul că elevii cu oportunități reduse, care provin din familii dezavantajate socio-economic, au fost mai afectați de lipsa sprijinului oferit de familie, în comparație cu colegii lor, atât în ceea ce privește accesul la echipamente, cât și sprijinul efectiv în activitățile de învățare online (conectare, participare la interacțiunile sincron/asincron, rezolvarea sarcinilor de lucru etc.).

1.4. Sprijin oferit școlii la nivel local

- Conform informațiilor furnizate de profesori, cele mai semnificative inițiative de suport au venit din partea ONG-urilor și a companiilor. O pondere de 89% dintre profesori au declarat că au primit sprijin pentru utilizarea noilor tehnologii în contexte educaționale prin intermediul unor platforme, aplicații, instrumente puse la dispoziție pe site-uri dedicate, webinare. Din perspectiva profesorilor, primăriile și consiliile locale au avut, de asemenea, o contribuție importantă (80% dintre respondenți menționează sprijinul primit din partea acestora).
- Perspectiva directorilor este diferită, aceștia raportându-se la activitățile de la nivelul întregii școli. Managerii școlari au identificat autoritățile educaționale de la nivel județean și național — Inspectoratul Școlar Județean / Inspectoratul Școlar al Municipiului București (62%) și Ministerul Educației și Cercetării (36%) — ca principale surse de sprijin. Aceste instituții au avut, în special, rolul de stabilire a cadrului general de desfășurare a

- 16 învățării la distanță, dar și de monitorizare, astfel încât să fie asigurat un demers coerent și unitar.
- În condițiile unei nevoi acute de sprijin din partea autorităților locale, este important de semnalat faptul că doar un director din patru (26%) a indicat faptul că primăria/consiliul local a fost alături de școală în perioada întreruperii studiilor față-în-față. Ajutorul oferit de autoritățile locale din mediul urban a fost mai redus în comparație cu cel oferit de autoritățile locale din mediul rural (22% în comparație cu 31%).
 - Alți factori de sprijin pentru directori, în vederea organizării activităților de învățare la distanță, au fost Casa Corpului Didactic (22%), ONG-uri/companii private (11%), CJRAE/CMBRAE (9%). Cu o implicare mai redusă, au fost menționate și alte categorii de instanțe de sprijin: instituții de la nivel local sau județean (consiliul județean, poliție, biserică), universități/cadre didactice din învățământul superior, stații radio, furnizori de formare din străinătate, unități comerciale din localități mici (implicate în special în distribuirea de materiale de învățare).

2. Cum s-au organizat activitățile de învățare în perioada de pandemie?

2.1. Forma de organizare

- Suspendarea cursurilor față-în-față a condus la necesitatea stabilirii la nivelul fiecărei școli a modalităților adecvate de a continua cursurile, iar echipele manageriale au decis cum vor organiza activitățile de învățare la distanță și comunicarea cu elevii. Datele de cercetare indică faptul că opțiunile principale au fost legate de: asigurarea accesului la echipamente, existența unui spațiu online

de învățare, echilibrul între activitățile sincrone și cele asincrone, existența unor resurse umane interne cu competențe IT (de exemplu, informaticianul școlii), nivelul competențelor digitale necesare actorilor școlari pentru a participa la învățarea online (în special profesori și elevi).

- Datele de cercetare indică faptul că școlile au luat aceste decizii în mod diferit (resurse disponibile, mod de consultare internă, timp de reacție), însă în foarte mare măsură activitățile în școli au continuat, în diferite forme. Aproape toți directorii investigați (92%) au declarat că au organizat activități de învățare la distanță atât înainte, cât și după apariția reglementărilor oficiale ale Ministerului Educației (OMEC nr. 4135/2020). Cele mai multe școli din mediul urban care nu au reușit să organizeze astfel de activități provin din urbanul mic, orașe care nu sunt reședință de județ; în cazul mediului rural, școlile din această categorie sunt situate în sate care nu sunt reședință de comună.
- Directorii au declarat că modalitățile de organizare și derulare a activităților de învățare au fost, în general, stabilite la nivelul școlilor și/sau catedrelor. Transmiterea de resurse și sarcini de învățare prin diferite mijloace digitale de comunicare a fost principala opțiune a școlilor. Au existat și școli care au apelat la forme alternative de învățare la distanță, non-digitale: comunicarea prin telefon cu elevii, transmiterea unor resurse sau sarcini de învățare în format print, inclusiv cu sprijinul serviciilor poștale. Aceste mijloace au fost mai des utilizate de către școlile din mediul rural, situație ce demonstrează accesul mai dificil la resurse TIC și conectivitatea la internet mai slabă, în comparație cu școlile din mediul urban.
- Datele oferite de elevi confirmă faptul că activitățile educaționale în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față au valorificat,

într-o mare măsură, noile tehnologii. Activitățile de învățare au constat în: punerea la dispoziție de către cadrele didactice a unor lecții și materiale de lucru online, utilizând ca suport platformele educaționale (76% dintre elevi), întâlnirile live cu cadrele didactice prin aplicațiile pentru videoconferințe (peste 70% dintre elevi), comunicarea cu profesorii prin aplicații de tip *social media* și e-mail (57% dintre elevi).

- Analiza răspunsurilor elevilor în funcție de mediul de rezidență a școlii arată că utilizarea platformelor educaționale și a aplicațiilor pentru activități sincrone cu cadrele didactice a fost semnificativ mai redusă în mediul rural, comparativ cu cel urban, diferențele fiind între 7 puncte procentuale (aplicații pentru videoconferințe online) și 20 de puncte procentuale (platforme educaționale).
- Cu o frecvență mai redusă au fost indicate activități non-digitale: vizionarea emisiunilor Teleșcoală (5% dintre elevi), comunicare telefonică cu profesorii (5% dintre elevi), utilizarea de materiale de studiu în format fizic, transmise de către profesori în mod direct, prin poștă sau prin diferite persoane (2% dintre elevi). Aceste date sunt convergente cu cele oferite de părinți, care au menționat următoarele forme de comunicare și de lucru: 10% dintre aceștia declară că profesorii au ținut legătura cu copiii (și) prin intermediul telefonului, 7% afirmă că învățarea la distanță a copilului s-a realizat prin transmiterea de către cadrele didactice a unor materiale de lucru în format fizic, prin poștă sau diferite persoane; emisiunile televizate au reprezentat o modalitate secundară de învățare la distanță pentru copii, doar 5% dintre părinți menționând aceste tipuri de programe educaționale.
- Conform informațiilor furnizate de profesori, cele mai utilizate resurse educaționale au fost: emisiunile Teleșcoală — menționate

mai frecvent de către profesorii din mediul urban și de către cei care predau la liceu; fișe/teste de evaluare; prezentări (Prezi, PPT) — au fost mai frecvent folosite de profesorii din școlile rurale față de cei din urban, precum și de cei care predau la gimnaziu comparativ cu cei din liceu; texte pentru lectură, care au fost utilizate în ponderi mult mai mari de profesorii care predau la gimnaziu și la liceu, comparativ cu cei din primar și preșcolar.

- Cel mai probabil pe fondul lipsei altor mijloace de comunicare, 16% dintre profesorii investigați au indicat faptul că au apelat la persoane-resursă (de exemplu, profesori diriginți, părinți, mediatori școlari, reprezentanți ai autorităților locale) pentru transmiterea unor materiale de învățare în format print către elevi, iar 3% au transmis materiale elevilor prin poștă.
- Dificultăți mari în organizarea învățării la distanță au fost semnalate de directori în cazul școlilor care desfășoară Programul „A doua șansă”, în special de nivel I și II din învățământul primar, cât și în cazul școlilor care au un număr semnificativ de elevi cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale.

2.2. Participarea elevilor la activitățile online de învățare

- Cei mai mulți dintre elevii investigați (94%) indică faptul că au participat la activități educaționale organizate de profesorii din școală, în diferite forme. Neparticiparea la învățarea la distanță a fost influențată, în principal, de accesul limitat la internet sau de conexiunea slabă și temporară, care a afectat mai ales elevii din mediul rural. O altă cauză indicată este organizarea cu întârziere sau chiar lipsa de activități în format online, situație mai frecvent întâlnită în cazul nivelului preșcolar, primar și gimnazial

de învățământ. Și datele de la părinți indică faptul că atât rata de organizare a activităților școlare la distanță de către cadrele didactice, cât și rata de participare în rândul elevilor au fost foarte ridicate, iar motivele neparticipării sunt similare cu cele indicate de elevi. Dificultăți mai mari sunt indicate de către părinții din mediul rural, în special din ruralul mic (localități care nu sunt reședință de comună), de cei cu status ocupațional asociat precarității (șomeri, pensionari, lucrători în agricultură sau casnici) și de cei cu nivel scăzut de educație (fără studii absolvite, primar, gimnazial), dar și de părinții care au mai mulți copii înscriși la școală/grădiniță.

- Conform informațiilor furnizate de profesori, două treimi dintre aceștia au lucrat cu toți elevii, peste 20% — cu mai mult de jumătate dintre elevi, iar restul — cu efective mai reduse de elevi. Profesorii care au declarat în mai mare măsură că au lucrat cu ponderi mai mari ale elevilor lor fac parte din următoarele categorii: provin din școli urbane, au cel puțin definitivat/grade didactice, au vechime mai mare în învățământ, activează la nivel primar, respectiv liceal, au competențe digitale/TIC.

2.3. Frecvența cu care s-au desfășurat activitățile de învățare

- Elevii investigați indică faptul că în perioada suspendării cursurilor față-în-față au participat la: activități de rezolvare a temelor transmise de profesori (activități desfășurate zilnic de către 67% dintre elevi și de 2-3 ori pe săptămână de către 26% dintre aceștia); lecții și activități online cu profesorii (zilnic — 58% dintre elevi; de 2-3 ori pe săptămână — 28% dintre ei); emisiuni educaționale televizate (zilnic sau de 2-3 ori pe săptămână — 32% dintre elevi); desfășurarea de activități școlare cu implicarea

părinților sau a altor membri ai familiei (zilnic sau de 2-3 ori pe săptămână — 23% dintre elevi); meditații sau pregătire suplimentară la una sau mai multe discipline (zilnic sau de 2-3 ori pe săptămână — 22%). Elevii aflați în fața examenelor de evaluare la finalul unui ciclu de studii au înregistrat rate duble sau mai mari de participare la activități de pregătire suplimentară, comparativ cu ceilalți elevi; astfel, 47% dintre elevii de clasa a VIII-a și 42% dintre cei de clasa a XII-a au desfășurat frecvent aceste activități.

- Aproape trei părinți din patru (71%) raportează o frecvență zilnică a copiilor la orele organizate la distanță, în timp ce 1 din 5 părinți indică o participare constantă, în medie, de 2-3 ori pe săptămână. Rămâne totuși problematic faptul că un număr deloc neglijabil de părinți (5%, reprezentând 16 726 de părinți) afirmă că participarea copiilor lor a fost sporadică, de doar câteva ori pe lună.
- Cei mai mulți dintre elevi au utilizat telefonul, calculatorul, tableta sau televizorul pentru activitățile școlare, între 3-4 ore/zi. Comparând cu media de 5-6 ore/zi de prezență efectivă la ore, din perioada cursurilor față-în-față, plus timpul petrecut cu temele acasă, putem estima o reducere în termeni obiectivi a timpului dedicat școlii de către o parte dintre elevi (în special elevii din învățământul secundar), în perioada suspendării cursurilor față-în-față.
- Conform informațiilor furnizate de profesorii care au desfășurat activități cu elevii pe întreaga perioadă de suspendare a cursurilor față-în-față, aproape trei sferturi dintre aceștia declară că au realizat activități conform orarului, o zecime că au acoperit cel puțin jumătate din ore și sub 1% că au acoperit mai puțin de jumătate din ore. Profesorii care au declarat că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală provin în mai mare măsură din

școlile urbane. De asemenea, cercetarea arată că factorii care au influențat desfășurarea activităților țin, în principal, de profesor (experiență didactică, competențe TIC), de specificul de vârstă al elevilor (autonomie, motivație, implicare în învățare) și de contextul școlar (oportunitățile și sprijinul tehnic oferit de școli).

2.4. Parcurgerea programei școlare în învățarea la distanță/online

- Aproape jumătate dintre elevii respondenți afirmă că au fost organizate activități educaționale la distanță la majoritatea disciplinelor, iar 35%, la toate disciplinele. Unul din cinci elevi indică faptul că doar la câteva discipline din orar au avut loc activități didactice la distanță. Este vorba, în principal, de elevii din clasele a VIII-a și a XII-a, unde învățarea la distanță a vizat în mai mare măsură doar câteva discipline (cele relevante din perspectiva examenelor naționale).
- Conform datelor furnizate de profesori, aproximativ trei sferturi dintre profesorii din ciclul primar au parcurs aproape integral programele școlare la disciplinele Comunicare în limba română/Limba și literatura română (respectiv limba maternă) și Matematică și explorarea mediului/Matematică, până la finalul anului 2019-2020. Astfel, în învățământul primar, programele de la alte discipline au fost parcurse parțial.
- Doar puțin peste jumătate dintre profesorii din învățământul gimnazial și liceal au parcurs aproape integral programele școlare. Similar cu profesorii din învățământul primar, cei care predau în învățământul gimnazial și în cel liceal au, în anul școlar 2020-2021, o pondere semnificativă de activități de recuperare în lucrul cu elevii.

2.5. Monitorizarea participării, activități de evaluare și feedback oferit elevilor

23

- Cei mai mulți dintre părinți au declarat că profesorii și educatorii și-au îndeplinit, în perioada organizării cursurilor la distanță, atribuțiile care țin de verificarea activității și a prezenței online a copilului, comunicarea orarului sau oferirea de materiale de studiu, la toate disciplinele sau la majoritatea dintre acestea. Profilul celor cu o percepție mai degrabă pozitivă despre modul cum s-au desfășurat activitățile la distanță este următorul: salariați sau casnici, cu copii de nivel preșcolar sau primar și care urmează școala în mediul rural, cu nivel de instruire primar sau fără școală.
- Conform majorității elevilor investigați, profesorii au apelat la modalități diverse de organizare și monitorizare a activităților educaționale: verificarea prezenței la activitățile online sincron, transmiterea orarului/programului de activități, informarea privind evaluarea pentru încheierea mediilor, sprijinul și feedbackul oferit în învățare, discutarea regulilor de desfășurare a lecțiilor online și a celor ce țin de siguranța pe internet (o frecvență mai scăzută se remarcă în cazul nivelului liceal de învățământ).
- Patru din cinci profesori investigați declară ca a fost realizată o monitorizare permanentă a învățării. Cea mai utilizată modalitate a constat în verificarea permanentă a temelor fiecărui elev. Totuși, cercetarea arată că aproximativ 10% dintre profesori au verificat aleatoriu sarcinile de lucru. Încurajarea autoevaluării și interevaluării la nivelul elevilor, pe baza unor criterii stabilite de profesori, a fost utilizată în puține situații, preponderent în învățământul secundar superior.
- Învățarea la distanță a constituit o provocare pentru directori din perspectiva monitorizării activității elevilor și a profesorilor.

Aceștia au indicat într-o pondere semnificativă lipsa unor instrumente necesare (de exemplu, instrumente pentru evaluarea și autoevaluarea profesorilor, pentru asistență la orele derulate online), cât și a unor contexte adecvate de formare a unor competențe în această arie.

2.6. Colaborarea între actorii de la nivelul școlii

- Pentru părinți, principalele instanțe de sprijin pentru activitățile educaționale la distanță au fost dirigintele/învățătorul/educatorul, profesorii care predau diverse discipline de studiu, respectiv conducerea școlii. Profilul celor care consideră că au primit sprijin insuficient în perioada suspendării cursurilor este următorul: au o medie de vârstă ușor mai ridicată, locuiesc în localități reședință de județ sau capitală, au studii superioare, au copii de liceu.
- Majoritatea profesorilor au indicat faptul că au colaborat cu colegii din propria instituție școlară, în vederea organizării și realizării de activități didactice în perioada învățării la distanță (70%). De asemenea, aproape jumătate dintre profesori au declarat că au colaborat cu alți profesori din afara școlii lor (rețele profesionale, grupuri la cursuri de formare etc.). Colaborarea cu profesori din alte școli a constituit o practică menționată mai frecvent de profesorii cu definitivat/grade didactice, comparativ cu cei debutanți.

3. Competențe digitale pentru desfășurarea activităților de învățare online

- Datele de cercetare au permis identificarea unor concluzii privind competențele digitale necesare pentru desfășurarea activităților

de învățare online. Astfel, conform răspunsurilor profesorilor, 40% dintre aceștia nu au utilizat aplicații pentru comunicare colaborativă în perioada școlii de acasă, în timp ce doar 10% au utilizat aplicații în activitățile de învățare cu elevii (de exemplu, Geogebra, Kahoot, Padlet, Livresq, Socrative, Menti, Canva etc.).

- Conform opiniilor directorilor, capitalul de competențe digitale al profesorilor din școală este unul relativ adecvat pentru desfășurarea activităților educaționale la distanță. Directorii au apreciat că, pe o scală de la 1 la 10, nivelul mediu de competențe digitale ale profesorilor este 7,5, ceea ce înseamnă că, într-o măsură suficientă, aceștia se pot adapta la mediul online de predare. Este nevoie să abordăm această estimare cu anumite precauții, dacă ținem cont de: influența determinată de nivelul propriilor competențe digitale asupra formulării acestei evaluări generale; varietatea competențelor digitale pe care le pot avea profesorii (de exemplu, competențele de utilizare a unui calculator sau a unor echipamente digitale nu înseamnă automat și competența de a identifica sau de a dezvolta resurse educaționale deschise sau de a utiliza anumite platforme sau aplicații educaționale).
- Cercetarea a evidențiat nevoia dezvoltării competențelor digitale și prin numărul ridicat de profesori care au solicitat sprijin în derularea activităților online. Conform datelor de la directori, deși cererea de sprijin a fost ridicată, doar aproximativ jumătate dintre școli au pus la dispoziția profesorilor o persoană-resursă cu competențe digitale relevante, care să-i sprijine în derularea activităților online. Pentru profesorii din mediul rural acest sprijin a fost și mai rar oferit.
- Unul din doi directori indică faptul că școlile au facilitat participarea profesorilor la sesiuni de formare, webinare pentru dezvoltarea competențelor digitale necesare pentru organizarea

activității de învățare în spațiul virtual. Sprijinul oferit a constat însă, în principal, în facilitarea accesului la informații cu privire la oportunități de formare la nivel local, județean sau național și într-o măsură limitată la înscrierea în programe de formare (online).

- Aproximativ un sfert dintre profesori declară că nu dețin suficientă experiență în lucrul cu diferite instrumente și aplicații online, o pondere similară având și profesorii care au declarat că au experimentat stări de disconfort profesional în interacțiunea cu elevii în aceste contexte. Analiza datelor de cercetare indică faptul că principalele competențe necesare a fi dezvoltate țin de: proiectarea/adaptarea activităților pentru mediul online și structurarea activităților online de învățare (echilibrul între sincron/asincron); identificarea, utilizarea și dezvoltarea de resurse educaționale, inclusiv resurse educaționale deschise (RED-uri); lucrul pe platforme de învățare; utilizarea unor instrumente digitale în formularea de feedback/evaluare; activarea, stimularea motivației și a autonomiei elevilor în participarea la activități online.
- Deși elevii au semnalat foarte rar dificultăți ce țin de competențele lor digitale în participarea la activitățile online, peste o treime dintre profesori consideră că unii elevi din clasele cu care au lucrat online nu au demonstrat competențe digitale suficient dezvoltate, care să le permită utilizarea autonomă a diferitelor instrumente și aplicații — în special în mediul rural și la nivelurile de studiu primar și preșcolar.

Recomandări

- Încurajarea/stimularea profesorilor pentru realizarea de activități de educație remedială pentru elevii care nu au participat sau au

participat în mică măsură la activitățile de învățare la distanță organizate în anul școlar 2019-2020; este necesară o atenție specială acordată perioadei de evaluare inițială, în anul școlar 2020-2021, pentru identificarea rămânerilor în urmă în învățare și pentru fundamentarea planului de remediere.

- Asigurarea echipamentelor necesare pentru toți elevii, preferabil calculator sau laptop, întrucât telefonul are funcții limitate pentru desfășurarea activității școlare, inclusiv a unei conexiuni adecvate la internet; alocarea echipamentelor trebuie să aibă în vedere, cu prioritate, copiii din grupuri dezavantajate (elevii din mediul rural, din familiile cu nivel socio-economic scăzut, cei de la învățământul profesional/dual, din regiunile Nord-Est, Sud-Vest, București-Ilfov). De asemenea, este necesară asigurarea instruirii elevilor pentru utilizarea diferitelor dispozitive și instrumente online în scopul învățării.
- Intervenții care să contrabalanseze absența contactului față-în-față cu colegii și profesorii, și care să susțină socio-emoțional elevii, în perioada următoare, odată cu reînceperea cursurilor (activități în aer liber cu colegii, ore dedicate de consiliere de grup, discuții cu părinții etc.).
- Dezvoltarea unor reglementări-cadru la nivel național și a unor reglementări adaptate la nivelul fiecărei unități de învățământ cu privire la activitatea educațională pentru anul 2020-2021, adaptate la nevoile, condițiile și resursele fiecărei școli.
- Continuarea investițiilor în formarea profesorilor în domeniul competențelor digitale și al utilizării noilor tehnologii în învățare, prin: cursuri de formare tematice; introducerea în fiecare curs de formare a unui modul de competențe digitale centrate pe tematica acestuia; sesiuni online de instruire privind utilizarea unor aplicații online.

- Stimularea participării profesorilor la cursuri și alte activități de formare în domeniul managementului clasei de elevi în diferite contexte de activitate (față-în-față, online).
- Promovarea modelelor de formare profesională la locul de muncă, prin mentorat, tutorat, pentru profesorii debutanți și pentru cei necalificați.
- Stimularea/încurajarea investițiilor pentru acces la internet/echipamente TIC, mai ales în școlile/gospodăriile din mediul rural.
- Dezvoltarea ofertei de emisiuni transmise prin Teleșcoală, care să se adreseze tuturor nivelurilor de studiu.
- Realizarea unor portaluri/platforme cu resurse educaționale deschise pentru fiecare arie curriculară/disciplină de studiu, care să fie utilizate atât în învățarea față-în-față, cât și în învățarea online.
- Introducerea în programele de formare continuă a profesorilor a unor teme care să vizeze explicit crearea și utilizarea resurselor educaționale deschise.
- Dezvoltarea practicilor didactice de încurajare și promovare a autonomiei în învățare și a modalităților alternative de evaluare a elevilor, aplicabile în diferite contexte de organizare a procesului didactic.
- Stimularea autoevaluării și a interevaluării la nivelul elevilor, cu accent pe colaborare și incluziune, în vederea dezvoltării competenței de a învăța să înveți.
- Dezvoltarea rolului CCD și CJRAE ca instanțe de sprijin educațional și de consiliere la nivel județean/local.
- Dezvoltarea modalităților de colaborare cu familiile elevilor și acordarea de sprijin acestora pentru rolurile pe care le au în procesul de învățare la distanță.
- Este nevoie de o analiză sistematică a cauzelor pentru care peste 240 de unități școlare (conform răspunsurilor a 4% dintre

directorii participanți la cercetare) nu au organizat activități cu elevii în perioada întreruperii cursurilor față-în-față.

- Dezvoltarea de programe de formare și de resurse de învățare adecvate, adresate directorilor/echipelor de conducere de la nivelul unităților de învățământ, privind managementul organizării activităților de învățare la distanță, inclusiv: a) dezvoltarea de competențe generale de asigurare a unei culturi a școlii care promovează în mod sistematic utilizarea noilor tehnologii în învățare și activitățile în format online, nu doar ca alternativă la învățarea față-în-față, ci ca o componentă complementară acesteia; b) coordonarea procesului de dezvoltare a platformei de învățare a școlii, identificarea nevoilor de pregătire ale tuturor utilizatorilor acesteia (elevi, profesori, personal de sprijin, părinți) și monitorizarea eficacității și eficienței întregului proces.
- În special directorii din mediul rural, care au în coordonare și școli-structuri trebuie sprijiniți să organizeze activități de învățare la distanță la nivelul acestora, în condițiile unui acces redus la resurse digitale și platforme virtuale pentru învățare, situație coroborată cu interesul mai scăzut pentru dezvoltarea competențelor TIC a cadrelor didactice.
- Dimensiunea socio-emoțională a învățării este la fel de importantă ca și dimensiunea cognitivă, iar datele de cercetare indică faptul că riscul de a avea întârzieri în achizițiile învățării nu este singurul risc cu care s-au confruntat elevii în perioada de pandemie. Echipetele de conducere trebuie să colaboreze cu psihologi, asistenți sociali sau personal cu expertiză în organizarea adecvată a programului online de învățare, cu un bun echilibru între diferite categorii de activități de predare-învățare-evaluare.
- Sprijinirea copiilor proveniți din familii cu un nivel educațional scăzut (familii care cumulează și alte tipuri de dezavantaje

30 socio-economice), familii care nu se pot implica pentru a-și ajuta copiii, nici în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării, nici în aprofundarea lecțiilor și îndeplinirea sarcinilor școlare; acest sprijin se poate acorda inclusiv prin desfășurarea de către cadrele didactice, a unor activități remediale cu copiii, dar și de formare a unor competențe digitale minimale ale părinților, în special ale părinților preșcolarilor și elevilor din învățământul primar.

Introducere

În luna mai a anului 2020, *Unitatea de Cercetare în Educație* din cadrul Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație a lansat o cercetare în rândul elevilor, profesorilor, directorilor unităților de învățământ și părinților, cu scopul de a evalua procesul educațional realizat la distanță, în perioada suspendării cursurilor față-în-față.

Cercetarea a presupus desfășurarea unei anchete sociologice, care a vizat identificarea percepțiilor și opiniilor respondenților cu privire la următoarele aspecte: accesul, modul de desfășurare și participarea la activitățile școlare la distanță; nevoile de sprijin și ariile prioritare de intervenție din partea autorităților centrale și locale; nivelul de satisfacție al diverselor categorii de actori implicați în acest proces; propuneri de creștere a eficienței organizării procesului de învățare la distanță.

1. Aspecte metodologice

- În cadrul anchetei pe bază de chestionar online autoadministrat, au fost aplicate patru chestionare, câte unul pentru fiecare categorie de actori educaționali relevanți: elevi (clasele V-XII), profesori, directori de unități de învățământ preuniversitar și părinți.

- 32
- Culegerea datelor (completarea chestionarelor) s-a desfășurat în perioada 27 mai — 12 iunie 2020¹, și a fost sprijinită de către ISJ-uri/ISMB, de conducerea unităților de învățământ din sistemul preuniversitar, precum și de către cadrele didactice din școli.
 - Chestionarele completate au fost anonime.
 - Cercetarea a fost realizată în toate județele țării și în municipiul București.
 - Din cauza constrângerilor de organizare a derulării anchetei (de timp și resurse) și în contextul nevoii de a colecta informații cu privire la procesul educațional desfășurat la distanță, s-a optat pentru o distribuție a chestionarelor către toată populația școlară investigată.
 - Baza de date cu răspunsurile subiecților din fiecare categorie investigată a fost curățată și validată, utilizând date INSSE. În cazul elevilor, baza a fost ponderată în funcție de distribuția pe sexe și de nivelul de studiu (gimnaziu, liceu/școală profesională). În cazul părinților, baza a fost ponderată în funcție de mediul de rezidență al școlii (urban, rural). Bazele de date cu răspunsurile directorilor și respectiv ale profesorilor nu au fost ponderate.
 - Rezultatele prezentate în raportul de cercetare sunt bazate pe fiecare sondaj în parte, nu s-au realizat prelucrări combinate ale celor patru baze de date.
 - Pentru realizarea sondajului online a fost utilizată platforma online SurveyMonkey.

¹ În mod excepțional, pentru București-Ilfov și Suceava (rural), termenul de completare a fost prelungit cu câteva zile, între 29 iunie-2 iulie, pentru a crește numărul de respondenți din aceste zone.

**Tabelul 1. Indicatori descriptivi
pentru fiecare tip de chestionar utilizat**

Tipul chestionarului	Nr. de întrebări	Nr. total de respondenți	Nr. total de chestionare valide
chestionar directori	26	13 479	6 166
chestionar profesori	29	82 306	65 309
chestionar elevi V-XII (inclusiv învățământ dual)	19	268 055	219 073
chestionar părinți	23	383 475	316 492

2. Limitele cercetării

- Principala limită a cercetării este dată de faptul că participarea la studiu a populației investigate a fost condiționată de accesul la un dispozitiv/echipament conectat la internet, precum și de existența unor competențe digitale minime pentru completarea chestionarelor în format online.
- Altă limită a cercetării o constituie dificultatea de a controla apartenența respondenților la categoriile vizate, datorată modalității de colectare a datelor prin intermediul platformei SurveyMonkey.

Opinii ale elevilor din sistemul de învățământ preuniversitar

Prezentarea lotului investigat

Sondajul s-a adresat elevilor de la ciclurile gimnazial, liceal și profesional/dual, întrucât s-a considerat că elevii din ciclul primar și preșcolar nu sunt încă suficient de autonomi pentru a putea răspunde individual la chestionar. Au răspuns chestionarului online 268 055 de subiecți, iar pentru analiză au fost reținute 219 073 de chestionare valide (completate integral, cu răspunsuri valide inclusiv la întrebările socio-demografice). Baza cu chestionare valide a fost ponderată în funcție de sex și ciclul de studiu (gimnaziu, liceu-școală profesională).

Datele după ponderare evidențiază următoarea structură a lotului de elevi: 50% sunt elevi de gimnaziu, 46% elevi de liceu, iar 4% elevi din învățământul profesional de trei ani sau din învățământul dual; 54% dintre elevii de liceu care au răspuns la chestionar sunt înscriși în liceele teoretice, urmați de cei din licee tehnologice (37%) și din licee vocaționale (9%); 49% sunt fete și 51% băieți; 51% dintre elevii respondenți locuiesc în mediul rural, iar 49% în mediul urban; 75% dintre cei care au completat chestionarul urmează o școală din mediul urban.

Comparând datele lotului după ponderare cu cele la nivelul întregii populații, putem face următoarele observații:

- Există o bună reprezentativitate după mediul în care se află școala elevului (rural vs urban), cu diferență de doar 1% față de ponderile din populație.
- Există o bună reprezentativitate după genul respondentului și după ciclul de studiu al acestuia (ponderi ajustate).
- Există o ușoară supra-reprezentare a elevilor cu rezidența în mediul rural, atunci când comparăm cu ponderea populației rurale în totalul populației (diferență de 7 puncte procentuale).
- Există o bună reprezentativitate pe majoritatea județelor țării, după rezidența respondentului,¹ dar și câteva județe subreprezentate, raportat la totalul lotului (Argeș, Botoșani, Covasna, Satu-Mare și municipiul București).

Mai multe detalii despre structura lotului și datele comparative sunt prezentate în Anexa 1.

1.1. Participare versus non-participare la activitățile educaționale la distanță

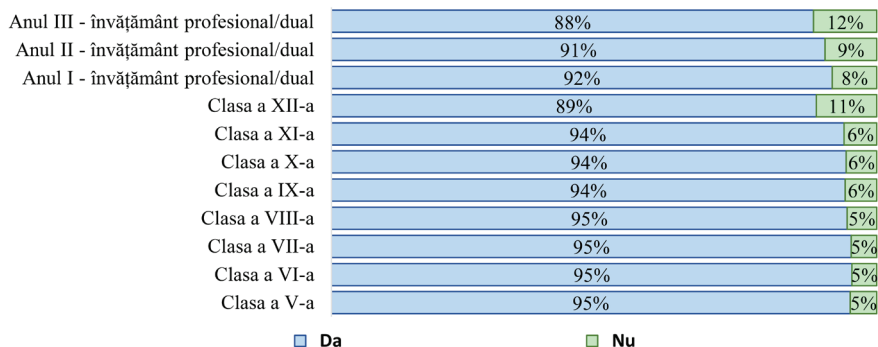
Dintre elevii care au completat chestionarul online, **94% au afirmat că au participat la activități educaționale** organizate de profesorii din școală, în perioada în care cursurile față-în-față au fost suspendate, diferențele de gen sau pe mediu de rezidență și regiuni fiind minore.

¹ Am folosit ca referință numărul de elevi de gimnaziu și liceu/școală profesională (inclusiv școli speciale), după mediul de rezidență a școlii. Date INS, 2018 (Tempo Online).

Distribuite pe județe, ratele de participare nu fluctuează considerabil, însă merită menționat faptul că cea mai ridicată participare s-a înregistrat în județul Mureș (97%), în timp ce rata cea mai scăzută este aferentă județului Călărași (90%).

În funcție de nivelul de învățământ, gradul de participare a fost relativ constant; pentru elevii din învățământul profesional sau profesional-dual participarea a fost ușor mai redusă, mai ales comparativ cu gimnaziul, însă diferențele au fost foarte mici (sub 5 puncte procentuale). Deosebiri mai vizibile s-au înregistrat în distribuția pe ani de studiu, clasele terminale de la ciclul secundar superior (a XII-a de la liceu și a XIII-a de la învățământ profesional/dual) înregistrând cele mai reduse valori ale participării, sub pragul de 90%.

Graficul 1. Participare versus non-participare la activitățile educaționale la distanță

Q: După vacanța de primăvară, ai participat la activități educaționale organizate de profesorii tăi, online sau prin alte modalități? Procentaje calculate din total date valide; N= 219 073 (date ponderate)

1.2. Cauze ale neparticipării la activitățile educaționale la distanță

37

În rândul respondenților care nu au beneficiat de educație formală la distanță pe parcursul suspendării cursurilor față-în-față (N=12 544), cea mai frecvent întâlnită cauză a neparticipării a fost accesul limitat la internet sau conexiunea slabă și temporară, urmată de lipsa organizării orelor/activităților în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față.

Neorganizarea activităților de învățare în perioada de referință a avut o incidență mai ridicată în școlile din mediul urban (28%, față de 24% în cazul școlilor din rural), la gimnaziu, cu precădere la clasele a V-a (32%) și a VI-a (30%), dar și la clasele a XII-a de liceu (32%), în regiunile București-Ilfov, Centru și Sud, în județul Călărași (42%), urmat de județele Covasna, București, Alba, Argeș, Botoșani, Brașov, Dolj, Mureș, Prahova, Ialomița, Galați, Sălaj, Satu-Mare, Suceava, în cazul cărora acest motiv a înregistrat procentaje de aproximativ 30% în rândul celor care nu au participat la cursurile organizate la distanță. Fetele, de asemenea, au menționat mai frecvent decât băieții această cauză a neparticipării, însă diferența de gen este minoră, de doar 5 puncte procentuale.

Un alt motiv al neparticipării la învățarea la distanță a fost faptul că nu au știut că se organizează, nefiind anunțați de profesori. Acest motiv a fost invocat mai ales de elevii de clasele a V-a (17%), a VI-a (16%), a VII-a (16%) și de anul II de la învățământ profesional/dual (16%), din mediul urban (16% față de 12% în rural), din zona București-Ilfov, din București și județul Galați (20%).

Lipsa echipamentelor (PC/laptop, tabletă/telefon) cu conexiune la internet a fost mai frecvent menționată ca motiv de neparticipare de elevii din învățământul profesional/dual, mai ales din anul I (16%),

38 din mediul rural (10% față de 6% în urban), din regiunile Nord-Est, București-Ilfov, din județele Giurgiu, Brașov, Argeș, Iași, Vaslui, Ilfov, Harghita, Covasna, Buzău, Brăila, Botoșani, Bacău, București, Neamț (județe cu 10% și peste).

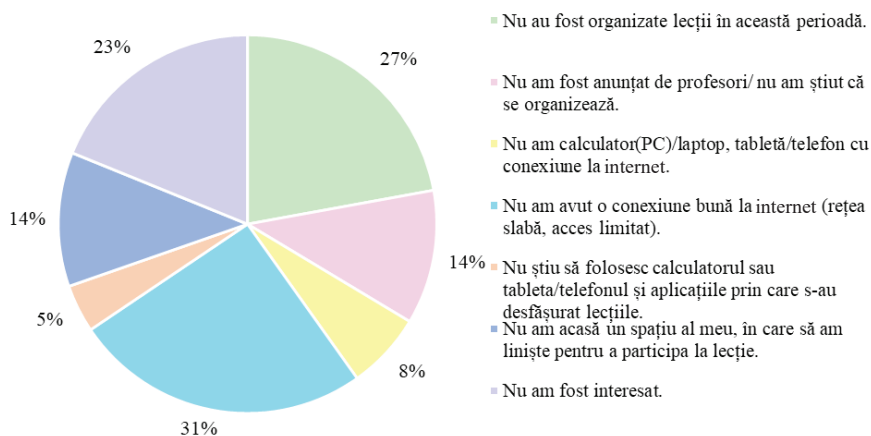
Din cauza lipsei unei conexiuni adecvate la internet (rețea slabă, acces limitat) s-au înregistrat rate mai mari de neparticipare în rândul elevilor de la ciclul profesional/dual, mai ales din anul I (44%), de la filiera tehnologică și vocațională a liceului (36%, față de 30% la filiera teoretică), din mediul rural (37% față de 22% în urban), din regiunile Nord-Est și Sud-Vest, din județele Botoșani, Buzău, Iași, Mehedinți, Olt, Vrancea, care au ponderi de aproximativ 40%, urmate de județele cu procentaje de peste 30% — Argeș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Dâmbovița, Hunedoara, Maramureș, Neamț, Suceava, Teleorman, Vaslui, Vâlcea, Tulcea.

Dezinteresul a fost un motiv de neparticipare mai ales pentru băieți (26% față de 18% în rândul fetelor), pentru elevii de liceu, clasele a X-a (28%) și a XI-a (27%), de la filiera teoretică (29%), din mediul urban (27% față de 19% în rural), din regiunea București-Ilfov (31%).

Un alt motiv invocat de elevi a fost absența unui spațiu corespunzător în locuință care să permită participarea de acasă la activitățile școlare organizate la distanță. Acest motiv a avut o incidență mai ridicată în rândul elevilor de liceu și din învățământul profesional/dual.

Nivelul insuficient al competențelor digitale necesare utilizării dispozitivelor și aplicațiilor digitale a fost un alt motiv al neparticipării; acest aspect nu a înregistrat variații în funcție de variabilele socio-demografice.

Graficul 2. Cauzele neparticipării la activitățile școlare organizate la distanță

Q: Care au fost motivele pentru care nu ai participat la astfel de activități? Răspuns multiplu;
Procentaje calculate din totalul celor care declară că nu au participat la activitățile educaționale la distanță; N=12 544 (date ponderate)

1.3. Utilizarea dispozitivelor necesare învățării la distanță

Datele de cercetare indică faptul că **cel mai uzual dispozitiv pentru învățarea la distanță a fost telefonul**, folosit de peste nouă din zece elevi (94%), dintre care 7% au fost nevoiți să împartă accesul la un telefon cu alți membri ai familiei.

Aproape 70% dintre elevii participanți la sondaj au folosit pentru activitățile școlare un calculator (desktop/laptop), iar dintre aceștia, mai mult de două treimi au avut acces la dispozitiv în mod exclusiv, restul de 30% folosind pentru școală un calculator pe care îl împartă cu altă persoană/alte persoane din familie. Aproape o treime dintre

40 elevi au declarat că nu au folosit calculatorul (desktop, laptop) pentru învățare în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față.

Tableta a fost utilizată pentru școală de numai 17% dintre elevi, dintre care peste 20% nu au putut să o folosească doar pentru ei, ci au fost nevoiți s-o împartă cu altcineva.

Variabilele socio-demografice nu determină schimbări în ierarhia de utilizare a dispozitivelor pentru școala la distanță, însă diferențele de gen ne arată faptul că un procentaj mai mare dintre băieți au folosit calculatorul pentru învățare (71%) și au avut acces exclusiv la un calculator (52%), comparativ cu fetele, pentru care procentajele sunt de 66%, respectiv 43%, în timp ce o pondere ceva mai ridicată dintre fete decât dintre băieți au folosit telefonul pentru școală (96% dintre fete, față de 92% dintre băieți) și au avut acces unic la acest tip de dispozitiv (90% dintre fete, față de 85% dintre băieți).

O proporție mai scăzută dintre elevii din mediul rural au folosit calculatorul pentru învățare, la o diferență de 17 puncte procentuale față de cei din mediul urban, dar în ceea ce privește accesul la un dispozitiv personal, mediul de rezidență face diferența doar în cazul telefonului, pe care mai ales elevii din rural au fost nevoiți să-l utilizeze la comun cu altcineva din familie.

Tabelul 2. Utilizarea dispozitivelor necesare învățării la distanță.
Distribuția pe medii de rezidență

În această perioadă, folosești pentru învățare următoarele echipamente?		Urban	Rural
Calculator/ laptop	Da, folosesc doar eu acest echipament	54%	41%
	Da, dar îl mai folosește și altcineva din familie	23%	19%
	Nu folosesc	23%	40%

Tabletă	Da, folosesc doar eu acest echipament	13%	14%
	Da, dar îl mai folosește și altcineva din familie	4%	4%
	Nu folosesc	83%	82%
Telefon	Da, folosesc doar eu acest echipament	88%	87%
	Da, dar îl mai folosește și altcineva din familie	4%	8%
	Nu folosesc	8%	4%

Procente calculate din totalul celor care declară că au participat la activitățile educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

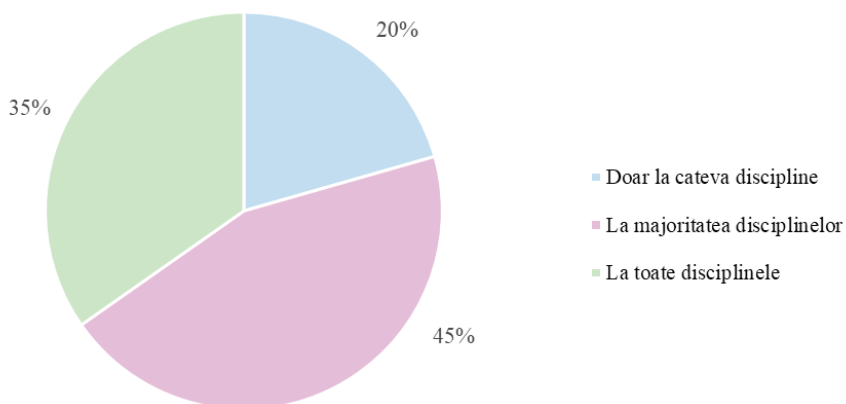
Pe regiuni de dezvoltare, datele indică cea mai scăzută rată de utilizare a calculatorului pentru învățare în Sud-Vest (63%) și cea mai ridicată în București-Ilfov (78%). Tot în zona București-Ilfov s-a înregistrat cea mai redusă folosire a telefonului în activitatea școlară (singura sub 90%) comparativ cu celelalte regiuni. La nivel de județ, utilizarea calculatorului pentru învățare a fost cel mai des întâlnită în rândul elevilor din județele Cluj, București, Harghita, Covasna, Sibiu, Satu-Mare și cel mai puțin răspândită în județele Olt, Mehedinți, Ialomița, Giurgiu, Vâlcea și Vrancea.

Distribuția elevilor respondenți pe niveluri de învățământ reflectă diferențe importante în utilizarea calculatorului. Astfel, aproape jumătate dintre elevii din învățământul profesional/dual nu au folosit calculatorul pentru învățare în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față, spre deosebire de aproximativ o treime dintre elevii de liceu și de aproximativ un sfert dintre cei de gimnaziu care afirmă acest lucru. Pe ani de studiu, elevii de clasa a XII-a au atins procentajul cel mai ridicat de folosire a calculatorului, de 75%, la polul opus situându-se cei din anul I de învățământ profesional/dual, în rândul cărora proporția a fost de 49%.

42 1.4. Măsura în care s-au organizat activități educaționale la disciplinele din orar

Întrebați la câte discipline din orar au fost organizate activități la distanță, online sau prin alte modalități, **aproximativ 45% dintre elevii respondenți au declarat că au fost organizate astfel de activități la majoritatea disciplinelor**, iar 35%, la toate disciplinele; 20% dintre elevi au spus că doar la câteva discipline din orar au avut loc activități didactice la distanță.

Graficul 3. Măsura în care s-au organizat activități educaționale la disciplinele din orar

Q: După vacanța de primăvară, la câte discipline din orarul tău au fost organizate activități la distanță, în mediul online sau prin alte modalități? Procente calculate din totalul celor care au afirmat că au participat la activități educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

Desfășurarea activităților de predare-învățare la doar câteva discipline a fost afirmată în special de către elevii din clasele a VIII-a și a XII-a (26% dintre cei de clasa a VIII-a, respectiv 37% dintre cei

de clasa a XII-a au declarat acest lucru, față de 20%, media tuturor elevilor intervievați). Având în vedere că, la finalul acestor clase, elevii au avut de susținut examene la anumite discipline de studiu, este probabil că activitățile de învățare la distanță au vizat mai puțin celelalte discipline.

Analiza datelor în funcție de mediul de rezidență atât al elevilor, cât și al școlilor la care aceștia învață a arătat că în mediul rural elevii au beneficiat de activități educaționale la distanță într-o măsură asemănătoare cu cei din mediul urban.

Elevii din regiunile de dezvoltare Sud și Sud-Vest au declarat într-o mai mare măsură organizarea activităților la distanță pentru toate disciplinele (aproximativ 40%, față de 35% media națională), în vreme ce municipiul București a înregistrat cea mai mică pondere a elevilor care declară acest lucru (29%), dar cea mai mare frecvență a celor care afirmă că s-au organizat astfel de activități la doar câteva materii (27%, față de 20% media națională).

1.5. Gestionarea activităților educaționale de către cadrele didactice

Elevii au fost chestionați cu privire la diferite aspecte care țin de organizarea și desfășurarea activităților educaționale la distanță:

- La nivel general, programul activităților/orarul a fost comunicat elevilor de către profesori, peste 70% dintre elevi primind aceste informații la toate disciplinele sau la majoritatea lor.
- În timpul orelor online, verificarea prezenței a fost o practică frecventă (76% dintre elevi au afirmat că monitorizarea prezenței s-a realizat la toate disciplinele sau la majoritatea disciplinelor).
- Suportul și feedbackul din partea profesorilor au fost, de asemenea, practici curente pe parcursul școlii online: aproximativ 70%

dintre respondenți au primit explicații suplimentare dacă au avut nevoie, precum și comentarii/impresii pe marginea temelor efectuate, la toate disciplinele sau cel puțin la majoritatea lor.

- În ceea ce privește evaluarea, două treimi dintre elevi au primit informații despre cum vor fi evaluați la toate disciplinele sau la majoritatea disciplinelor. 8% dintre elevi au afirmat că nu au fost informați în legătură cu evaluarea, iar 9% nu știu dacă profesorii le-au comunicat maniera de evaluare pentru încheierea mediilor.
- Peste o treime dintre elevi au discutat cu profesorii despre siguranța pe internet, iar 62% au primit explicații privind regulile de desfășurare a lecțiilor online la toate disciplinele sau cel puțin la majoritatea lor.

Datele pe medii de rezidență indică faptul că școlile din mediul rural au înregistrat valori mai ridicate pentru aproape toate aspectele vizate: monitorizarea prezenței, transmiterea informațiilor privind orarul/programul de activități, regulile de desfășurare la distanță a orelor online sau cele referitoare la siguranța pe internet, suportul și feedbackul primit de elevi din partea cadrelor didactice în activitățile de la ore sau pentru teme. Doar în ceea ce privește informarea în ceea ce privește modalitatea de evaluare, diferența între urban și rural se estompează.

În funcție de nivelul de învățământ, liceul a atins ponderi mai scăzute, comparativ cu ciclul gimnazial și profesional/dual, în cazul oferirii de explicații suplimentare atunci când a fost nevoie, a feedback-ului pentru teme din partea profesorilor sau a comunicării orarului/programului de activități și a verificării prezenței la orele organizate la distanță. Cât privește informarea pe marginea evaluării pentru încheierea mediilor, nu s-au înregistrat diferențe consistente pe niveluri de învățământ, dar pe ani de studiu se observă că, în cadrul fiecărui nivel

de învățământ, această practică se accentuează de la un an la altul, fiind cel mai des întâlnită în anii terminali — la clasele a VIII-a, a XII-a și în anul al-III-a profesional/dual. În cazul celorlalte aspecte investigate, se prefigurează o tendință de scădere progresivă a prezenței lor, pe măsură ce cresc anii de studiu, de la clasa a V-a până la clasa a XII-a. Singura excepție este monitorizarea prezenței, aplicată mult mai rar la clasa a XII-a de liceu, comparativ cu toți ceilalți ani de studiu.

Tabelul 3. Gestionarea activităților de către cadrele didactice.
Distribuțiile pe medii de rezidență și nivel de învățământ

Te rugăm să ne spui dacă în perioada desfășurării activităților școlare la distanță:	Mediul de rezidență a școlii		Nivelul de învățământ			Total
	urban	rural	gimnaziu	liceu	profesional/ dual	
Profesorii au verificat prezența la lecțiile online.	74%	81%	78%	73%	81%	76%
Mi s-a transmis un orar/program de activități online clar.	70%	75%	75%	67%	73%	71%
Am fost informat despre cum voi fi evaluat pentru încheierea mediilor.	66%	66%	65%	67%	69%	66%
Am fost întrebați dacă am înțeles lecțiile și ni s-a explicat din nou, dacă a fost nevoie.	68%	76%	74%	65%	74%	70%
Ni s-a spus dacă am rezolvat bine temele sau ce trebuie corectat.	70%	81%	78%	66%	76%	73%
Ni s-au explicat regulile pentru lecțiile online.	60%	68%	67%	56%	68%	62%
Ni s-a vorbit despre siguranța pe internet.	34%	48%	40%	33%	55%	37%

Procente cumulate pentru variantele de răspuns *La toate disciplinele și La majoritatea disciplinelor*, calculate din totalul celor care declară că au participat la activitățile educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

Situația pe regiuni de dezvoltare arată faptul că verificarea prezenței la orele online, suportul și feedbackul primit de elevi, informarea privind regulile de desfășurare a orelor online și siguranța pe internet au fost cel mai adesea aplicate în regiunea Sud-Vest și cel mai puțin în București-Ilfov. Tot în Sud-Vest comunicarea orarului/programului de activități înregistrează incidența cea mai ridicată, cea mai scăzută fiind în regiunea Nord-Est, căreia îi corespund și ponderile cele mai scăzute ale elevilor care au fost informați cu privire la modalitatea de evaluare pentru încheierea mediilor, practică cel mai frecvent întâlnită în regiunea Nord-Vest.

Tabelul 4. Gestionarea activităților de către cadrele didactice.
Distribuția pe regiuni de dezvoltare

Te rugăm să ne spui dacă în perioada desfășurării activităților școlare la distanță:	Regiunea de dezvoltare								Total
	Nord-Vest	Centru	Nord-Est	Sud-Est	Sud	Sud-Vest	Vest	Buc.-Ilfov	
Profesorii au verificat prezența la lecțiile online.	75%	74%	74%	76%	78%	80%	75%	71%	76%
Mi s-a transmis un orar/program de activități online clar.	73%	70%	67%	71%	71%	76%	73%	69%	71%
Am fost informat despre cum voi fi evaluat pentru încheierea mediilor.	71%	68%	62%	64%	66%	68%	68%	64%	66%
Am fost întrebați dacă am înțeles lecțiile și ni s-a explicat din nou, dacă a fost nevoie.	73%	71%	67%	69%	69%	75%	71%	65%	70%

Ni s-a spus dacă am rezolvat bine temele sau ce trebuie corectat.	73%	73%	70%	72%	74%	77%	73%	66%	73%
Ni s-au explicat regulile pentru lecțiile online.	62%	61%	59%	61%	63%	66%	63%	57%	62%
Ni s-a vorbit despre siguranța pe internet.	34%	37%	36%	36%	41%	45%	37%	28%	37%

Procente cumulate pentru variantele de răspuns *La toate disciplinele și La majoritatea disciplinelor*, calculate din totalul celor care declară că au participat la activitățile educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

1.6. Frecvența participării elevilor la diverse tipuri de activități educaționale

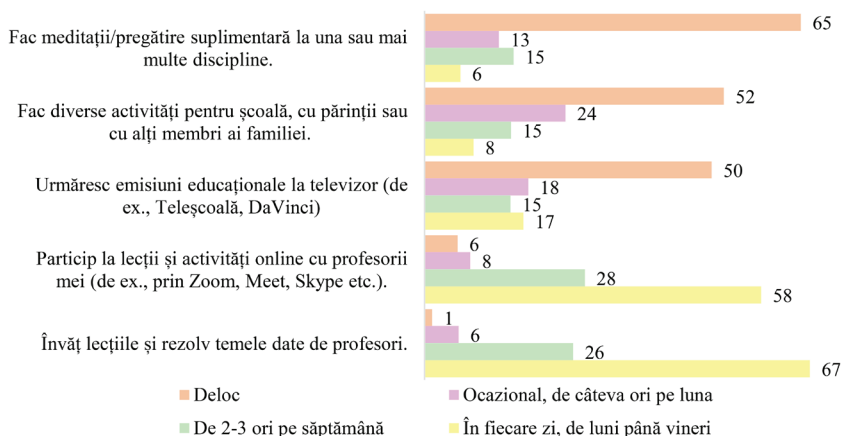
Cele mai frecvente activități educaționale ale elevilor în perioada școlii la distanță au fost **învățarea lecțiilor și rezolvarea temelor transmise de profesori**, desfășurate zilnic de către 67% dintre elevi și de 2-3 ori pe săptămână de către 26% dintre aceștia. Elevii de gimnaziu au fost cei mai implicați în aceste activități, ponderea celor care au afirmat că au realizat asta zilnic scăzând constant de la 90% pentru elevii de clasa a V-a, până la 42% pentru elevii de clasa a XII-a; 40% dintre cei de clasa a XII-a au desfășurat însă aceste activități de 2-3 ori pe săptămână, având o autonomie mai mare în procesul educațional. Elevii înscriși la școlile din mediul rural au afirmat mai frecvent decât cei de la școlile din urban (la diferență de aproape 10 puncte procentuale) că au învățat lecțiile și au rezolvat temele date de profesori zilnic; de asemenea fetele au afirmat acest lucru mai frecvent decât băieții (la o diferență de 8 puncte procentuale); în regiunile N-V și Centru, elevii au realizat aceste activități mai frecvent decât ceilalți (cu peste 8 puncte procentuale peste media pe țară).

Participarea la lecții și activități online cu profesorii a fost o activitate desfășurată zilnic de către 58% dintre elevi și de 2-3 ori pe săptămână de către 28% dintre ei; 6-8% dintre elevi au susținut că au participat fie ocazional, fie deloc la lecții online. Frecvența participării zilnice la activitățile online cu profesorii a fost neuniform distribuită în funcție de nivelul de clasă în care se află elevii: aceasta a scăzut treptat, de la 75% în rândul elevilor de clasa a V-a, la 31% pentru cei de clasa a XII-a. Participarea de 2-3 ori pe săptămână a înregistrat o tendință ascendentă odată cu creșterea clasei în care este înscris elevul, ajungând la 45% pentru elevii de clasa a XII-a. Elevii din învățământul profesional au participat cel mai puțin la lecțiile și activitățile online cu profesorii, 15% dintre aceștia afirmând că nu au participat deloc. Elevii care locuiesc în mediul urban au înregistrat o rată a participării la lecțiile online (zilnice sau de câte-va ori pe săptămână) cu doar 2 puncte procentuale peste a celor din mediul rural; pe de altă parte, elevii înscriși în școlile din rural au declarat mai frecvent decât cei din școlile din urban că au participat zilnic la lecții și activități online cu profesorii (65%, față de 56%). Regiunea de dezvoltare N-V este caracterizată prin cea mai ridicată rată de participare la astfel de activități (participare zilnică — 62%), iar regiunea N-E, prin cea mai scăzută rată (54% — rata de participare zilnică).

Emisiunile educaționale televizate au reprezentat activități frecvente pentru aproximativ 32% dintre elevi (frecvențe cumulate pentru *zilnic* și de 2-3 ori pe săptămână), în vreme ce jumătate au declarat că nu au urmărit deloc astfel de emisiuni. Elevii de clasa a VIII-a au cele mai ridicate rate de participare la activitățile educaționale televizate (42%, respectiv 47%). În rândul elevilor care locuiesc în mediul rural, vizionarea zilnică a acestor programe TV a fost mai frecventă cu 5 puncte procentuale decât în rândul celor din mediul urban.

Graficul 4. Frecvența participării elevilor la diverse tipuri de activități educaționale

49

Q: Cât de des desfășori următoarele activități școlare, în această perioadă? Procente calculate din totalul celor care au afirmat că au participat la activități educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

Deși starea de urgență a prilejuit extinderea timpului petrecut de elevi în familie, **implicarea părinților sau a altor membri ai familiei în activitățile pentru școală** a fost constantă (zilnică sau de 2-3 ori pe săptămână) doar pentru aproximativ 23% dintre elevi. Elevii din ciclul gimnazial au desfășurat în mai mare măsură activități pentru școală, cu implicarea altor membri ai familiei, în vreme ce elevii de liceu au fost mai autonomi din acest punct de vedere. De asemenea, elevii de la școlile din mediul rural au implicat familia în activitățile lor școlare mai mult decât cei din urban.

Meditațiile sau pregătirea suplimentară la una sau mai multe discipline au fost activități frecvente în această perioadă, fiind menționate de aproximativ 22% dintre elevii respondenți: 6% dintre

50 aceștia au afirmat că au desfășurat zilnic pregătire suplimentară, iar 16%, de 2-3 ori pe săptămână. Două treimi dintre elevi nu au desfășurat deloc astfel de activități în perioada suspendării cursurilor școlare. Elevii aflați în fața examenelor de evaluare la finalul unui ciclu de studii au înregistrat rate duble sau mai mari față de media tuturor elevilor în ceea ce privește participarea frecventă la meditații sau pregătire suplimentară; astfel, 47% dintre elevii de clasa a VIII-a și 42% dintre cei de clasa a XII-a au desfășurat frecvent aceste activități. Aproximativ 40% dintre elevii din clasele terminale intervievați nu au desfășurat însă deloc pregătire suplimentară pentru examenele pe care le-au susținut la finalul anului școlar 2019-2020.

1.7. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță

În cadrul cercetării au fost identificate **variate modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță**, la care elevii au participat în ponderi diferite:

- Cel mai frecvent (pentru 76% dintre elevii intervievați), activitățile educaționale în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față au constat în punerea la dispoziție de către cadrele didactice a unor lecții și materiale de lucru online, utilizând ca suport platformele educaționale, precum Google Classroom, ASQ etc.
- Întâlnirile live cu cadrele didactice prin aplicațiile pentru video-conferințe precum Zoom, Skype sau Google Meet au constituit, de asemenea, modalități frecvente de desfășurare a activităților educaționale, peste 70% dintre elevi beneficiind de astfel de întâlniri cu profesorii lor.
- Alte canale de comunicare cu profesorii, pentru desfășurarea unor activități educaționale, utilizate de către 57% dintre elevi, au fost Facebook, WhatsApp, Messenger și e-mail.

- Doar 5% dintre elevi au urmărit emisiunile Teleșcoală și un procentaj similar a comunicat telefonic cu profesorii.
- 2% dintre elevi au primit de la profesori materiale de studiu în format fizic, transmise în mod direct, prin poștă sau prin diferite persoane.

Graficul 5. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță

Q: Cum s-au desfășurat activitățile școlare la distanță? Răspuns multiplu; Procente calculate din totalul celor care au afirmat că au participat la activități educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

Utilizarea platformelor educaționale în lucrul cu elevii a fost mai frecventă în învățământul liceal decât în cel gimnazial sau profesional (aproximativ 85% dintre liceeni au beneficiat de lecții și materiale de lucru pe platforme, față de circa 70% dintre elevii de gimnaziu sau învățământ profesional).

Activitățile de învățare de tip sincron prin aplicațiile de tip videoconferință (Zoom, Skype, Google Meet etc.) au fost cel mai frecvent utilizate la gimnaziu (76% dintre elevi) și liceu (70% dintre elevi) și mai puțin în învățământul profesional (40% dintre elevi).

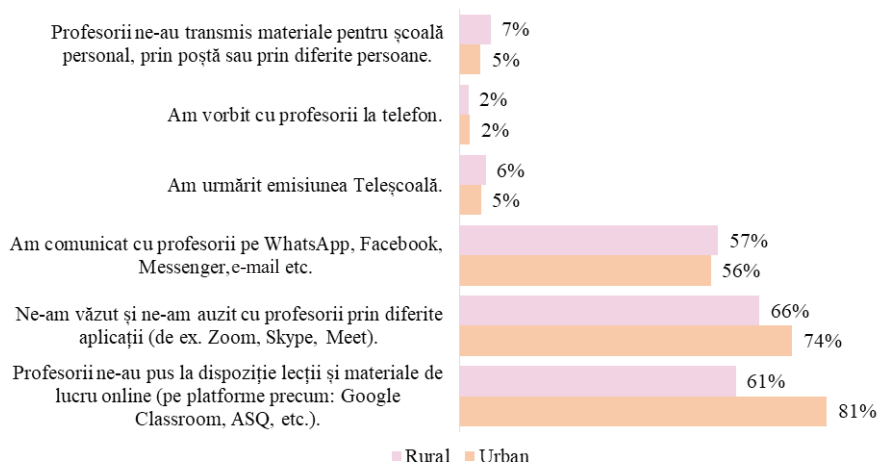
52 Emisiunea Teleșcoală, cu o medie de audiență scăzută în rândul respondenților, a avut un public mai numeros în rândul elevilor de gimnaziu (7,5% dintre aceștia au afirmat că au urmărit-o, față de doar 2-3% dintre liceeni și elevi în învățământul profesional).

Elevele au declarat mai frecvent decât elevii (la diferențe de până la 7 puncte procentuale) că au utilizat toate modalitățile de desfășurare a activităților educaționale la distanță, cel mai probabil datorită unei rate mai mari de participare la aceste activități.

Analiza răspunsurilor în funcție de mediul de rezidență a școlii arată că utilizarea platformelor educaționale și a aplicațiilor pentru activități de învățare de tip sincron a fost semnificativ mai redusă în mediul rural, comparativ cu cel urban, diferențele fiind între 7 puncte procentuale cu privire la aplicațiile pentru videoconferințe online, și 20 de puncte procentuale cu privire la platformele educaționale. Comparativ, mediul de rezidență a elevului introduce diferențe în defavoarea mediului rural, de 9 puncte procentuale în utilizarea platformelor educaționale, respectiv de 10 puncte procentuale în utilizarea aplicațiilor pentru videoconferințe. Astfel, se poate afirma că dezavantajul școlii situate în mediul rural este mai puternic decât dezavantajul locuirii în mediul rural, în ceea ce privește oportunitatea utilizării tehnologiilor adecvate unei învățări la distanță eficiente.

Graficul 6. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță. Distribuție în funcție de mediul de rezidență a școlii

53

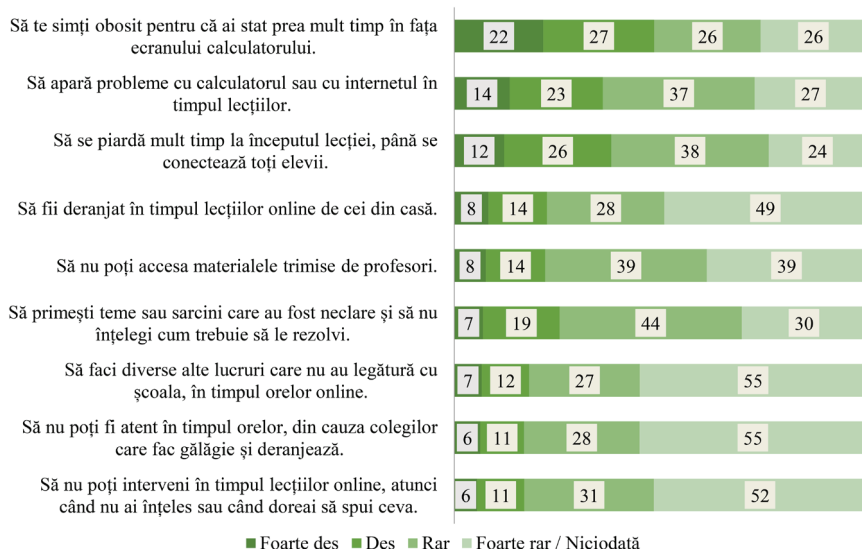
Q: Cum s-au desfășurat activitățile școlare la distanță? Răspuns multiplu; Procente calculate din totalul celor care au afirmat că au participat la activități educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

1.8. Provocări și dificultăți întâmpinate de elevi în învățarea online

Principalele dificultăți întâmpinate de elevi pe perioada cursurilor online au fost: oboseala resimțită din cauza timpului petrecut în fața calculatorului (22% raportează că li s-a întâmplat acest lucru foarte des), problemele cu calculatorul și conexiunea la internet (14% — foarte des), respectiv timpul excesiv petrecut până la conectarea online a tuturor elevilor (12% — foarte des). Alte dificultăți cu care s-au confruntat elevii se referă la deranjul provocat de ceilalți colegi (8% — foarte des), lipsa accesului la materialele oferite de

54 profesori (8% — foarte des) sau teme neclare primite de la profesori (7% — foarte des).

Graficul 7. Provocări și dificultăți întâmpinate de elevi în învățarea online

Q: În perioada cursurilor online, cât de des ți s-a întâmplat.... ? Răspuns multiplu; Procente calculate din totalul respondenților care declară că au participat la activități educaționale; N=206 110 (date ponderate)

Elevii din învățământul profesional au raportat mai frecvent probleme în a accesa materialele trimise de profesori: în medie, 14% dintre ei au declarat că au întâmpinat probleme foarte des în perioada cursurilor online, față de 8% per total lot investigat. Tendința s-a menținut și pentru alte aspecte ce țin de modul de desfășurare al

activităților online, precum: au primit teme neclare de rezolvat (10% vs. 7% total lot), au avut probleme cu calculatorul în timpul lecțiilor (19% vs. 14% total lot), nu au putut interveni în timpul lecțiilor online dacă nu au înțeles ceva (8% vs. 6% total lot).

Elevii clasei a XII-a au raportat cel mai des situația de a se simți obosiți din cauza timpului petrecut în fața calculatorului în perioada cursurilor online: 29% dintre ei au declarat că acest lucru s-a întâmplat foarte des, față de 22% la nivelul întregului lot de elevi. Acest lucru s-a întâmplat, probabil, datorită presiunii mai mari legate de examenul de bacalaureat și de admitere la facultate.

Fetele, comparativ cu băieții, au raportat mai frecvent că s-au simțit obosite din cauza statului excesiv în fața calculatorului (26% — fetele și 17% — băieții). O posibilă explicație este un grad mai crescut de implicare a acestora, comparativ cu a băieților, după cum reiese și din gradul mai mare de utilizare a dispozitivelor digitale (vezi mai jos).

Elevii care locuiesc în mediul rural s-au confruntat mai des cu situația de a nu putea accesa materialele trimise de profesori: 26% dintre aceștia au spus că li s-a întâmplat acest lucru des sau foarte des, comparativ cu 18%, în cazul elevilor din urban. De asemenea, aceștia au întâmpinat mai frecvent probleme cu calculatorul sau conexiunea la internet, față de elevii ce locuiesc în urban: 41% dintre aceștia au spus că li s-a întâmplat acest lucru des sau foarte des, comparativ cu 36%, în cazul elevilor din urban.

Luând în considerare regiunea de dezvoltare în care locuiește elevul, se constată că regiunile Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest au fost cele mai vulnerabile la problemele tehnice ale comunicării, în contextul școlii online. Astfel, în aceste regiuni s-a înregistrat cel mai mare procentaj de elevi care au întâmpinat probleme precum: incapacitatea de a accesa materialele furnizate de profesori (9%, în medie, au

56 raportat că acest lucru s-a întâmplat foarte des) sau probleme cu calculatorul/conectarea la internet (15%, în medie, au raportat că acest lucru s-a întâmplat foarte des, față de 10-12% în alte regiuni).

1.9. Autonomia elevilor în utilizarea dispozitivelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță

Relevant pentru competențele digitale ale elevilor, necesare participării la lecțiile și activitățile online, este faptul că peste două treimi dintre elevii de gimnaziu și liceu/școală profesională au declarat că s-au descurcat singuri în utilizarea dispozitivelor și aplicațiilor online, iar un sfert au avut nevoie de ajutor doar la început. Numai 5% dintre elevii respondenți au avut nevoie de ajutor în mod frecvent pentru utilizarea aplicațiilor sau a dispozitivelor, iar la nivelul acestora, variabilele socio-demografice nu au determinat deosebiri considerabile.

Diferențele de gen arată faptul că autonomia este mai răspândită în rândul băieților, iar nevoia de ajutor în perioada de început este mai frecventă în rândul fetelor, diferențele între ponderi fiind sub 10 puncte procentuale.

Elevii care învață la școli din mediul rural au o autonomie digitală mai scăzută, iar nevoia inițială de ajutor a fost mai frecvent resimțită în rândul lor, comparativ cu cei care învață la școli din mediul urban.

Raportat la nivelul de învățământ, elevii din învățământul profesional/dual au competențe digitale considerabil mai reduse, mai ales prin comparație cu elevii de liceu, diferența dintre cele două categorii fiind de aproximativ 18 puncte procentuale în ceea ce privește autonomia utilizării dispozitivelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță și de 12 puncte procentuale cu privire la nevoia inițială de ajutor. Astfel, elevii de liceu reprezintă categoria cea mai

autonomă digital. Abilitățile digitale se dezvoltă o dată cu anii de studiu, elevii de clasa a V-a fiind cel mai puțin familiarizați cu dispozitivele și aplicațiile specifice învățării la distanță. Autonomia digitală se recuperează însă rapid pe parcursul ciclului gimnazial, astfel încât cei din clasele VI-VIII ajung să depășească nivelul elevilor din învățământul profesional/dual.

Tabelul 5. Autonomia elevilor în utilizarea dispozitivelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță. Distribuțiile după gen, mediul de rezidență al școlii, regiunea de dezvoltare și nivelul de învățământ

Pentru a participa la lecțiile/activitățile online, ai avut nevoie de ajutor ca să folosești calculatorul, tableta, telefonul sau aplicațiile de lucru?		Nu am avut nevoie de niciun ajutor, m-am descurcat singur	Am avut nevoie de ajutor doar la început	Am avut nevoie de ajutor destul de des	Nu e cazul, nu am participat la lecții/activități online
Total		68%	25%	5%	2%
Genul	Feminin	64%	30%	5%	2%
	Masculin	72%	21%	5%	2%
Mediul (școlii)	Urban	70%	24%	4%	2%
	Rural	62%	30%	6%	2%
Regiunea de dezvoltare	Nord-Vest	70%	25%	4%	2%
	Centru	67%	26%	5%	2%
	Nord-Est	67%	26%	6%	2%
	Sud-Est	68%	25%	5%	2%
	Sud	67%	26%	5%	2%
	Sud-Vest	71%	23%	4%	2%
	Vest	69%	25%	4%	2%
	București-Ilfov	67%	26%	4%	2%

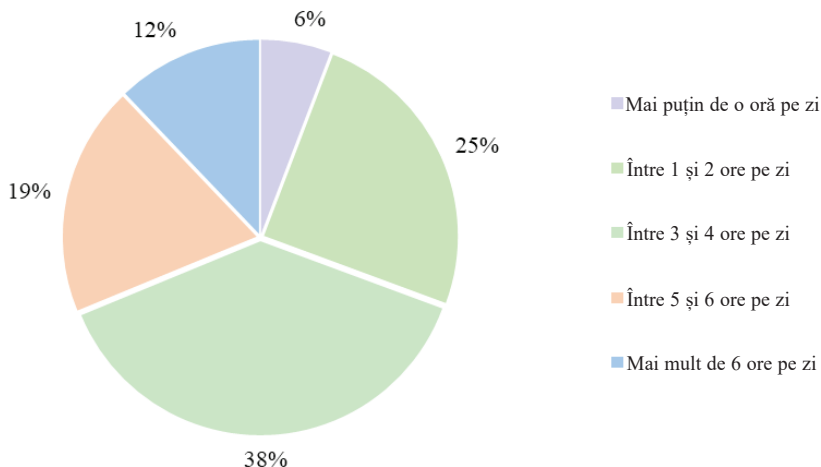
Nivelul de învățământ	Gimnaziu	62%	31%	5%	1%
	Liceu	75%	18%	4%	2%
	Învățământ profesional/dual	58%	30%	9%	3%

Procente calculate din totalul celor care declară că au participat la activitățile educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

1.10. Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare

Aproape o treime dintre elevii respondenți au utilizat în această perioadă dispozitivele tehnologice pentru activitățile școlare mai mult de 5 ore/zi, iar un procentaj similar le-au utilizat maximum 2 ore/zi. Cei mai mulți dintre elevi (aproape 40%) au utilizat calculatorul, telefonul, tableta sau televizorul pentru activitățile școlare, între 3 și 4 ore/zi. Comparând cu media de 5-6 ore/zi de prezență efectivă la ore în perioada cursurilor față-în-față, plus timpul petrecut cu realizarea temelor pentru acasă, putem estima o reducere în termeni obiectivi a timpului dedicat școlii de către elevii de gimnaziu și liceu/școală profesională.

Graficul 8. Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare

Q: În perioada suspendării cursurilor, cam cât timp pe zi folosești pentru școală calculatorul, televizorul, tableta sau telefonul? Procente calculate din totalul respondenților care declară că au participat la activități educaționale; N=206 110 (date ponderate)

Elevii de gimnaziu sunt cei care au avut cea mai ridicată rată de utilizare a instrumentelor digitale pentru școală: în medie, 63% dintre aceștia au declarat că au utilizat aceste instrumente între 3-6 ore/zi, față de 52%, în cazul elevilor de liceu, respectiv 44% în cazul elevilor din învățământul dual/profesional.

Fetele, comparativ cu băieții, au înregistrat o durată medie mai mare de utilizare a instrumentelor digitale pentru învățare, ponderea fetelor care folosesc calculatorul, telefonul, tableta cel puțin 5 ore/zi fiind mai ridicată, comparativ cu băieții.

Analiza în funcție de regiunea de dezvoltare în care locuiește elevul relevă că elevii din regiunile Centru și Vest înregistrează durate medii mai reduse de utilizare a instrumentelor digitale pentru învățare, față de restul regiunilor: 33%, respectiv 34% dintre elevii din aceste zone au folosit aceste instrumente cel mult 2 ore/zi, față de 29% în Sud-Est și București-Ilfov, sau 30% în Sud, Sud-Vest sau Nord-Vest.

Tabelul 6. Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare. Distribuția după gen și nivel de studiu

		Mai puțin de o oră pe zi	Între 1 și 2 ore pe zi	Între 3 și 4 ore pe zi	Între 5 și 6 ore pe zi	Mai mult de 6 ore pe zi
Gen res- pondent	Feminin	4%	21%	39%	22%	14%
	Masculin	8%	29%	37%	16%	10%
Nivel de studiu	clasele V-VIII (gimnaziu)	4%	22%	42%	21%	11%
	clasele IX-XII (liceu)	8%	27%	35%	18%	14%
	învățământ profesional/ dual	12%	35%	31%	13%	9%

Q: În perioada suspendării cursurilor, cam cât timp pe zi folosești pentru școală calculatorul, televizorul, tableta sau telefonul? Procente calculate din totalul respondenților care declară că au participat la activități educaționale; N=206 110 (date ponderate)

1.11. Aprecieri ale elevilor cu privire la activitățile școlare la distanță

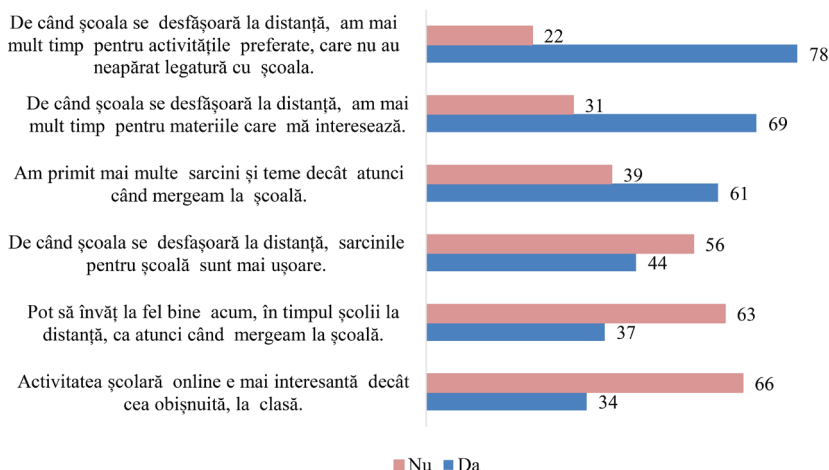
61

Modul în care elevii au evaluat contextele și elementele noi aduse de desfășurarea procesului educațional la distanță relevă o serie de **oportunități, dar și dezavantaje ale acestui tip de activități școlare**. Aproape 80% dintre respondenți au declarat că degrevarea de orarul obișnuit le-a permis dedicarea unui timp mai generos activităților preferate, care nu au fost direct legate de școală. Mai mult timp pentru materiile de interes personal a fost al doilea avantaj menționat de elevi (69%). Alte aprecieri care au întrunit peste 50% dintre opiniile exprimate au vizat următoarele aspecte: școala online nu s-a dovedit a fi mai interesantă decât cea la clasă (66%); elevii nu au putut învăța la fel de bine la distanță, ca atunci când participau la cursurile față-în-față (63%); volumul de teme a fost mai mare în perioada școlii la distanță decât atunci când elevii mergeau la școală (61%); sarcinile școlare nu au fost mai ușoare decât înainte (56%).

Aspectele învățării la distanță apreciate pozitiv de către elevi au vizat, așadar, în special programul zilnic mai relaxat, care le-a permis să își direcționeze interesul către materiile și activitățile preferate sau considerate importante pentru ei.

Pe de altă parte, elevii au apreciat că absența contactului față-în-față cu profesorii și cu colegii a afectat calitatea învățării și gradul de motivație pentru activitatea școlară; complexitatea și volumul mare al sarcinilor și temelor primite de către elevi au reprezentat aspecte conturate pregnant în analiză.

Graficul 9. Aprecieri ale elevilor cu privire la activitățile școlare la distanță

Q: Ești sau nu de acord cu afirmațiile de mai jos? Procente calculate din totalul celor care au afirmat că au participat la activități educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

Analiza datelor pe categorii socio-demografice arată că elevii din clasele a VIII-a și a XII-a au resimțit mai mult decât ceilalți că le este afectată calitatea învățării și s-au bucurat mai puțin de timpul câștigat pentru alte activități decât cele școlare.

Ponderea fetelor care consideră că au primit mai multe teme și sarcini școlare decât înainte este cu 12 puncte procentuale mai mare față de cea a băieților. De asemenea, fetele au apreciat într-o măsură mai redusă (la distanță de 11 puncte procentuale față de băieți) că sarcinile pentru școală au fost mai ușoare în această perioadă. Băieții au declarat mai mult decât fetele că școala la distanță este mai interesantă (la aproape 10 puncte procentuale diferență),

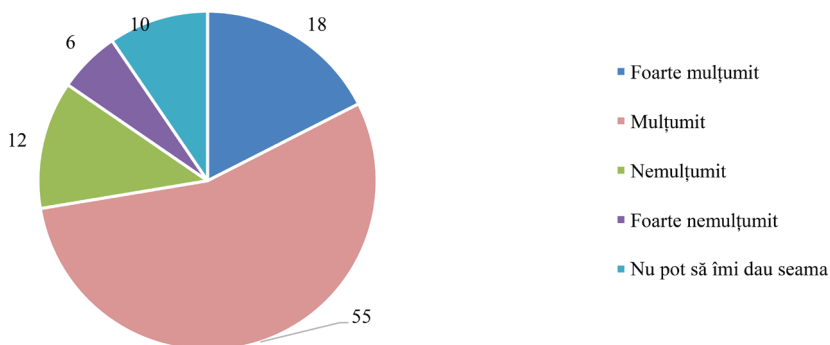
că au avut mai mult timp pentru activitățile preferate, fără legătură cu școala (8 puncte procentuale diferență), și pentru a se concentra pe materiile care îi interesează (5 puncte procentuale diferență față de fete).

Avantajul de a utiliza timpul disponibil pentru activitățile preferate care nu au legătură cu școala, dar și pentru materiile de interes a fost declarat în ponderi mai mari de către elevii din mediul urban (la diferență de 3-5 puncte procentuale față de cei din rural), în vreme ce elevii care locuiesc în rural au apreciat în mai mică măsură decât cei din urban (cu 4 puncte procentuale) că școala la distanță este mai interesantă decât școala față-în-față. O explicație posibilă ar fi că în rural există oportunități mai reduse de a se dedica unor activități de tip hobby sau de a face pregătire ținută pe materiile de interes; astfel, școala față-în-față pare a fi un loc mai important pentru elevii din rural decât pentru cei din urban.

1.12. Gradul de mulțumire a elevilor în ceea ce privește activitățile școlare la distanță

Măsurarea gradului de satisfacție generală a elevilor cu privire la modul de desfășurare a activităților școlare la distanță evidențiază **o imagine mai degrabă pozitivă a percepției acestora**. Totuși, deși aproape trei sferturi dintre elevi au declarat că sunt foarte mulțumiți sau mulțumiți, aproximativ unul din cinci elevi s-a declarat nemulțumit sau foarte nemulțumit de organizarea și implementarea cursurilor la distanță.

Graficul 10. Gradul de mulțumire a elevilor în ceea ce privește activitățile școlare la distanță

Q: În general, cât de mulțumit ești de modul cum s-au desfășurat activitățile școlare la distanță? Procente calculate din totalul celor care au afirmat că au participat la activități educaționale la distanță; N=206 110 (date ponderate)

Gradul de mulțumire scade constant odată cu creșterea nivelului de învățământ, de la 80% (procentaje cumulate ale celor foarte mulțumiți și mulțumiți) în rândul elevilor de clasa a V-a, la 57% în rândul celor de clasa a XII-a.

Nivelul de mulțumire față de modul de desfășurare a învățării la distanță (procentaje cumulate ale celor foarte mulțumiți și mulțumiți) a fost mai mare cu 5 puncte procentuale la nivelul băieților și al elevilor din mediul rural, comparativ cu cel al fetelor și al elevilor din mediul urban.

Concluzii

Participare versus non-participare la activitățile educaționale la distanță

- Participarea elevilor la activitățile educaționale la distanță a fost aproape generală; un procentaj mic de elevi nu au beneficiat de educație formală în perioada suspendării cursurilor față-în-față.

Cauze ale neparticipării la activitățile educaționale la distanță

- Cea mai des întâlnită cauză a neparticipării a fost accesul limitat la internet sau conexiunea slabă și temporară, care a afectat mai ales elevii din mediul rural și din regiunile Nord-Est și Sud-Vest.
- Neorganizarea orelor/activităților în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față a fost cel de-a doilea motiv important de neparticipare, fiind mai frecventă în cazul școlilor din mediul urban, la gimnaziu, cu precădere la clasele a V-a și a VI-a, dar și la clasele a XII-a de liceu, în regiunile București-Ilfov, Centru și Sud și în județul Călărași.

Utilizarea dispozitivelor necesare învățării la distanță

- Telefonul inteligent (smartphone-ul) a fost cel mai frecvent dispozitiv utilizat pentru învățare de aproape toți elevii participanți la anchetă. În ce privește calculatorul, a fost mai rar folosit de elevii din mediul rural și de cei din învățământul profesional/dual. Aceste categorii au înregistrat, în același timp, ponderea cea mai ridicată în rândul celor care nu au participat la activitățile la distanță din cauza lipsei echipamentelor (PC/laptop, tabletă/

66 telefon) cu conexiune la internet, ceea ce sugerează faptul că o utilizare mai redusă a calculatorului poate să însemne, foarte probabil, un acces limitat la acest tip de dispozitiv.

Măsura în care s-au organizat activități educaționale la disciplinele din orar

- Conform opiniilor majorității elevilor participanți la studiu, activitățile educaționale la distanță au acoperit mare parte a disciplinelor din orar. Pentru cei din clasele a VIII-a și a XII-a, învățarea la distanță a vizat în mai mare măsură doar câteva discipline, cel mai probabil acele discipline care au făcut obiectul evaluărilor/examenelor naționale.

Gestionarea activităților educaționale de către cadrele didactice

- Ținând cont de aspectele vizate prin sondaj — verificarea prezenței la lecțiile online, transmiterea orarului/programului de activități, informarea privind modul de evaluare pentru încheierea mediilor, suportul și feedbackul oferit elevilor, discutarea regulilor de desfășurare a lecțiilor online și a celor ce țin de siguranța pe internet —, datele furnizate de elevi prezintă o imagine pozitivă în ceea ce privește organizarea activității didactice la distanță.
- Conform declarațiilor elevilor, aceste practici au fost mai puțin aplicate în școlile din mediul urban și la ciclul liceal.

Frecvența participării elevilor la diverse tipuri de activități educaționale

- Ponderea cea mai mare a activităților școlare desfășurate cu regularitate de către elevi a fost dedicată învățării și rezolvării temelor transmise de profesori, dar și participării la activități online cu

cadrele didactice. Audiența programelor educaționale televizate a fost scăzută, deși rata de acces la aceste programe a fost foarte ridicată.

- Elevii respondenți au manifestat un grad de autonomie crescut în desfășurarea activităților școlare la distanță, implicarea familiei în realizarea acestor activități fiind redusă.
- Aproape jumătate dintre elevii care au susținut evaluări/examene naționale la finalul anului școlar 2019-2020 (cei din clasele a VIII-a și a XII-a) au participat în mod frecvent la meditații sau la pregătire suplimentară în perioada suspendării cursurilor față-în-față.

Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță

- Pentru cei mai mulți dintre elevi, activitățile educaționale în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față au constatat în punerea la dispoziție, de către cadrele didactice, a unor resurse și materiale de lucru, utilizând ca suport platformele educaționale sau alte aplicații. Întâlnirile de tip sincron cu cadrele didactice prin aplicațiile pentru videoconferințe au fost, de asemenea, utilizate într-o mare măsură de către elevii respondenți. Elevii de la școlile aflate în mediul rural au rate de participare ceva mai scăzute la aceste tipuri de activități educaționale online.

Provocări și dificultăți întâmpinate de elevi în învățarea online

- Principalele dificultăți întâmpinate de elevi pe perioada cursurilor online au fost: oboseala resimțită din cauza timpului petrecut în fața calculatorului, problemele cu calculatorul și conexiunea la internet, respectiv timpul excesiv petrecut până la conectarea tuturor elevilor.
- Elevii din rural și cei din regiunile de dezvoltare Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest au fost cei mai vulnerabili la problemele

tehnice ale comunicării, în contextul școlii online. De asemenea, elevii din clasa a XII-a raportează mai des situația de a se simți obosiți din cauza timpului petrecut în fața calculatorului în perioada cursurilor online.

Autonomia elevilor în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță

- Competențele digitale necesare participării la activitățile online sunt destul de răspândite în rândul elevilor, marea lor majoritate neavând nevoie de ajutor pentru utilizarea dispozitivelor și aplicațiilor digitale. Totuși, aceste competențe necesită îmbunătățiri, mai ales în cazul elevilor din mediul rural și al celor din învățământul profesional/dual.

Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare

- Cei mai mulți dintre elevi au utilizat calculatorul, telefonul, tableta sau televizorul pentru activitățile școlare, între 3-4 ore/zi. Fetele și elevii de gimnaziu au avut o durată medie mai ridicată de utilizare a instrumentelor digitale pentru școală.

Aprecieri ale elevilor privind activitățile școlare la distanță

- Marea majoritate a respondenților au apreciat că degrevarea de orarul școlar obișnuit le-a permis să dedice mai mult timp pentru activitățile preferate, care nu sunt direct legate de școală, sau pentru materiile de interes personal.
- Elevii au apreciat că absența contactului față-în-față cu profesorii și colegii a afectat calitatea învățării și gradul lor de motivație pentru activitatea școlară, iar complexitatea și volumul sarcinilor și temelor primite în această perioadă au depășit nivelul obișnuit.

Gradul de mulțumire a elevilor în ceea ce privește desfășurarea activităților

69

- Nivelul general de satisfacție a elevilor față de modul în care s-au desfășurat activitățile școlare la distanță a fost destul de ridicat, înregistrând valori maxime pentru elevii aflați în primele clase de gimnaziu și valori minime pentru cei aflați în clasele terminale de liceu.

Recomandări

- Desfășurarea activităților educaționale la distanță a condus la diferite decupaje ale curriculumului școlar. Aceste decupaje sunt, până la un punct, firești, pentru că timpul care poate fi alocat predării-învățării online nu poate fi identic cu cel corespunzător activității față-în-față, în sala de clasă, iar unele discipline se pretează în mai mică măsură la acest tip de activitate. Prin urmare, este necesar să fie încurajați profesorii să realizeze activități de educație remedială pentru elevii care nu au participat sau au participat în mică măsură la activitățile de învățare la distanță. Directorii și profesorii cunosc situația din școala/clasa lor și pot planifica activități care să sprijine elevii să recupereze acele achiziții ale învățării care să permită continuarea studiilor fără decalaje semnificative. De asemenea, este necesar ca profesorii să fie încurajați să abordeze cu multă atenție perioada de evaluare inițială de la început de an școlar/semestru, pentru a identifica cât mai clar rămănerile în urmă în învățare și pentru a fundamenta planul de remediere.
- Principalul motiv al neparticipării la activitățile de educație la distanță a fost reprezentat de lipsa ori de accesul redus la echipamente și resurse materiale (computer și acces suficient de bun

la internet). În comparație cu calculatorul, telefonul și tableta au funcții limitate, mai ales în privința celor necesare pentru activitatea școlară (de ex., tastatură, ecran suficient de mare pentru derularea unor activități de durate mai extinse). Prin urmare, se impune asigurarea echipamentelor necesare (de tip calculator sau laptop) pentru toți elevii. De asemenea, este necesară asigurarea instruirii elevilor pentru utilizarea diferitelor dispozitive și instrumente online în scopul învățării. Alocarea acestor echipamente ar trebui să aibă în vedere, în primul rând, categoriile cărora acestea le lipsesc în cea mai mare măsură — rezultatele acestui sondaj arată că aceste obstacole în participare i-au vizat în mod special pe elevii din mediul rural, cei de la învățământul profesional/dual, din regiunile Nord-Est, Sud-Vest, București-Ilfov. În analiză au fost identificate și județele cele mai problematice.

- Având în vedere că printre aspectele semnalate de elevi se regăsește influența negativă a învățării la distanță asupra calității învățării, dar și asupra gradului lor de motivație pentru învățare, generate de absența contactului față-în-față cu profesorii și cu colegii, sunt necesare măsuri care să contrabalanseze aceste tendințe și să susțină socio-emoțional elevii odată cu reînceperea cursurilor față-în-față.

Opinii ale profesorilor din sistemul de învățământ preuniversitar

Prezentarea lotului investigat

La chestionar au răspuns 82 306 de profesori. În urma procesului de validare, care a constatat în eliminarea înregistrărilor necompletate sau completate parțial cu cel mult 10% dintre indicatori, au rezultat 65 309 de chestionare valide. Acest număr reprezintă peste 30% din totalul cadrelor didactice de la nivelul sistemului de învățământ preuniversitar din România (cf. datelor INSEE, 2018).

Din totalul respondenților, 57 357 (88%) au realizat activități cu elevii în sistem la distanță. Acest număr reprezintă 28% din totalul cadrelor didactice de la nivelul sistemului de învățământ preuniversitar din România. Analiza răspunsurilor la itemii referitori la aspecte didactice s-a realizat asupra lotului de profesori care au realizat activități la distanță cu elevii. Pentru itemii referitori la provocări întâmpinate și la recomandări s-au analizat răspunsurile întregului lot de profesori participanți la anchetă.

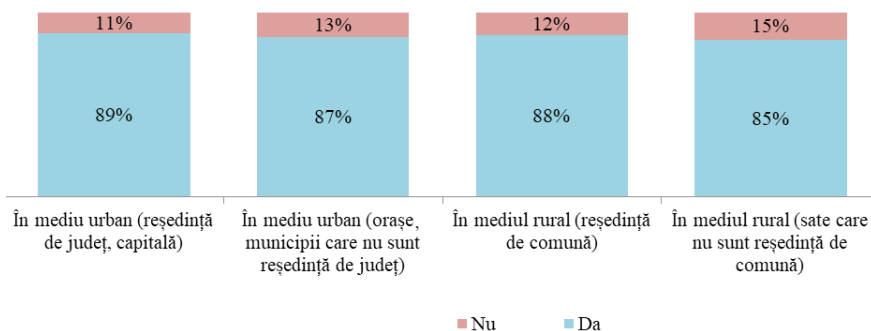
În lotul investigat au fost cuprinși profesori din învățământul preuniversitar din toate categoriile: din toate județele țării; din toate tipurile de unități de învățământ; din toate nivelurile de studiu; din toate ariile curriculare. Structura lotului de profesori arată astfel:

- Distribuția în funcție de mediul de rezidență a școlii: 39% predau în unități de învățământ din mediul rural și 61% în urban. Comparativ cu structura pe medii de rezidență la nivel național, profesorii din mediul rural sunt reprezentați în eșantion cu două puncte procentuale mai mult decât în cadrul rețelei școlare naționale.
- Distribuția în funcție de tipul de proprietate al școlii: 99% activează în școli publice și 1% în școli private.
- Distribuția în funcție de statutul profesional: 56% au gradul didactic I; 15% au gradul II; 17% au definitivat; 7% sunt debutanți; 2% sunt necalificați; 4% nu și-au declarat statutul profesional.
- Distribuția în funcție de vechimea în învățământ: 1% sunt în primul an de activitate; 12% sunt în primii 5 ani de activitate; 11% au 6-10 ani vechime; 32% au 11-20 de ani; 25% au 21-30 de ani vechime; 15% au peste 30 de ani vechime; 4% nu au răspuns.
- Distribuția pe sexe: 82% sunt de gen feminin, 14% de gen masculin, iar 4% nu au răspuns.
- Distribuția în funcție de nivelul de predare: 16% predau la nivel preșcolar; 24% în primar; 28% la nivel gimnazial; 27% la nivel liceal/profesional; 5% nu au declarat nivelul de studiu la care predau.
- Profesorii respondenți care predau la gimnaziu și liceu/școală profesională reprezintă discipline de studiu care reprezintă toate ariile curriculare: 28% — învățământ primar; 21% — Limbă și comunicare; 7% — Matematică și științe; 13% — Om și societate; 5% — Arte; 6% — Educație fizică și sport; 7% — Tehnologii; 3% — Consiliere și dezvoltare personală.
- Mai multe detalii despre structura lotului și datele comparative sunt prezentate în Anexa 2.

2.1. Activitatea didactică a profesorilor în perioada suspendării cursurilor față-în-față

O pondere de **aproximativ 88% dintre profesorii respondenți la investigație au declarat că au desfășurat activități educaționale cu elevii** în perioada suspendării cursurilor față-în-față. Analiza datelor evidențiază o serie de variații ale situației derulării activităților didactice în funcție de diferite aspecte (mediul de rezidență, statutul didactic, vechimea în învățământ, nivelul de studiu al elevilor etc.).

Graficul 11. Derularea de activități cu elevii în perioada suspendării cursurilor față-în-față, pe medii de rezidență

Q: Ați derulat activități cu elevii dumneavoastră de la suspendarea cursurilor față-în-față până în prezent? Procente calculate din totalul respondenților; N = 65 309

Distribuția datelor pe medii de rezidență evidențiază că profesorii din mediul urban (în special cei din orașe reședință de județ și din capitală) au fost cei mai activi în organizarea activităților de învățare la distanță (89%), probabil ca urmare a accesului mai facil la mijloace de comunicare online. Ponderi ușor mai reduse au fost

74 declarate de profesorii care predau în școli din sate care nu sunt reședință de comună (85%), acolo unde accesul la echipamente și internet este mai redus.

Dintre profesorii care au derulat activități cu elevii în perioada suspendării cursurilor față-în-față, peste 70% au gradele didactice I sau II și mai puțini sunt cei aflați la început de carieră (7% debutanți și 17% cu definitivat). Acest aspect evidențiază faptul că, cu cât nivelul de dezvoltare în carieră este mai mare, cu atât a crescut gradul de implicare a profesorilor în desfășurarea activităților cu elevii.

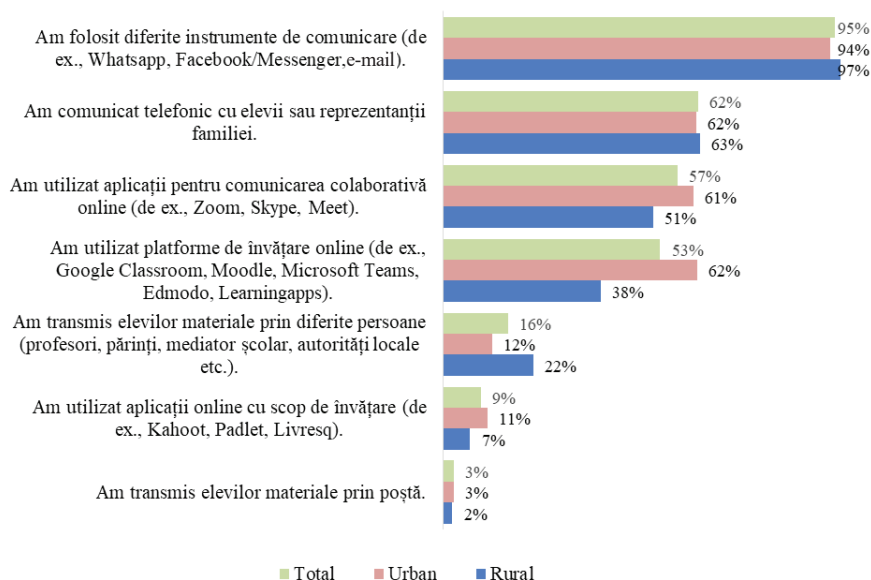
Ponderea profesorilor care au derulat activități didactice cu elevii variază și în funcție de vechimea în învățământ. Astfel, în rândul profesorilor activi în perioada suspendării cursurilor față-în-față, cei mai mulți au fost cei cu vechimea în învățământ cuprinsă între 11 și 30 de ani (57%), iar cei mai puțini au fost cei aflați în primii 1-5 ani de învățământ (12%), precum și cei care au depășit 30 de ani în învățământ (15%). Ca urmare, se poate concluziona că acumularea de experiență de predare și dobândirea unui nivel de calificare mai ridicat i-a ajutat pe profesori să se implice mai activ în organizarea activităților cu elevii în perioada pandemiei.

2.2. Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii

Chestionați în legătură cu modalitățile utilizate pentru comunicarea și lucrul cu elevii în perioada suspendării cursurilor față-în-față, profesorii au menționat moduri variate: instrumente de comunicare online, aplicații pentru comunicare colaborativă, platforme de învățare online sau alte modalități de comunicare care nu au implicat mediul online. Modalitățile utilizate de profesori pentru a derula activități cu elevii au fost condiționate de un ansamblu de factori

precum: resursele la care profesorii și elevii au avut acces, abilități în utilizarea noilor tehnologii, obișnuințe de comunicare cu elevii și părinții acestora, serviciile de sprijin la care au avut acces elevii și profesorii.

Graficul 12. Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii, pe medii de rezidență

Q: Ce modalități ați utilizat pentru a realiza activități cu elevii? Răspuns multiplu. Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; N = 57 357

Majoritatea profesorilor (95%) au utilizat diferite **instrumente de comunicare din categoria noilor tehnologii și social media** (de exemplu, Whatsapp, Facebook, e-mail). Nu s-au înregistrat diferențe

76 semnificative cu privire la utilizarea acestor modalități de comunicare, nici pe medii de rezidență, nici pe niveluri de studiu. Aceasta, pentru că astfel de moduri de comunicare au o largă adresabilitate și oferă un acces facil pentru utilizatori, cu variate instrumente (computer, tabletă, telefon mobil). În același timp, aceste modalități permit cu prioritate organizarea numai a anumitor categorii de activități (de exemplu, transmitere de sarcini de învățare, resurse didactice etc.).

Comunicarea telefonică cu elevii sau/și cu părinții acestora a fost utilizată de peste 60% dintre profesori, deopotrivă din mediul urban și din mediul rural. Acest mijloc de comunicare a fost utilizat mai frecvent la nivelul învățământului primar și preșcolar decât la celelalte niveluri de învățământ.

Utilizarea de platforme educaționale și alte aplicații online a fost menționată de ponderi consistente dintre profesorii participanți la investigație. Astfel:

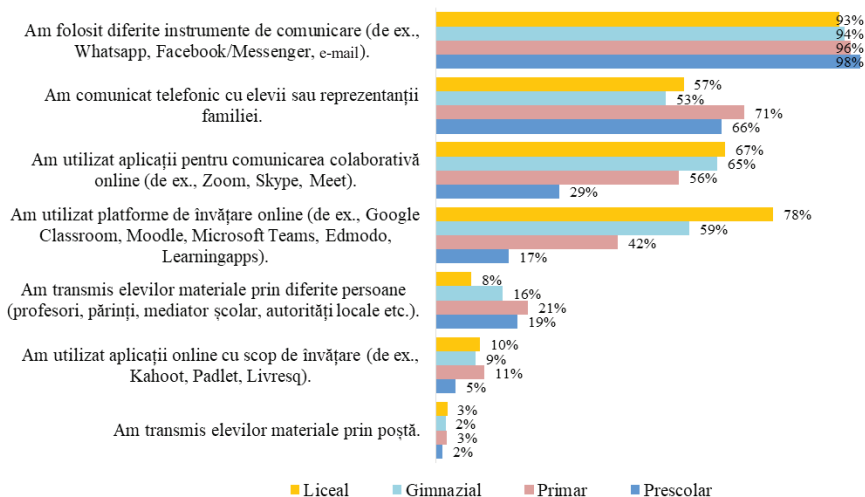
- 57% dintre profesori (61% urban și 51% rural) au utilizat aplicații pentru comunicare colaborativă, precum Zoom, Skype sau Meet.
- O pondere de 52% (62% urban și 39% rural) au făcut apel la platforme de învățare online (de exemplu, Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams) pentru lucrul la distanță cu elevii.
- Aproape 10% dintre profesori au utilizat alte aplicații online cu scop de învățare (de exemplu, Kahoot, Padlet, Livresq).

Aceste instrumente permit o diversificare amplă a modalităților de organizare și desfășurare a activității didactice, de la predare-învățare-evaluare online, la transmiterea de resurse, organizarea lucrului în grup etc. Datele prezentate evidențiază că astfel de modalități au fost menționate în ponderi semnificativ mai mari de către profesorii din mediul urban, comparativ cu cei din

mediul rural (în special cu privire la utilizarea platformelor digitale), respectiv de către profesorii care lucrează cu elevii din liceu și gimnaziu, comparativ cu cei din învățământul primar și preșcolar. Diferențele pe medii de rezidență și pe niveluri de învățământ sunt determinate, cel mai probabil, de factori variați: diferențele de acces la platforme sau la alte aplicații online oferit de unitățile de învățământ din urban/rural pentru profesorii lor; diferențele de acces individual al profesorilor, respectiv al elevilor, la echipamente și la internet; abilitățile diferite ale elevilor de a utiliza astfel de instrumente și aplicații în scopul învățării. De asemenea, analiza datelor evidențiază corelarea dintre utilizarea noilor tehnologii (platforme, instrumente și aplicații online) și aprecierea profesorilor cu privire la utilitatea cursurilor parcurse de ei pe tema competențelor digitale: cu cât gradul de apreciere a cursurilor urmate a fost mai ridicat, cu atât nivelul de utilizare a noilor tehnologii a fost mai mare. Ca urmare, se poate afirma că experiențele de formare de calitate pe tema noilor tehnologii în educație au avut impact direct asupra utilizării acestora în activitatea cu elevii.

Cel mai probabil pe fondul lipsei altor mijloace de comunicare, 16% dintre profesori au făcut apel la **persoane-resursă** (de exemplu, profesori, părinți, mediator școlar, autorități locale) pentru **transmiterea unor materiale de învățare în format print către elevi**, iar 3% au transmis materiale elevilor **prin poștă**. Aceste modalități de comunicare au fost menționate cu frecvență mai mare în mediul rural, în special în comunități defavorizate social și economic, respectiv în învățământul primar și preșcolar.

Graficul 13. Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii, pe niveluri de învățământ

Q: Ce modalități ați utilizat pentru a realiza activități cu elevii? Răspuns multiplu. Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; N = 57 357

Dincolo de modalitățile și instrumentele tehnice utilizate, profesorii au fost chestionați cu privire la **factorii care au stat la baza alegerii/stabilirii modalităților de comunicare și desfășurare a activităților cu elevii** în perioada suspendării cursurilor față-în-față. Situațiile au fost variate la nivelul lotului de profesori respondenți:

- 83% dintre aceștia au afirmat că au ales modalitățile de comunicare cu elevii **în funcție de nevoile și posibilitățile elevilor** (de exemplu, în funcție de accesul acestora la tehnologiile digitale, de abilitățile lor de utilizare a noilor tehnologii, de specificul învățării la diferite niveluri de vârstă). Alegerea modalităților de comunicare în funcție de nevoile și posibilitățile elevilor a fost

luată în considerare mai mult de cadrele didactice care predau în învățământul primar, comparativ cu celelalte niveluri de studiu, precum și de cele cu definitivat/grade didactice, comparativ cu debutanții sau necalificații — experiența mai amplă la catedră și relaționarea pe termen mai lung cu elevii fiind astfel factori determinanți ai respectării/valorizării particularităților de vârstă ale elevilor.

- 80% dintre profesori — în pondere mai mare la nivelul celor cu definitivat/grade didactice, decât la nivelul celor aflați în primii ani de carieră — declară că au ales modalitățile de comunicare și de organizare a activităților cu elevii în funcție de **experiența și competențele personale de lucru cu noile tehnologii**.
- Ponderi ample de profesori au declarat că modalitățile de comunicare și colaborare cu elevii au fost stabilite **prin reglementări unitare la nivelul școlii** (74%) și/sau al catedrei (60%). În astfel de situații, la nivelul școlii au fost identificate platforme online pe care s-a lucrat cu elevii, a fost stabilit un orar săptămânal de lucru sau au fost formulate recomandări unitare cu privire la modul de organizare a activității didactice. Aceste situații au fost menționate cu frecvență mai ridicată de profesorii care predau în învățământul liceal (79% dintre profesorii de liceu incluși în investigație) și gimnazial (76%), comparativ cu cei care predau la nivelurile primar sau preșcolar (ponderi de câte 68%). Astfel, se poate conchide că liceele și școlile gimnaziale s-au organizat instituțional mai activ cu privire la utilizarea noilor tehnologii, în perioada suspendării cursurilor față-în-față, comparativ cu unitățile de învățământ primar și preșcolar.
- Peste jumătate dintre profesorii respondenți (57%) au declarat că au ales modalitatea de lucru în perioada suspendării cursurilor față-în-față ținând cont de **sugestiile primite de la alți profesori**

(colegi din aceeași școală, foști colegi de la cursurile de formare, colegi din asociațiile de profesori, grupurile de colaborare dezvoltate în mediul online etc.). Apelul la experiența și sfaturile altor profesori a fost mai frecvent menționat de profesorii debutanți, comparativ cu cei cu vechime mai mare în învățământ. Comunicarea și colaborarea între profesori reprezintă un aspect foarte valoros în activitatea educațională și constituie premise pentru dezvoltarea comunităților de practici, cu rol de rețele de sprijin, de contexte în care profesorii care se confruntă cu nevoi comune (de exemplu, organizarea învățării la distanță) reflectează împreună, explorează posibilități de desfășurare a activității didactice, schimbă resurse de învățare, își oferă sprijin reciproc.

2.3. Ponderea elevilor cu care profesorii au desfășurat activități la distanță

Pentru a analiza aspectele ce țin de desfășurarea procesului de predare-învățare în perioada suspendării cursurilor față-în-față, profesorii au fost chestionați cu privire la ponderea elevilor cu care au derulat activități și cu privire la frecvența organizării acestor activități, în relație cu orarul școlar. Analiza datelor a fost realizată asupra lotului de profesori care au declarat că au realizat activități pe întreaga durată a învățării la distanță.

Din totalul profesorilor care au derulat activități la distanță cu elevii, **aproape două treimi au declarat că au organizat activități cu toți elevii, iar o pondere de 21% au derulat activități cu mai mult de jumătate dintre elevi.** Ponderi reduse au declarat că au desfășurat activități cu efective mai mici de elevi.

Tabelul 7. Distribuția ponderilor de elevi cu care profesorii au derulat activități de predare-învățare la distanță, în funcție de variabilele socio-demografice

În perioada predării-învățării la distanță, cu cine ați desfășurat activități?		cu toți elevii	cu peste 50% dintre elevi	cu mai puțin de 50% dintre elevi	cu mai puțin de 25% dintre elevi	Non-răspuns
Total		65%	21%	4%	1%	9%
Mediu de rezidență-școală	rural	58%	25%	5%	1%	11%
	urban	69%	18%	3%	1%	9%
Tip de localitate — școală	reședință de județ	71%	17%	3%	1%	8%
	alte orașe	67%	19%	3%	1%	9%
	reședință de comună	59%	25%	5%	1%	10%
	alte sate	55%	25%	5%	1%	14%
Statut respondent	debutanți	61%	21%	5%	2%	11%
	definitivat/ grad II, I	65%	21%	3%	1%	10%
	necalificați	58%	20%	6%	1%	15%
Nivel de învățământ	preșcolar	61%	19%	3%	1%	16%
	primar	71%	20%	2%	1%	6%
	gimnazial	61%	24%	5%	1%	9%
	liceal	67%	20%	4%	1%	8%
Competențe TIC	în foarte mare măsură	72%	17%	2%	1%	8%
	în mare măsură	66%	21%	3%	1%	9%
	în mică măsură	62%	24%	4%	1%	9%
	în foarte mică măsură	62%	21%	5%	1%	11%

Tip proprietate — școală	public	65%	21%	4%	1%	9%
	privat	75%	15%	2%	1%	7%
Vechime în învățământ	primul an	50%	24%	9%	2%	15%
	1-5 ani	61%	22%	5%	1%	11%
	6-10 ani	62%	22%	4%	1%	11%
	11-20 ani	65%	21%	4%	1%	9%
	21-30 ani	67%	21%	3%	1%	8%
	peste 30	68%	19%	3%	1%	9%

Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii;
N = 57 357

Analiza datelor în funcție de variabilele socio-demografice detaliate în tabelul anterior evidențiază următoarele **aspecte specifice**:

- Profesorii care predau în unități școlare din mediul urban declară în mai mare măsură că au lucrat cu o pondere mai mare din elevii lor, comparativ cu cei din rural. Acest fapt este probabil determinat de accesul mai facil în mediul urban la resurse TIC — atât la nivelul elevilor, al profesorilor, cât și al școlilor — care oferă posibilitatea participării la activitățile educaționale a majorității elevilor. Analiza datelor pe tip de localitate evidențiază că în localitățile rurale mici s-a înregistrat cel mai mic procent de profesori care au lucrat cu o pondere mare din elevii lor.
- Profesorii care dețin definitivat/grade didactice declară în mai mare măsură că au lucrat cu o pondere mai mare din elevii la care predau decât cei debutanți, respectiv necalificați. Situația se poate explica prin experiența mai mare la catedră, printr-o participare mai mare la cursuri de formare continuă și printr-o cunoaștere mai bună/intensă a colectivelor de elevi cu care lucrează.
- Profesorii care activează la nivel primar și liceal declară în mai mare măsură că au lucrat cu o pondere mai mare din elevii la

care predau. La această situație este posibil să contribuie unele aspecte de specificitate ale nivelului primar (de exemplu, relația mai directă pe care profesorii de învățământ primar o au cu elevii și cu familiile acestora; sprijinul mai amplu pe care părinții l-au asigurat elevilor de ciclu primar în învățarea la distanță), respectiv ale nivelului liceal (de exemplu, motivația mai amplă a elevilor de liceu de a se implica în procesul de învățare, în condițiile presiunii exercitate de examenul de bacalaureat; autonomia mai mare pe care elevii de liceu o au în utilizarea noilor tehnologii în perioada de învățare la distanță).

- În funcție de autoaprecierea competențelor TIC, profesorii care declară că au lucrat cu o pondere mai mare din elevii lor sunt cei care se autoevaluează că au în mai mare măsură competențe digitale, ca urmare a participării la cursuri de formare. Acest lucru poate fi explicat prin abilitățile profesorilor de a utiliza o paletă mai largă de instrumente și aplicații TIC pentru organizarea învățării la distanță.
- În funcție de tipul de proprietate a unității școlare în care activează, procente mai ample dintre profesorii din școlile private declară că au lucrat cu o pondere mai mare din elevi, comparativ cu cei din școlile de stat. Aceasta situație s-ar putea explica prin dotările calitativ superioare ale unităților de învățământ private, precum și prin situația socio-economică generală mai bună a elevilor, care nu pune probleme din punctul de vedere al accesului la noile tehnologii.
- Profesorii aflați în primul an de activitate sunt cei care declară în cea mai mică măsură că au lucrat cu o pondere mai mare din elevii la care predau; această situație poate fi determinată de lipsa de experiență didactică, respectiv de participarea redusă la cursuri de formare care să le dezvolte competențele digitale.

Se poate concluziona că ponderea elevilor cu care profesorii au derulat activități la distanță se corelează cu: provocările legate de dotările cu echipamente și dispozitive digitale și de accesul la internet al elevilor și al profesorilor; competențele digitale ale profesorilor și ale elevilor, necesare pentru derularea de activități online, în special pentru anumite situații (nivelurile preșcolar și primar, elevii cu CES).

În scopul creșterii participării elevilor la activitățile la distanță, profesorii au formulat un ansamblu de propuneri: introducerea de sancțiuni pentru neparticipare; implementarea unor sisteme informatice/platforme administrative de monitorizare a participării și a cauzelor neparticipării; utilizarea de cataloage online de notare.

2.4. Frecvența desfășurării activităților de învățare la distanță

Dintre profesorii care au desfășurat activități cu elevii pe întreaga perioadă de suspendare a cursurilor față-în-față, **aproape trei sferturi au declarat că au realizat activități conform orarului**, unul din zece profesori a menționat că a acoperit cel puțin jumătate din ore și în foarte puține cazuri s-a declarat că au acoperit mai puțin de jumătate din ore.

Analiza datelor în funcție de variabilele socio-demografice detaliate în tabelul următor evidențiază următoarele **situații specifice**:

- În funcție de mediul de rezidență a unității școlare, profesorii din urban declară în ceva mai mare măsură că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală.
- Profesorii care dețin definitivat/grade didactice declară în mai mare măsură că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală decât cei debutanți.

- Profesorii care predau la nivel primar și liceal declară în mai mare măsură că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală, comparativ cu celelalte niveluri de studiu.
- În funcție de autoaprecierea competențelor TIC, profesorii care declară în mai mare măsură că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală sunt cei care consideră că au, în mai mare măsură, astfel de competențe și au putut utiliza mai facil noile tehnologii.

Tabelul 8. Gradul de acoperire a orarului școlar, prin activitățile de predare-învățare la distanță, distribuția în funcție de variabilele socio-demografice

În perioada predării-învățării la distanță, cu ce frecvență ați desfășurat activități cu elevii dumneavoastră?		Am desfășurat activități conform orarului săptămânal	Am desfășurat activități care au acoperit cel puțin jumătate din orele dintr-o săptămână	Am desfășurat activități care au acoperit mai puțin de jumătate din orele dintr-o săptămână	Non-răspuns
Total		74%	10%	1%	15%
Mediu de rezidență — școală	rural	72%	10%	1%	17%
	urban	75%	10%	1%	14%
Tip de localitate — școală	reședință de județ	75%	10%	1%	14%
	alte orașe	74%	10%	1%	15%
	reședință de comună	73%	10%	1%	16%
	alte sate	69%	11%	1%	19%
Statut respondent	debutanți	72%	10%	1%	17%
	definitivat/ grad II, I	74%	10%	1%	15%
	necalificați	69%	10%	1%	20%

Nivel de învățământ	preșcolar	69%	9,2%	1%	21%
	primar	76%	12%	1%	12%
	gimnazial	74%	9%	1%	16%
	liceal	75%	10%	1%	14%
Competențe TIC	în foarte mare măsură	81%	8%	0%	12%
	în mare măsură	75%	10%	1%	15%
	în mică măsură	71%	12%	1%	16%
	în foarte mică măsură	68%	13%	1%	18%
Vechime în învățământ	primul an	63%	15%	2%	20%
	1-5 ani	72%	11%	1%	16%
	6-10 ani	73%	10%	1%	16%
	11-20 ani	74%	10%	1%	15%
	21-30 ani	75%	10%	1%	14%
	peste 30	74%	10%	0%	16%

Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii;
N = 57 357

2.5. Gradul de parcurgere a programelor școlare la finalul anului 2019-2020

Un alt aspect investigat la nivelul profesorilor a fost măsura în care au reușit, până la finalul anului școlar 2019-2020, să parcurgă programele școlare. Pentru ciclul primar s-a investigat gradul de parcurgere a programelor școlare de *Comunicare în limba română/limba maternă* (clasa pregătitoare, clasa I, clasa a II-a), respectiv de *Limba și literatura română/limba maternă* (clasele a III-a — a IV-a) și

gradul de parcurgere a programelor școlare de *Matematică și explorarea mediului* (clasa pregătitoare, clasa I, clasa a II-a), respectiv de *Matematică* (clasele a III-a — a IV-a). S-a pornit de la premisa că suspendarea cursurilor față-în-față a intervenit în momentul în care se derulase aproximativ 70% din anul școlar, ceea ce implica parcurgerea, în aceeași măsură, a programelor școlare.

Datele colectate evidențiază că cel mai mare grad de parcurgere a programelor școlare se înregistrează la **ciclul primar**. Trei sferturi dintre profesorii din primar au parcurs aproape integral programele școlare la cele două discipline (86-100% din programele școlare) până la finalul anului școlar 2019-2020. Cumulând ultimele două niveluri de acoperire a programelor, se evidențiază că aproximativ 90% dintre profesorii din primar au făcut pași înainte în parcurgerea programelor școlare, comparativ cu momentul suspendării cursurilor față-în-față. Aceste proporții semnificativ mai ample decât la ciclurile gimnazial și liceal pot fi explicate prin aceea că, în perioada suspendării cursurilor față-în-față, profesorii de învățământ primar s-au concentrat cu prioritate pe disciplinele de bază și lucrând integral cu același colectiv de elevi, au putut flexibiliza și ajusta mai bine programul de lucru cu elevii. Pe fondul diferențelor pe medii de rezidență, cu privire la accesul la echipamente și instrumente pentru învățarea online, ponderea profesorilor de învățământ primar care au parcurs aproape integral programele școlare este mai mare în urban (80%) decât în rural (74%).

Declarațiile profesorilor care predau la **ciclurile gimnazial și liceal** arată că peste jumătate dintre aceștia au parcurs aproape integral programele școlare (86-100% din programele școlare). Și în acest caz, cumulând ultimele două niveluri de acoperire a programelor, se evidențiază că aproximativ 70% dintre profesorii de gimnaziu și liceu au făcut pași înainte în parcurgerea programelor școlare, comparativ cu momentul suspendării cursurilor față-în-față.

Concluzionând, se poate afirma că gradul de parcurgere a programelor școlare corespunzătoare anului școlar 2019-2020 este unul semnificativ. Spre deosebire de profesorii de învățământ primar, cei care predau în învățământul gimnazial și în cel liceal urmau să aibă, în anul școlar 2020-2021, o pondere mai amplă de curriculum de recuperat în activitatea lor cu elevii.

Tabelul 9. Gradul de parcurgere a programelor școlare la finalul anului școlar 2019-2020, după mediul de rezidență și nivelul de studiu

Până la finalul anului școlar 2019-2020, în ce procent ați reușit să parcurgeți programele școlare ale următoarelor discipline ?	Total	Urban	Rural
Primar: Comunicare în limba română/limba maternă (cls. pregătitoare — a II-a) sau Limba și literatura română/limba maternă (cls. a III-a — a IV-a)			
mai puțin de 70%	2%	1%	2%
70%	6%	5%	7%
71-85%	14%	12%	16%
86-100%	76%	80%	74%
non-răspuns	2%	2%	1%
Total	100%	100%	100%
Primar: Matematică și explorarea mediului (cls. pregătitoare — a II-a) sau Matematică (cls. a III-a — a IV-a)			
mai puțin de 70%	2%	2%	2%
70%	6%	5%	7%
71-85%	16%	12%	18%
86-100%	74%	78%	71%
Non-răspuns	2%	3%	2%
Total	100%	100%	100%

Gimnaziu și liceu: programele fiecărei discipline de studiu din planurile-cadru			
mai puțin de 70%	4%	4%	4%
70%	11%	10%	11%
71-85%	20%	19%	20%
86-100%	51%	53%	51%
Non-răspuns	14%	14%	14%
Total	100%	100%	100%

Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; primar N=14 121, gimnazial și liceal N=25 288

2.6. Resurse educaționale utilizate de profesori în perioada învățării la distanță

Trecerea de la orele față-în-față la învățarea la distanță i-a pus pe profesori în situația de a utiliza resurse de învățare diferite. În contextul anchetei de față s-a avut în vedere investigarea tipurilor de resurse utilizate și intensitatea utilizării lor, însă nu și a calității și suficienței acestora în raport cu solicitările și provocările perioadei de predare-învățare-evaluare la distanță.

Tabelul 10. Frecvența utilizării diferitelor categorii de resurse educaționale

Cât de des ați utilizat următoarele resurse educaționale în perioada de predare-învățare la distanță?	Foarte frecvent	Frecvent	Rar	Foarte rar	Deloc	Scor mediu	Frecvența medie
Scor de echivalare scala de evaluare	4	3	2	1	0		
Emisiunile transmise prin Teleșcoală	60%	9%	17%	11%	4%	3,102	78%

Fișe/teste de evaluare	10%	9%	27%	42%	13%	1,618	40%
Prezentări (în Power Point, Prezi etc.)	14%	8%	23%	34%	21%	1,589	40%
Texte pentru lectură	12%	6%	15%	44%	23%	1,402	35%
Fișe de lucru	5%	4%	10%	47%	34%	0,978	24%
Resurse video, filme educaționale	3%	3%	12%	42%	40%	0,878	22%

Notă: În cadrul prezentei analize, pentru evidențierea tendinței generale și realizarea de comparații sau asocieri între diverși factori de influență, s-a procedat la asimilarea scalei ordinale unei scale cantitative, variabilele cantitative obținându-se prin acordarea unui scor corespunzător fiecărei trepte de evaluare, în funcție de mesajul itemului. Astfel, a putut fi identificat nivelul mediu al opiniilor exprimate, ca scor mediu pe scala cantitativă de evaluare, precum și procentajul scorului mediu din valoarea maximă a scalei de evaluare. Forma procentuală redă mai clar tendința generală a opiniilor exprimate, referitoare, după caz, la frecvența fenomenului, la intensitatea opiniei, la gradul de satisfacție sau la gradul mediu de realizare a fenomenului. Frecvența utilizării resurselor a fost evaluată pe o scală de cinci trepte de tip Likert (deloc, foarte rar, rar, frecvent, foarte frecvent), echivalarea utilizată fiind scorurile 0-4 puncte. Scorul mediu obținut este situat în intervalul 0-4, iar intensitatea fenomenului reprezintă raportul dintre scorul mediu și valoarea maxim posibilă a scalei (4 puncte), valoarea procentuală rezultată reprezentând frecvența medie (gradul mediu) de utilizare a resursei

Tabelul 11. Frecvența medie de utilizare a resurselor educaționale, după mediul de rezidență și nivelul școlar

Cât de des ați utilizat următoarele resurse educaționale în perioada de predare-învățare la distanță?		Emisiunile Teleșcoală	Fișe/ teste de evaluare	Prezentări (de ex., în Power Point, Prezi)	Texte pentru lectură	Fișe de lucru	Resurse video, filme educaționale
Total		78%	40%	40%	35%	24%	22%
Mediu de rezidență școală	rural	75%	41%	43%	33%	25%	22%
	urban	79%	40%	38%	36%	24%	22%

Tip de localitate (după rezidența școlii)	reședință de județ	81%	40%	37%	36%	24%	21%
	alte orașe	78%	40%	38%	36%	24%	22%
	reședință de comună	74%	41%	42%	34%	25%	22%
	alte sate	77%	41%	46%	32%	25%	23%
Nivel școlar	preșcolar	-	51%	36%	38%	31%	12%
	primar	-	41%	39%	22%	23%	20%
	gimnazial	71%	40%	42%	40%	25%	23%
	liceal	77%	35%	39%	40%	22%	27%

- Resursele utilizate de profesori cu o frecvență considerabilă au fost **emisiunile transmise prin Teleșcoală**, gradul de utilizare a acestora fiind de 78%, valoare influențată puternic de ponderea crescută a profesorilor care au menționat utilizarea foarte frecventă a acestui tip de resursă (60%). Inițiativa Teleșcoală a avut succes în rândul profesorilor cu atât mai mult cu cât s-a adresat pregătirii pentru examenele naționale ale elevilor din clasele de final de ciclu gimnazial, respectiv liceal. Pe medii de rezidență, emisiunile transmise prin Teleșcoală au înregistrat o intensitate mai crescută în mediul urban, iar pe niveluri de educație, intensitatea utilizării acestei resurse este mai mare la liceu, decât la gimnaziu.
- **Fișele/testele de evaluare** au fost utilizate ocazional, cu rol de colectare de informații cu privire la rezultatele învățării la nivelul elevilor și cu rol de dovezi pentru notarea acestora în vederea încheierii situației școlare la finalul anului școlar 2019-2020. Frecvența medie de utilizare a acestor resurse este de 40%, determinată fiind în special de folosirea lor contextualizată, în special

la final de capitol/modul/semestru. Ponderea profesorilor care au utilizat frecvent și foarte frecvent fișe/teste de evaluare este de aproape o cincime.

- Alte resurse utilizate cu o frecvență relativ crescută au fost **prezentările** (în PowerPoint, Prezi etc.); gradul/nivelul mediu de utilizare a acestor resurse a fost mai crescut la profesorii din școlile rurale față de cei care predau în școli din mediul urban, precum și la cei care predau la gimnaziu, comparativ cu cei care predau la liceu. Aceste resurse au fost utilizate fie în cadrul orelor online, fie au fost puse la dispoziția elevilor pentru studiul individual.
- **Textele de lectură** au fost mai intens utilizate de profesorii care predau la gimnaziu și la liceu, comparativ cu cei din primar. Diferențele sunt explicabile prin autonomia mai mare a elevilor de gimnaziu și de liceu în lectura individuală a textelor necesare în procesul de învățare.
- **Fișele de lucru** se evidențiază prin frecvență relativ scăzută a utilizării de către profesori (24%), valoare determinată de ponderea crescută a profesorilor (81%) care au menționat utilizarea acestor resurse foarte rar sau deloc. Profesorii din învățământul preșcolar au făcut apel cel mult la astfel de resurse. Profesorii de la celelalte niveluri de studiu au menționat utilizarea manualelor digitale în perioada învățării la distanță.
- **Resursele video/filmele educaționale** înregistrează cea mai scăzută frecvență a utilizării din seria resurselor educaționale valorificate în perioada de predare-învățare la distanță. Valoarea frecvenței medii de utilizare este mai mare în rândul profesorilor care predau discipline de studiu din ariile curriculare Limbă și comunicare și Matematică și științe — unde este posibil să existe în mediul online mai multe resurse video, dată fiind importanța acestora pentru evaluările/examenele naționale.

În vederea ameliorării aspectelor referitoare la resursele educaționale necesare pentru învățarea la distanță, ponderi importante dintre profesori au formulat propuneri specifice: dezvoltarea de platforme educaționale unice la nivelul școlii, care să cuprindă diferite resurse pe niveluri și discipline școlare; asigurarea accesului la diferite platforme și aplicații educaționale; dezvoltarea de biblioteci digitale cu resurse adaptate pentru fiecare nivel de studiu și pentru fiecare disciplină.

2.7. Modalități de monitorizare a învățării la distanță

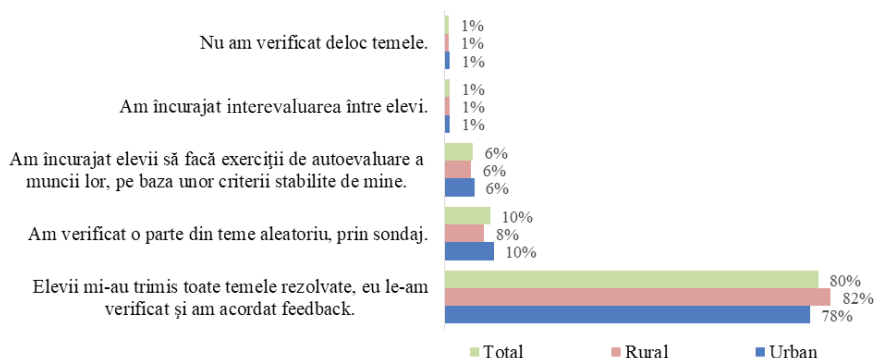
Un alt aspect chestionat la nivelul profesorilor s-a referit la modalitățile cel mai frecvent utilizate de aceștia pentru a monitoriza/evalua învățarea la distanță. Acest aspect al evaluării de parcurs este de importanță majoră pentru ajustarea permanentă a predării și a învățării.

- **80% dintre profesori au declarat că au realizat o monitorizare permanentă a învățării:** elevii au transmis temele rezolvate, prin diferite canale de comunicare, iar profesorii au verificat modul de rezolvare și au acordat feedback.
- 10% dintre profesori au menționat verificarea aleatorie a sarcinilor de lucru, prin sondaj (de exemplu, elevii au avut de transmis către profesori doar o parte dintre teme, care au fost analizate și verificate în cadrul sesiunilor de lucru video sau prin acordarea de feedback individual). Verificarea aleatorie a temelor a fost menționată în mai mare măsură de profesorii care lucrează în nivelurile gimnazial și liceal (13%, respectiv 11%) decât de cei din primar (8%).
- Ponderi reduse dintre profesori au menționat că au promovat cu prioritate autoevaluarea elevilor, pe baza unor criterii date

și numai 1% că au utilizat interevaluarea între elevi (posibilitate mai redusă în contextul învățării la distanță, dacă profesorii nu au avut sprijinul unor instrumente online specifice). Aceste modalități au fost menționate cu prioritate de profesorii care predau la liceu.

- Sub 1% dintre profesori au declarat că nu au verificat deloc temele.

Graficul 14. Modalități de monitorizare a învățării/de evaluare de proces, pe medii de rezidență

Q: Cum ați verificat modul în care elevii dumneavoastră au rezolvat temele/sarcinile de lucru pe care le-ați dat? Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; N = 57 357

Se poate vorbi, așadar, de o monitorizare consistentă a învățării la distanță. Pe de o parte, în contextul suspendării cursurilor față-în-față, profesorii au fost lipsiți de variatele posibilități de reglaj oferite de activitatea directă în sala de clasă (de exemplu, discuții cu elevii, etapa inițială a orei de verificare a temelor, verificări curente orale și scrise, feedback rapid la identificarea greșelilor etc.). Pe de

altă parte, mulți dintre profesori au considerat că temele rezolvate de elevi constituie dovezi clare ale activității lor în perioada suspendării cursurilor. Datele cu privire la monitorizarea învățării sunt susținute și de informațiile colectate prin chestionarul adresat elevilor, care evidențiază că aproximativ 70% dintre elevi au rezolvat teme în fiecare zi, respectiv au trimis temele rezolvate către profesori și au primit feedback de la aceștia.

2.8. Colaborare și sprijin în organizarea învățării la distanță

Colaborarea între profesori

Organizarea învățării la distanță a fost și o rezultată a procesului colaborativ dintre profesori. Astfel, participanții la anchetă au declarat că:

- Cele mai frecvente colaborări le-au avut cu profesorii din propria unitate de învățământ. **84% dintre profesori au apelat la colegii din școlile lor, cu scopul de a face schimb de experiență**, de a proiecta și realiza activități didactice semnificative pentru elevi și de a răspunde la variatele solicitări organizatorice și procedurale ale perioadei suspendării cursurilor față-în-față.
- **Aproape jumătate dintre profesori au colaborat cu alți colegi din afara școlilor lor:** au apelat la colegi profesori din asociații/grupuri online care predau aceeași disciplină de studiu (29%) sau la profesori cu care au fost colegi la cursuri de formare (17%). Colaborarea cu profesori din alte școli a constituit o practică menționată mai frecvent de profesorii cu definitivat/grade didactice, comparativ cu cei debutanți. Astfel, experiența didactică mai amplă aduce cu sine mai multe contexte de lucru cu alți profesori,

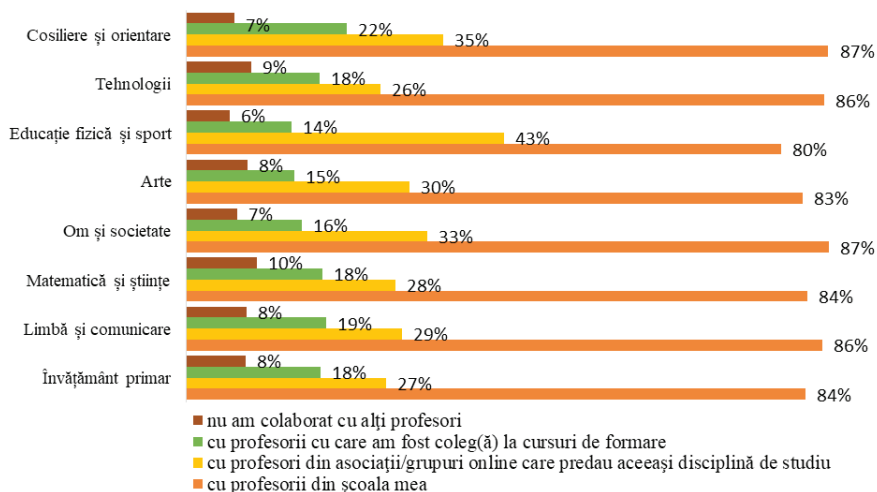
de formare, de schimb de practici, de interes pentru a da din propria experiență didactică celorlalți și de a primi de la alții.

- **Doar 8% dintre cei chestionați nu au beneficiat de experiențe de colaborare** cu alți profesori.

Diferențele dintre mediile rural și urban nu sunt semnificative în ceea ce privește modurile de colaborare preferate de profesori (de exemplu, 85% urban, 83% rural în ceea ce privește colaborarea cu colegii din propria școală). Aceeași situație se înregistrează și pe niveluri de învățământ.

Analiza datelor în funcție de ariile curriculare reprezentate de profesorii respondenți evidențiază faptul că cei care predau *Educație fizică și sport* au apelat în mai mare măsură (43%) la sprijinul colegilor din asociații/grupuri online decât, spre exemplu, cei din alte arii curriculare. Această pondere ridicată poate fi explicată prin faptul că aceștia sunt, de regulă, mai puțini într-o școală, iar natura activităților de predare-învățare presupune colaborări multiple extrașcolare (de exemplu, competiții, concursuri sportive) care conduc la dezvoltarea unor comunități de practici. De asemenea, cei care au ales să coopereze cel mai mult cu alți profesori întâlniți la cursuri de formare sunt cei de la *Consiliere și orientare*. Astfel, 22% dintre ei au optat pentru acest tip de sprijin colegial, acest lucru putând fi explicat și prin rețelele naționale și internaționale de colaborare care au deja tradiție la nivelul acestei arii curriculare (de exemplu, Euroguidance), ce au oferit numeroase contexte periodice de formare și schimb de practici între practicieni.

Graficul 15. Instanțe de colaborare în vederea organizării învățării la distanță. Distribuția pe arii curriculare

Q: Cu cine ați colaborat în organizarea predării-învățării la distanță? Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; N = 57 357

Importanța colaborării cu alți profesori — din școală sau din afara acesteia — este un aspect important, susținut de profesori și la nivelul recomandărilor formulate în cadrul anchetei. Astfel, aceștia au menționat propuneri cu privire la: promovarea lucrului în echipă la nivelul școlii, schimburile de experiență și de bune practici cu colegii din școală și din alte școli, derularea în comun sau online a unor activități cu caracter aplicativ, crearea de grupuri de schimb de experiență organizate pe clase/arii curriculare/discipline de studiu.

În această perioadă, profesorii s-au confruntat, poate mai mult ca oricând, cu situații care au necesitat soluții rapide și sprijin avizat și adaptat contextelor particulare. Nevoile și așteptările acestora au fost foarte diverse, de la instrumente tehnologice adecvate din punct de vedere didactic, fără de care nu își puteau desfășura eficient activitățile, până la resurse educaționale pentru dezvoltarea practică-aplicativă a disciplinei predate, în contextul învățării la distanță.

Răspunsurile oferite de profesorii participanți la investigație, prezentate în graficul și tabelul de mai jos, contribuie la conturarea mai clară a tipurilor de suport de care aceștia au beneficiat în perioada suspendării cursurilor față-în-față.

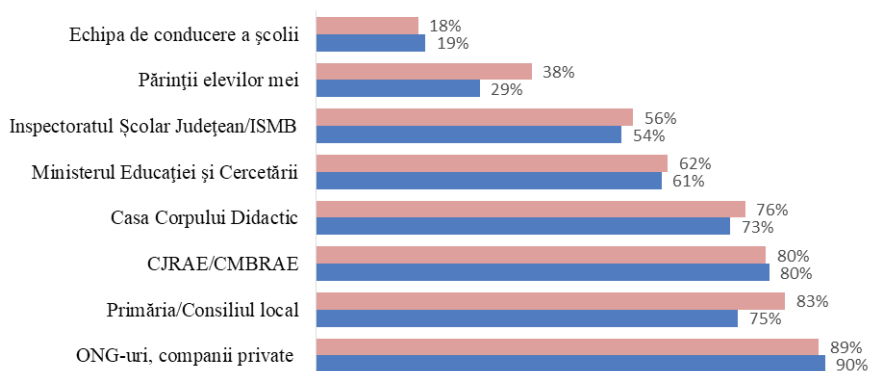
- Cele mai semnificative inițiative de suport au venit din partea **ONG-urilor și a companiilor**, aspect evidențiat prin valoarea nivelului mediu de apreciere a sprijinului primit de 89%. 79% dintre respondenți apreciază în foarte mare măsură sprijinul primit din partea ONG-urilor și companiilor. În acest context, este posibil ca acestea să fi oferit cadrelor didactice soluții rapide și personalizate de acces la utilizarea noilor tehnologii în contexte educaționale (platforme, aplicații, instrumente, webinare de familiarizare cu utilizarea noilor tehnologii etc.).
- Sprijinul primit de profesori din partea **primăriilor și consiliilor locale** este apreciat cu o intensitate crescută (82%), pentru sprijinul material, financiar, organizatoric oferit cu prioritate. Distribuția datelor pe medii de rezidență evidențiază o apreciere mai amplă a sprijinului primit de către profesorii din mediul urban (83%), comparativ cu cei din mediul rural (75%). Această situație poate fi explicată prin potențialul mai crescut pe care îl au autoritățile locale din urban pentru a susține financiar și material

școlile și pe profesorii acestora, inclusiv prin achiziționarea de dispozitive digitale necesare desfășurării activității online.

- Un rol important în sprijinirea profesorilor l-au avut **Centrele de Resurse și Asistență Educațională și Casele Corpului Didactic**, a căror sprijin este apreciat cu o intensitate crescută de profesori (80% pentru CJRAE, respectiv 75% pentru CCD), pentru facilitarea accesului la resurse didactice pentru profesori și de învățare pentru elevi.
- **Autoritățile educaționale** de la nivel național (Ministerul Educației și Cercetării) și de la nivel județean (Inspectoratele Școlare Județene) au fost resimțite ca instanțe de sprijin, însă cu o intensitate percepută, inferioară celor venite din partea ONG-urilor, autorităților locale, CJRAE, CCD (62% pentru MEC, respectiv 55% pentru ISJ). Măsurile de sprijin ale acestor instanțe în perioada suspendării cursurilor față-în-față au fost mai degrabă de organizare și gestionare a activității educaționale la nivel de sistem general decât de sprijin direct pentru fiecare profesor în parte.
- **Părinții elevilor** au fost considerați de profesori ca o instanță de sprijin, însă cu o intensitate mai redusă (35%). Numai o treime dintre profesori apreciază în foarte mare măsură și mare măsura sprijinul oferit de părinți pentru organizarea activităților de învățare la distanță. Intensitatea sprijinului acordat de părinți este mai puternic resimțită de profesorii care predau în școli din mediul urban (38%) față de cei care predau în școli din mediul rural (29%). Ajutorul acordat de părinți elevilor și, indirect, profesorilor, se centrează, în învățarea față-în-față, pe aspecte precum susținerea copiilor de a participa la cursuri, ajutorul oferit în clarificarea cerințelor și rezolvarea temelor, explicarea unor concepte ori realizarea unor produse specifice temelor practice,

- 100 suport material. Atribuțiile acestora s-au diversificat și multiplicat în contextul învățării online, rolul lor de sprijin fiind mult mai amplu.
- Este de remarcat intensitatea redusă cu care este apreciat de către profesori sprijinul direct din partea **echipei de conducere a școlii** (19%). Transpunerea predării clasice în zona noilor tehnologii a fost, cel mai probabil, dificilă pentru toți actorii școlari, inclusiv pentru conducerea școlii, care nu a fost deloc pregătită — prin structuri de management, strategii de coordonare și comunicare, proceduri, dotări etc. — pentru un management școlar fără elevi în sălile de clasă.

Graficul 16. Instanțe de sprijin pentru profesori în organizarea învățării la distanță, pe medii de rezidență

Q: În această perioadă, de la cine și în ce măsură ați primit sprijin pentru a vă organiza activitatea cu elevii? Procente calculate din totalul profesorilor care au participat la investigație; N = 65 309

Tabelul 12. Nivelul mediu al sprijinului primit de către profesori în organizarea învățării la distanță, din partea diferitelor instituții (instanțe de sprijin)

În această perioadă, de la cine și în ce măsură ați primit sprijin pentru a vă organiza activitatea cu elevii?	Total	Preșcolar	Primar	Gimnaziu	Liceu
Ministerul Educației și Cercetării	62%	61%	67%	59%	61%
Inspectoratul Școlar Județean/ ISMB	55%	49%	60%	54%	56%
Casa Corpului Didactic	75%	74%	77%	73%	77%
CJRAE/CMBRAE	80%	77%	83%	80%	82%
Echipa de conducere a școlii	19%	19%	22%	17%	17%
Primăria/Consiliul local	80%	81%	80%	76%	82%
Părinții elevilor mei	35%	17%	17%	40%	55%
ONG-uri, companii private	89%	91%	91%	89%	89%

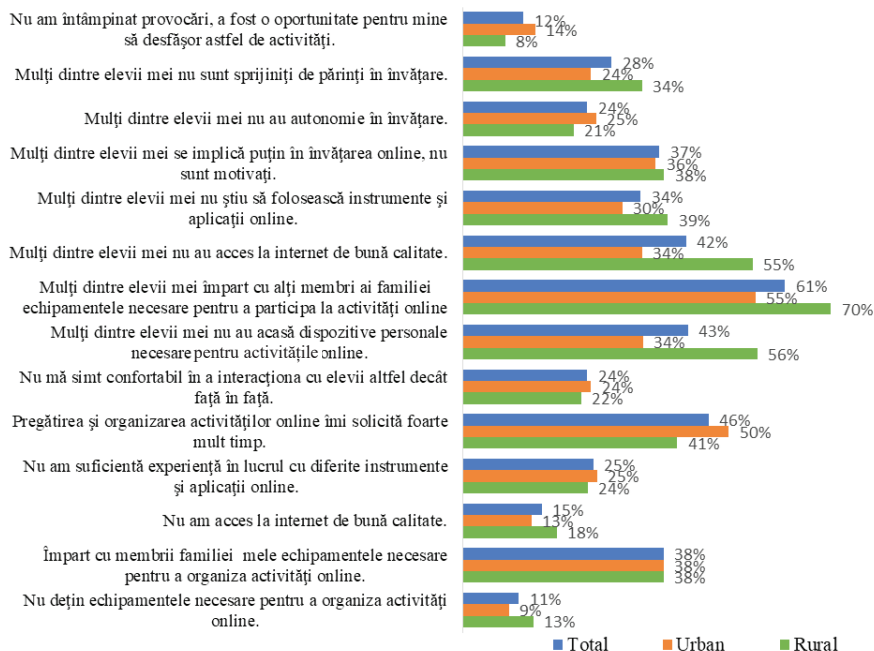
Notă: Asemănător frecvenței de utilizare a resurselor educaționale, sprijinul primit în derularea activității la distanță a fost evaluat pe o scală ordinală Likert de cinci trepte, măsurând nivelul sprijinului primit (deloc/foarte mică măsură — mică măsură — mare măsură — foarte mare măsură). Evaluarea s-a realizat prin echivalarea scalei cu scorurile 0-4, rezultând un indicator procentual reprezentând nivelul mediu al sprijinului primit (sau gradul mediu al sprijinului acordat de diferitele instituții).

2.9. Provocări și dificultăți întâmpinate de profesori în perioada învățării la distanță

Perioada transpunerii interacțiunii cu elevii din spațiul sălii de clasă în spațiul virtual nu a fost una lipsită de provocări, conform declarațiilor profesorilor participanți la investigație. În pondere covârșitoare de **aproape 90%, participanții la studiu au identificat diferite aspecte care au funcționat ca factori de risc** asupra eficienței procesului de predare-învățare-evaluare din ultima parte

102 a anului școlar 2019-2020. Așa cum se evidențiază în graficul de mai jos, provocările menționate fac referire atât la profesori, cât și la elevii cu care aceștia lucrează.

Graficul 17. Provocări și dificultăți întâmpinate de profesori în organizarea învățării la distanță, pe medii de rezidență

Q: Ce provocări ați întâmpinat dumneavoastră în această perioadă, în desfășurarea activităților cu elevii? Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; N = 57 357

În ceea ce privește **provocările cu care s-au confruntat profesorii**, acestea sunt de natură tehnică și de natură profesională.

- Astfel, răspunsurile participanților la studiu reliefează faptul că dificultățile de acces la echipamente au fost reprezentate, în principal, de nevoia de a împărți cu membrii familiei echipamentele necesare pentru desfășurarea procesului didactic (38%), la care se adaugă ponderea celor care au declarat că nu dețin astfel de echipamente (11%) și nu au acces la internet de bună calitate (15%). Lipsa echipamentelor și a accesului la internet de calitate este semnalată în mai mare măsură de profesorii din mediul rural, comparativ cu cei din urban.
- Aproape jumătate dintre profesori (46%) au afirmat că au nevoie de o perioadă mai mare de timp alocată pregătirii și organizării activităților online comparativ cu cea acordată activităților tradiționale față-în-față. Această realitate descrisă de profesori poate avea mai multe explicații: nevoia de a pregăti alte scenarii didactice decât cele față-în-față, nevoia de a pregăti pentru elevi alte tipuri de resurse de învățare specifice, timpul solicitat de familiarizarea cu utilizarea diferitelor instrumente și aplicații digitale, monitorizarea ritmului învățării semnificativ îngreunată, lipsa unui dialog autentic cu clasa de elevi, absența feedbackului prompt și dificultatea administrării sarcinilor de lucru/a probelor de evaluare. Mai mult, trebuie semnalat și faptul că posibilitățile de sprijin personalizat pentru elevii cu nevoi speciale sunt diminuate, în lipsa unei gestionări eficiente a activității online.
- Un sfert dintre profesori au declarat că nu au suficientă experiență în lucrul cu diferite instrumente și aplicații online, dezvoltarea abilităților digitale constituind o prioritate pentru această categorie.
- Aproape unul din patru profesori a menționat că a trăit stări de disconfort profesional în interacțiunea cu elevii în contexte online, care nu permite aceeași intensitate și varietate a comunicării cu elevii precum relaționarea directă în sala de clasă.

104 Pe de altă parte, **provocările care țin de elevi** sunt concentrate îndeosebi în jurul celor de natură tehnică:

- Mulți dintre profesori lucrează cu elevi care au acces limitat sau chiar deloc la echipamente și dispozitive necesare învățării online (computer, tabletă, telefon), în ponderi semnificativ mai mari în mediul rural. Astfel, 61% dintre profesori (55% urban și 70% rural) au declarat că mulți dintre elevii lor sunt nevoiți să împartă cu alți membri ai familiei echipamentele necesare participării la activitățile online, iar 42% (34% urban și 56% rural) că o parte dintre elevii cu care lucrează nu dețin acasă dispozitive personale necesare. Concomitent, 42% dintre profesori (34% urban și 55% rural) apreciază că nu toți elevii lor au acces la internet de bună calitate, care să le permită o participare facilă și activă la învățarea online.
- Alte dificultăți semnalate de profesori la nivelul elevilor cu care lucrează se referă la: implicarea redusă a elevilor în învățarea online (37%, cu ponderi mai mari la elevii de liceu); competențe digitale insuficient dezvoltate, care să le permită utilizarea autonomă a diferitelor instrumente și aplicații online (34%), în special în mediul rural și la nivelurile de studiu primar și preșcolar, unde este nevoie de sprijinul constant al unui adult; lipsa sprijinului oferit de părinți în învățare (28%, cu diferențe semnificative pe medii de rezidență în defavoarea mediului rural); abilități reduse de a învăța să înveți și un nivel redus de autonomie în învățare (24%).

Este important de semnalat faptul că diferențele dintre mediile rural și urban sunt semnificative în ceea ce privește majoritatea provocărilor semnalate de profesori la nivelul elevilor. Astfel, datele arată că atât profesorii din rural, cât și elevii lor au acces insuficient la echipamente și internet necesare pentru învățarea online. De

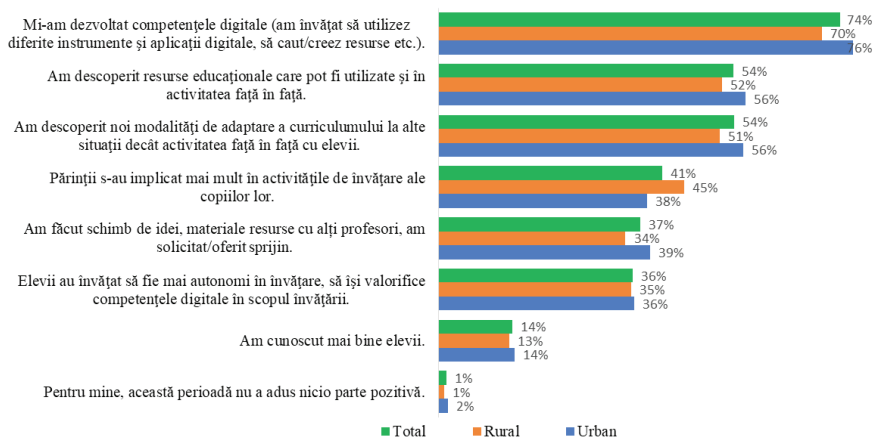
asemenea, profesorii apreciază că elevii din rural nu beneficiază de sprijinul în învățare din partea părinților la fel de activ ca în urban și că au abilități digitale mai scăzute. Toate aceste date creionează portretul de **risc educațional pentru elevii din rural, în contextul învățării la distanță**.

Dificultăți în realizarea activităților didactice la distanță au fost semnalate de cadrele didactice de la toate **nivelurile de învățământ**. Profesorii din învățământul preșcolar și primar s-au confruntat cu prioritate cu probleme legate de lipsa echipamentelor și cu nivelul insuficient al competențelor digitale ale copiilor/elevilor. Prin comparație, profesorii care își desfășoară activitatea în ciclurile gimnazial și liceal au remarcat, în pondere mai mare, slaba implicare a elevilor în învățarea online și lipsa interesului acestora de a participa la activitățile propuse de profesor, precum și faptul că timpul dedicat pregătirii și organizării activităților este considerabil mai mare decât în cazul celor realizate în manieră tradițională.

Crearea unor situații de învățare eficiente asistate de noile tehnologii a reprezentat o provocare pentru profesorii din toate **ariile curriculare**, în pondere mai amplă pentru cadrele didactice din învățământul primar și pentru cele care predau discipline din cadrul ariilor curriculare *Matematică și Științe, Om și societate, Consiliere și orientare și Educație fizică și sport*. Aceste date sunt determinate de aspecte diferite precum: diferențele de participare a profesorilor la cursuri TIC; specificul strategiilor de predare-învățare pentru anumite discipline de studiu, care implică unele provocări în adaptarea la mediul online (de exemplu, demonstrația și experimentul la *Matematică și științe*, observarea și monitorizarea activității fizice a elevilor la *Educație fizică și sport*, comunicarea directă cu elevii la *Consiliere și orientare* etc.); suficiența/insuficiența resurselor educaționale deschise în cazul fiecărei discipline de studiu.

În contrapondere cu provocările și dificultățile determinate de trecerea procesului didactic din sala de clasă în forme variate la distanță, profesorii au fost invitați să identifice dacă această perioadă a adus și aspecte pozitive la nivelul activității lor. Astfel de **efecte pozitive au fost identificate la nivelul activității didactice a profesorilor, al activității de învățare a elevilor, al colaborării cu alte categorii de actori școlari.**

Graficul 18. Aspecte pozitive ale perioadei de învățare la distanță, pe medii de rezidență

Q: În opinia dvs., care este partea pozitivă a acestei perioade de învățare la distanță? Procente calculate din totalul celor care au declarat că au organizat activități cu elevii; N = 57 357

- Trei sferturi dintre profesori au declarat că activitatea desfășurată în perioada învățării la distanță a condus la dezvoltarea

competențelor digitale. Sub presiunea nevoii de organizare a activității, profesorii — în pondere mai amplă în urban decât în rural — au încercat și au învățat cum se utilizează diferite instrumente și aplicații digitale, au identificat și/sau au creat resurse de învățare alternative, utile și în învățarea față-în-față (54%).

- Pentru jumătate dintre profesori, această perioadă a constituit un prilej de a căuta noi modalități de adaptare a curriculumului la alte situații decât activitatea față-în-față cu elevii. Astfel, aceștia au conștientizat faptul că învățarea la distanță solicită alte modalități de organizare a procesului de predare-învățare-evaluare, alte moduri de comunicare cu elevii, alte categorii de resurse de învățare.
- Peste 40% dintre profesori au declarat că, în perioada învățării la distanță, părinții s-au implicat mai activ în activitățile de învățare ale copiilor lor, comparativ cu desfășurarea orelor față-în-față. Astfel, părinții au oferit sprijin în activități variate, precum: accesarea dispozitivelor și instrumentelor digitale, descărcarea materialelor de învățare și încărcarea temelor de pe/pe diferite aplicații, explicarea unor sarcini de învățare etc. Este de remarcă că mai mulți profesori din rural decât din urban au declarat că a crescut gradul de implicare a părinților în sprijinirea copiilor lor.
- Un alt aspect pozitiv al învățării la distanță, menționat de 37% dintre profesori, a constat în schimbul de idei, experiențe și resurse între profesori.
- Alte efecte pozitive ale perioadei de învățare la distanță au constat, în viziunea profesorilor, în aspecte centrate pe elevi: creșterea autonomiei în învățare a elevilor și valorificarea de către aceștia a competențelor digitale în scopul învățării (36%). Învățarea la distanță a oferit, pentru o parte dintre profesori, contexte în care să îi cunoască mai bine pe elevi, în alte situații decât activitatea tradițională față-în-față (14%).

Profesorii au fost invitați să formuleze propuneri și recomandări privind organizarea activității de învățare la distanță și care să vizeze diferite niveluri de intervenție ameliorativă: Ministerul Educației, inspectoratele școlare județene, unitatea școlară, autoritățile locale, alte instanțe care pot sprijini acest demers. Din totalul profesorilor care au participat la investigație, aproape jumătate (42%) au oferit un număr de 27 822 de răspunsuri la această solicitare. Recomandările formulate de profesori au vizat multiple fațete ale organizării activității educaționale.

Recomandări privind **organizarea procesului didactic din toamna anului școlar 2020-2021:**

- Cei mai mulți dintre profesori au menționat opțiunea pentru revenirea la învățământul față-în-față, cu respectarea unui set de reguli specifice pentru asigurarea condițiilor de siguranță.
- Alți profesori au argumentat ideea privitoare la implementarea unui sistem hibrid prin alternarea învățării la distanță cu predarea față-în-față, cu utilizarea platformelor online și a activităților digitale.

Recomandări privind **asigurarea accesului profesorilor și al elevilor la echipamente și internet necesare pentru organizarea activității la distanță:**

- Cele mai multe propuneri s-au centrat pe punerea la dispoziția profesorilor și a elevilor a echipamentelor și dispozitivelor necesare desfășurării de activități online.
- Alte propuneri au vizat dotarea unităților de învățământ cu echipamentele și dispozitivele necesare pentru învățarea la distanță, care să poată fi utilizate și în contextul învățării față-în-față.

- A fost formulată nevoia de a asigura accesul gratuit la internet de bună calitate (conexiune, funcționare) pentru profesori și pentru elevi, atât în mediul școlar, cât și la domiciliul acestora.
- O parte dintre profesori au atras atenția asupra nevoii de a asigura și de a promova mijloace de comunicare și de distribuire a materialelor de învățare către elevii din zonele defavorizate care nu au acces la internet și care nu pot participa la activitățile online.
- Alte propuneri au vizat asigurarea, la nivelul școlii, a **resurselor umane** (informatician sau administrator de sistem) cu competențe în gestionarea echipamentelor și a platformelor și aplicațiilor online, care să ofere profesorilor sprijin, îndrumare, asistență tehnică.

Recomandări privind **modalitățile tehnice de organizare a activității la distanță:**

- Mulți profesori au subliniat nevoia de asigurare a accesului gratuit la platforme educaționale online, instrumente și aplicații pentru comunicarea colaborativă online, aplicații educaționale, biblioteci digitale.
- S-a evidențiat opțiunea pentru utilizarea de platforme educaționale unitare la nivelul școlilor, care să permită o abordare unitară a desfășurării activităților dintr-o unitate de învățământ, cu consultarea corpului profesoral, cu accesibilitate pentru toți actorii școlari (profesori, elevi, părinți).

Recomandări privind **modalitățile de organizare a curriculumului școlar/ a procesului de predare-învățare-evaluare:**

- Profesorii au solicitat posibilitatea de organizare flexibilă a programului de lucru la distanță cu elevii, care să fie stabilit de

școală cu consultarea profesorilor și în acord cu disciplinele predate și cu disponibilitatea de timp a părinților (mai ales la clasele mici, unde copiii au nevoie de sprijinul acestora pentru accesarea diferitelor echipamente și instrumente online).

- Alți profesori au menționat nevoia unor recomandări mai clare cu privire la parcurgerea programelor școlare, cu atât mai mult cu cât activitatea la distanță determină unele provocări în ceea ce privește selectarea și proiectarea activităților de învățare pentru elevi. În acest sens, profesorii atrag atenția asupra importanței unor abordări practic-aplicative, cu exemple, aplicații practice, exerciții, activități sub formă de joc, abordări interdisciplinare.
- Unii profesori au formulat recomandări cu privire la activitatea de evaluare a elevilor în contextul derulării învățării la distanță, care necesită: feedback permanent către elev, evaluare confidențială cu comunicarea individuală a rezultatelor, acordarea de note/calificative în scop motivațional și de susținere a învățării viitoare.

Recomandări privind asigurarea de resurse educaționale specifice învățării la distanță:

- În vederea implementării curriculumului școlar, profesorii au propus dezvoltarea de ghiduri pentru elevi și ghiduri pentru profesori, care să îi ajute pe aceștia să desfășoare activități de învățare la distanță (cu recomandări metodologice, linkuri la resurse online și explicații/instrucțiuni de utilizare a acestora).
- S-a propus elaborarea și promovarea de resurse educaționale specifice învățării la distanță (de exemplu, Resurse Educaționale Deschise, programe și softuri educaționale relevante pentru toate disciplinele de studiu).

Recomandări privind **dezvoltarea competențelor digitale ale actorilor școlari (profesori, elevi):**

- Cu privire la profesori au fost formulate recomandări referitoare la participarea acestora la activități de formare în domenii care vizează dezvoltarea competențelor digitale și utilizarea noilor tehnologii în predare (de exemplu, care sunt aspectele specifice ale predării la distanță, cum se organizează optim activitățile online, cum se utilizează diferite platforme, instrumente și aplicații online).
- De asemenea, au fost formulate propuneri cu privire la schimbul de experiență și bune practici între profesori pe tema organizării activității la distanță (de exemplu, dezbateri, mese rotunde, consfătuiri profesionale, webinare, activități metodice cu caracter aplicativ).
- Cu privire la elevi au fost formulate recomandări ca școala să pună accent pe dezvoltarea competențelor lor digitale și pe utilizarea acestora în procesul de învățare (de exemplu, ce înseamnă învățarea online, cum se utilizează diferite platforme și aplicații, care sunt elementele de specificitate ale participării la activități online). Astfel, s-a propus introducerea și în învățământul primar a unor ore de pregătire a elevilor pentru utilizarea autonomă a dispozitivelor și aplicațiilor digitale în scopul învățării.
- Unele propuneri au vizat și sesiuni de instruire a părinților copiilor mici cu privire la utilizarea noilor tehnologii în contextul învățării la distanță.

Recomandări privind **organizarea și managementul activităților educaționale:**

- Reglementarea legislativă clară a activității didactice la distanță, incluzând condițiile de desfășurare, forme, cerințe, obligații,

măsurile de flexibilitate, modalități de participare și de sprijin al elevilor, în special cu privire la grupurile vulnerabile.

- Consultarea personalului în luarea deciziilor, comunicare și informare din timp cu privire la deciziile care urmează a fi implementate, cu prezentarea clară a cerințelor și a îndrumărilor necesare implementării deciziilor.
- Monitorizarea obiectivă a activității desfășurate de profesori și de elevi în format față-în-față și online, pe baza unor documente online (raport digital de activitate pentru profesori, baze de date transparente cu informații privind activitățile desfășurate, catalog online pentru elevi), fără documente inutile și consumatoare de timp.
- Reducerea numărului de elevi pe clasă, pentru a permite flexibilitatea organizării activităților didactice față-în-față și online, cu posibilitatea lucrului pe grupuri mai mici de elevi și a abordărilor personalizate.

Recomandări privind dezvoltarea rețelelor de colaborare, comunicare și sprijin pentru implementarea învățării la distanță, la nivelul școlii și al comunității:

- Profesorii au propus dezvoltarea practicilor de colaborare la nivelul școlii între echipa managerială și profesori, precum și între profesori, prin: realizarea de activități comune pentru pregătirea procesului didactic, dezvoltarea și împărtășirea de resurse, crearea de grupuri de colaborare pe clase / pe arii curriculare / pe discipline de studiu, promovarea contextelor de lucru în echipă între colegi.
- Alte aspecte recomandate au făcut referire la o mai bună colaborare la nivel local, cu autoritățile locale, cu ONG-uri, cu companii

sau alte instituții care pot oferi sprijin pentru accesul la echipamente și dispozitive necesare pentru învățarea la distanță.

- De asemenea, s-au formulat propuneri referitoare la eficientizarea colaborării dintre școli și autoritățile educaționale de la nivel județean (ISJ-uri, CCD-uri etc.), pentru a identifica soluții adaptate nevoilor fiecărei unități de învățământ.

Recomandări privind **colaborarea cu familiile elevilor**:

- Mulți profesori au propus intensificarea colaborării cu familiile elevilor care, în contextul învățării la distanță, dobândesc noi roluri și responsabilități. În acest sens au fost propuse activități variate cu părinții: ședințe cu părinții, lectorate, sesiuni de informare, activități de consiliere.
- Această colaborare ar trebui să fie centrată pe aspecte specifice precum: consultarea părinților cu privire la cerințele școlii și la deciziile de organizare a activității didactice; susținerea părinților pentru a acorda sprijin copiilor în participarea la activitățile de învățare la distanță; informarea părinților cu privire la modalitățile de organizare a activităților cu elevii; consilierea privind importanța și obligativitatea participării școlare, indiferent de forma de organizare; identificarea cazurilor sociale și de vulnerabilitate în vederea acordării de sprijin educațional.

Recomandări privind **diseminarea experiențelor educaționale de succes**

- Profesorii au menționat că este importantă diseminarea experiențelor pozitive privind organizarea și desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare la distanță, pentru a constitui modele de bune practici la nivelul sistemului de învățământ.

Activitatea didactică a profesorilor în perioada suspendării cursurilor față-în-față

- 88% dintre profesorii respondenți au desfășurat activități educaționale cu elevii în perioada suspendării cursurilor față-în-față.
- Profesorii din mediul urban și cei cu mai mulți ani de vechime în învățământ au fost mai activi în organizarea activităților de învățare la distanță.

Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii

- Majoritatea profesorilor au utilizat, în scopul învățării, instrumente de comunicare din categoria noilor tehnologii și social media (de exemplu, WhatsApp, Facebook, e-mail); aceste instrumente au o largă adresabilitate și oferă un acces facil pentru utilizatori.
- Peste jumătate dintre profesorii participanți la investigație au utilizat platforme educaționale online și aplicații online cu scop de învățare sau pentru comunicarea colaborativă. Astfel de instrumente au fost menționate în ponderi semnificativ mai mari de profesorii din mediul urban, comparativ cu cei din mediul rural, respectiv de cei care predau în învățământul liceal și în cel gimnaziu, comparativ cu cei din învățământul primar și preșcolar.
- Aproximativ 2 din 10 profesori au transmis materiale de învățare în format print către elevi, prin persoane resursă de la nivelul comunității (de exemplu, profesori, părinți, mediator școlar, autorități locale) sau prin poștă. Aceste modalități de comunicare au fost menționate cu frecvență mai mare în mediul rural, în special în comunități defavorizate social și economic, respectiv în învățământul primar și preșcolar.

- Modalitățile de lucru cu elevii au fost stabilite, de majoritatea profesorilor, în funcție de nevoile și posibilitățile elevilor, precum și de experiența și competențele lor personale de lucru cu noile tehnologii. În trei sferturi dintre situații au existat o serie de reglementări unitare la nivelul școlii, de natură tehnică (de exemplu, o platformă educațională online, aplicații online) și/sau de natură procedurală (de exemplu, orare de lucru, seturi de recomandări). Din acest punct de vedere, liceele și școlile gimnaziale s-au organizat instituțional mai activ, comparativ cu unitățile de învățământ primar și preșcolar.

Ponderea elevilor cu care profesorii au desfășurat activități la distanță

- Distribuția răspunsurilor profesorilor care au derulat activități cu elevii pe întreaga perioadă de suspendare a cursurilor față-în-față arată că: două treimi dintre aceștia au lucrat cu toți elevii, peste 20% — cu mai mult de jumătate dintre elevi, iar restul — cu efective mai reduse de elevi. Aceste date atrag atenția asupra gradului variat de participare a elevilor la activitățile online/la distanță.
- Profesorii care au declarat în mai mare măsură că au lucrat cu ponderi mai mari din elevii lor fac parte din următoarele categorii: provin din școli urbane, au cel puțin definitivat/grade didactice, au vechime mai mare în învățământ, activează la nivel primar, respectiv liceal, au competențe TIC, activează în școli private.

Frecvența desfășurării activităților de învățare la distanță

- Dintre profesorii care au desfășurat activități cu elevii pe întreaga perioadă de suspendare a cursurilor față-în-față, aproape trei sferturi au declarat că au realizat activități conform orarului, o

zecime că au acoperit cel puțin jumătate din ore și sub 1% că au acoperit mai puțin de jumătate din ore.

- Profesorii care au declarat că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală provin în mai mare măsură din școlile urbane. De asemenea, factorii care au influențat desfășurarea activităților țin de profesor (experiență didactică, competențe TIC), de specificul de vârstă al elevilor (autonomie, motivație, implicare în învățare) și de contextul școlar (oportunitățile și sprijinul tehnic oferit de școli).

Gradul de parcurgere a programelor școlare la finalul anului școlar 2019-2020

- Gradul de parcurgere a programelor școlare corespunzătoare anului școlar 2019-2020 este unul semnificativ. Trei sferturi dintre profesorii de învățământ primar au parcurs aproape integral programele școlare la disciplinele *Comunicare în limba română/Limba și literatura română* (respectiv limba maternă) și *Matematică și explorarea mediului/ Matematică* până la finalul anului 2019-2020. Peste jumătate dintre profesorii din învățământul gimnazial și liceal au parcurs aproape integral programele școlare.
- Spre deosebire de profesorii de învățământ primar, cei care predau în învățământul gimnazial și în cel liceal aveau, la finele anului școlar 2019-2020, o pondere mai amplă de curriculum de recuperat în activitatea lor cu elevii.

Resurse educaționale utilizate de profesori în perioada învățării la distanță

- Profesorii au utilizat resurse variate pentru susținerea învățării la distanță.
- Cele mai intens utilizate resurse au fost emisiunile transmise prin Teleșcoală, urmate de fișele/testele de evaluare, prezentările (PowerPoint, Prezi etc.) și textele pentru lectură.

Modalități de monitorizare a învățării la distanță

- 80% dintre profesori au declarat că au realizat o monitorizare permanentă a învățării. Cea mai utilizată modalitate a constat în verificarea permanentă a temelor și acordarea de feedback asupra acestora. 10% dintre profesori au menționat verificarea aleatorie a sarcinilor de lucru, prin sondaj. Încurajarea autoevaluării și interevaluării la nivelul elevilor, pe baza unor criterii stabilite de profesori, a fost utilizată în puține situații, preponderent în liceu și gimnaziu.

Colaborare și sprijin în organizarea învățării la distanță

- Majoritatea profesorilor au colaborat cu colegii din propria instituție școlară, în vederea organizării și realizării de activități didactice în perioada învățării la distanță. De asemenea, aproape jumătate dintre profesori au declarat că au colaborat cu alți profesori din afara școlii lor (rețele profesionale, grupuri la cursuri de formare etc.).
- Profesorii au identificat diferite instanțe de la care au primit sprijin în perioada suspendării cursurilor față-în-față, în variate forme. Nivelul de apreciere a profesorilor față de dotări, utilizarea noilor tehnologii, resurse educaționale primite de la ONG-uri și companii private este extrem de crescut. Acestuia îi urmează aprecierile, cu intensități mai scăzute, față de sprijinul primit de la autoritățile locale, CJRAE/CMBRAE și CCD-uri. Sprijinul organizatoric primit de la autoritățile educaționale de la nivel național și județean, precum și sprijinul echipelor manageriale au fost resimțite cu intensități reduse, probabil datorită specificului intervențiilor acestor instanțe și care nu vizează acoperirea unor nevoi directe la clasă, de susținere a activității de predare-învățare.

118 **Provocări și dificultăți întâmpinate de profesori în perioada învățării la distanță**

- Majoritatea profesorilor au identificat numeroase aspecte care au funcționat ca factori de risc asupra eficienței procesului de predare-învățare-evaluare de la finalul anului școlar 2019-2020.
- Obstacolele cu care s-au confruntat profesorii au făcut referire la: dificultăți de acces la echipamente și internet de calitate necesare pentru desfășurarea activităților online cu elevii; resurse de timp ample solicitate de pregătirea și organizarea activităților online; insuficienta dezvoltare a competențelor digitale necesare pentru utilizarea a diferite instrumente și aplicații online; disconfort profesional în interacțiune cu elevii în contexte online.
- Profesorii au declarat că și elevii lor s-au confruntat cu un ansamblu de provocări și dificultăți: acces limitat sau chiar deloc la echipamente și dispozitive necesare învățării online; implicarea redusă a elevilor în învățarea online; competențe digitale insuficient dezvoltate; lipsa sprijinului oferit de părinți în învățare; abilități reduse de a învăța să înveți și un nivel redus de autonomie în învățare.
- Aceste categorii de dificultăți au fost menționate în pondere mai frecventă de către profesorii din mediul rural, fapt care creionează un portret de risc educațional pentru procesul de învățământ din aceste școli.

Aspecte pozitive ale învățării la distanță

- Profesorii au declarat că perioada învățării la distanță a adus și o serie de elemente de impact pozitiv la nivelul activității lor didactice, al activității de învățare a elevilor, al colaborării cu alte categorii de actori școlari.
- Impactul pozitiv menționat de cei mai mulți profesori face referire la dezvoltarea competențelor digitale, la dobândirea de abilități

de utilizare a diverse dispozitive, platforme online, instrumente și aplicații digitale. De asemenea, profesorii au identificat și au creat resurse de învățare alternative și au descoperit noi modalități de adaptare a curriculumului la situații care nu făceau parte din rutina lor didactică. Pentru o parte dintre profesori, învățarea la distanță a creat contexte pentru o mai activă colaborare și schimb de idei și practici cu alți colegi.

- În pondere semnificativă, profesorii au afirmat că a crescut gradul de implicare a părinților în activitățile de învățare ale copiilor lor, fie prin sprijin din punct de vedere tehnic și organizatoric, fie prin sprijin în învățare.
- În ponderi mai reduse, profesorii au semnalat o creștere a autonomiei elevilor în învățare, în special la nivelurile gimnazial și liceal.

Recomandări

- Dezvoltarea unor reglementări-cadru la nivel național și a unor reglementări adaptate la nivelul fiecărei unități de învățământ cu privire la activitatea educațională pentru anul 2020-2021, adaptate la nevoile, condițiile și resursele fiecărei școli.
- Continuarea investițiilor în formarea profesorilor în domeniul competențelor digitale și al utilizării noilor tehnologii în învățare, prin: cursuri de formare tematice; introducerea în fiecare curs de formare a unui modul de competențe digitale centrate pe tematica acestuia; sesiuni online de instruire privind utilizarea unor aplicații online.
- Stimularea participării profesorilor la cursuri și alte activități de formare în domeniul managementului clasei de elevi în diferite contexte de activitate (directă, online).

- 120
- Promovarea modelelor de formare profesională la locul de muncă, prin mentorat, tutorat, pentru profesorii debutanți și pentru cei necalificați.
 - Stimularea colaborării între profesori în vederea unei mai bune cunoașteri a elevilor cu care lucrează, a schimbului de idei și de experiențe didactice valoroase și în scopul creării de reale comunități de practici la nivelul școlii.
 - Stimularea/încurajarea investirii în acces la internet/echipamente TIC mai ales în școlile/gospodăriile din mediul rural.
 - Dezvoltarea ofertei de emisiuni transmise prin Teleșcoală, care să se adreseze tuturor nivelurilor de studiu.
 - Realizarea unor portaluri/platforme cu resurse educaționale deschise pentru fiecare arie curriculară/disciplină de studiu, care să fie utilizate atât în învățarea față-în-față, cât și în învățarea online.
 - Introducerea în programele de formare continuă a profesorilor a unor teme care să vizeze explicit crearea și utilizarea resurselor educaționale deschise.
 - Dezvoltarea practicilor didactice de încurajare și promovare a autonomiei în învățare și a modalităților alternative de evaluare a elevilor, aplicabile în diferite contexte de organizare a procesului didactic.
 - Stimularea autoevaluării și a interevaluării la nivelul elevilor, cu accent pe colaborare și incluziune, în vederea dezvoltării competenței de a învăța să înveți.
 - Dezvoltarea rolului CCD și CJRAE ca instanțe de sprijin educațional și de consiliere la nivel județean/local.
 - Dezvoltarea modalităților de colaborare cu familiile elevilor și acordarea de sprijin acestora pentru rolurile pe care le au în procesul de învățare la distanță.

Opiniile directorilor de școli

Prezentarea lotului investigat

La chestionarul online au răspuns 13 479 de subiecți. În urma procesului de validare, care a constat în eliminarea chestionarelor incomplete, fără date socio-demografice sau cu erori logice de completare, au rezultat 6 166 de chestionare valide. Datele finale evidențiază următoarele caracteristici ale lotului investigat:

- 55% dintre directori coordonează școli din mediul urban, iar 45% coordonează școli din mediul rural;
- 97% dintre directori își desfășoară activitatea în școli publice, iar 3% dintre respondenți sunt directori în școli private;
- 43% dintre respondenți au o vechime în funcția de director, de cel mult 5 ani, 28% au vechimea în funcție cuprinsă între 6-10 ani, iar 29% au peste 10 ani vechime în funcția de director;
- 57% dintre directori au peste 20 de ani vechime în învățământ, 30% dintre directori au între 11-20 de ani vechime în învățământ, iar 13% mai puțin de 11 ani vechime;
- 72% dintre respondenți sunt femei și 28% bărbați.

122 Comparând datele lotului cu cele disponibile din populație, putem face următoarele observații:

- Există o bună reprezentativitate a directorilor după mediul de rezidență a școlii, cu diferență de 1,5% față de ponderile din populație; o ușoară suprareprezentare se înregistrează în cazul directorilor care coordonează școli din mediul urban;
- Există o ușoară suprareprezentare a directorilor care coordonează școli publice de interes național și local, față de unități de învățământ private.

Mai multe detalii despre structura lotului și datele comparative sunt prezentate în Anexa 3.

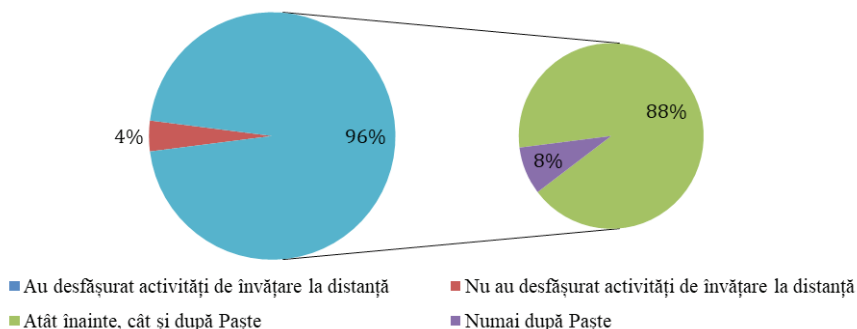
3.1. Activitatea școlilor după suspendarea cursurilor față-în-față

Suspendarea cursurilor școlare față-în-față a constituit o provocare pentru întreg sistemul de învățământ, iar identificarea de soluții alternative a trebuit realizată din mers, în funcție de resurse existente și pentru a ajunge prin mijloace eficiente la cât mai mulți dintre preșcolari și elevi. Directorii au fost principalii responsabili pentru coordonarea, gestionarea și monitorizarea la nivelul școlii, a activităților de învățare, imediat după suspendarea cursurilor față-în-față.

În această perioadă, 96% dintre directorii participanți la anchetă au declarat că au avut preocupări pentru organizarea de activități de învățare la distanță în unitățile de învățământ pe care le coordonează. Ponderea directorilor care au declarat că în școlile pe care le conduc nu au fost organizate niciun fel de activități de învățare la distanță a fost de aproape 4%.

Organizarea activităților de învățare la distanță a constituit o necesitate, imediat după închiderea școlilor. Recomandări pentru continuarea activității de învățare au apărut imediat ce școlile au fost închise, însă reglementările oficiale au intrat în vigoare după vacanța de Paște (după mai bine de o lună). Astfel, în organizarea și desfășurarea activităților de învățare la distanță au apărut diferențe delimitate de această reglementare (OMEC nr. 4135/2020). Din totalul directorilor care au participat la anchetă, 88% au afirmat că au organizat activități de învățare la distanță atât înainte, cât și după apariția ordinului de ministru, fapt ce demonstrează o preocupare a majorității echipelor de conducere a școlilor, pentru susținerea învățării la elevi, prin mijloace alternative procesului de învățare față-în-față.

Graficul 19. Organizarea activităților de învățare la distanță

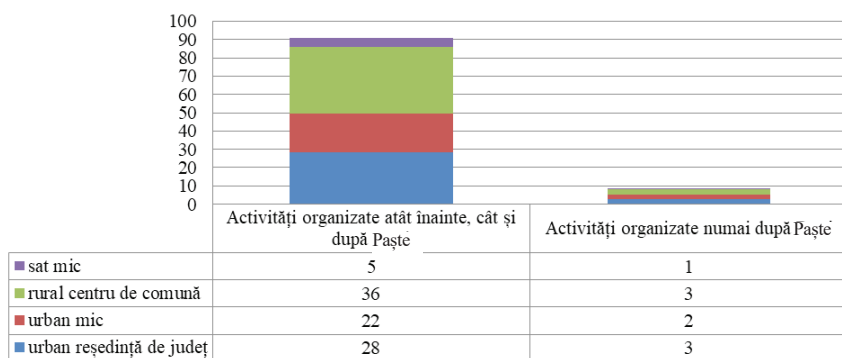

Q: Au fost organizate activități la distanță cu elevii din școala dvs. în perioada suspendării cursurilor față-în-față? Procente calculate din total date valide; N=6 166.

Datele de cercetare indică faptul că școlile în care nu au fost organizate activități de învățare la distanță provin atât din mediul rural, cât și din mediul urban. Conform informațiilor oferite de directorii care au organizat activități de învățare la distanță, cele mai multe școli din mediul urban care nu au reușit să organizeze astfel de activități provin din urbanul mic, orașe care nu sunt reședință de județ. În cazul mediului rural, școlile din această categorie sunt situate în sate care nu sunt reședință de comună.

Datele oferite de directori indică faptul că școlile din mediul urban au fost mai active în organizarea acestor activități după apariția reglementărilor oficiale.

Graficul 20. Perioada în care s-au realizat activități de învățare la distanță, pe medii de rezidență (%)

Q: Aceste activități la distanță cu elevii au fost organizate...?; Procente calculate din totalul de directori care afirmă că au organizat activități de învățare la distanță; N=5 926

3.2. Modalități de organizare a activităților educaționale la distanță

125

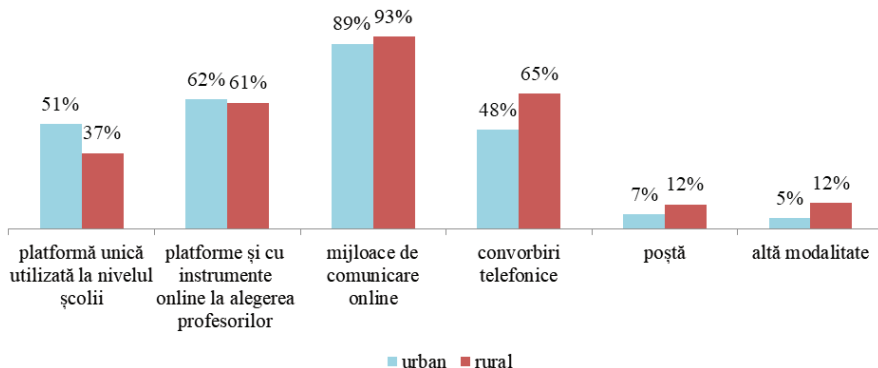
În general, modalitățile de organizare și derulare a activităților de învățare au fost **stabilite la nivelul școlilor și/sau catedrelor**. Utilizarea mijloacelor electronice și a noilor tehnologii a fost dominantă. Datele de anchetă arată că transmiterea de resurse și sarcini de învățare prin diferite mijloace digitale de comunicare a fost principala opțiune a școlilor, 91% dintre directori menționând-o. Această stare de fapt se explică prin ușurința accesării de pe dispozitive diverse a acestor materiale și, în multe cazuri, prin experiențele relevante anterioare perioadei de pandemie (de exemplu, utilizarea unor aplicații pentru comunicarea cu elevii sau cu părinții acestora).

Multe școli nu au fost pregătite pentru o învățare online propriu-zisă, situație reflectată de faptul că mai puțin de jumătate dintre școli utilizau, la momentul anchetei, o platformă unică stabilită la nivel de școală (44%), dar și de faptul că peste 60% dintre școli au lăsat la latitudinea profesorilor alegerea platformei de învățare preferate. Ultima situație a fost determinată, cu o mare probabilitate, de insuficienta organizare la nivelul școlii sau, în alte situații, de experiențele variate ale profesorilor dintr-o școală, de utilizare a unor platforme și instrumente digitale.

Conform informațiilor oferite de directori, au existat și **școli care au apelat la forme alternative de învățare la distanță, non-digitale**: comunicarea prin telefon cu elevii (menționată de peste jumătate dintre respondenți), transmiterea unor resurse sau sarcini de învățare în format print, inclusiv cu sprijinul serviciilor poștale (aproximativ 10%). Aceste mijloace au fost mai des utilizate de către școlile din mediul rural, situație ce demonstrează accesul mai dificil

126 la resurse TIC și conectivitate la internet mai slabă, în comparație cu școlile din mediul urban.

Graficul 21. Tipuri de activități la distanță implementate în școli, pe medii de rezidență

Q: Tipurile de activități la distanță implementate în școala dvs. au fost...; Procente calculate din total directori care afirmă că au organizat activități de învățare la distanță; N=5 926.

Pe lângă modalitățile de învățare menționate mai sus, directorii au evidențiat și **alte forme**, adaptate contextelor locale. Acestea pot fi grupate în câteva categorii:

- distribuirea de materiale de învățare prin personalul didactic (director, cadre didactice) și nedidactic al școlii (bibliotecar, șoferul microbuzului școlii, mediator școlar) direct la domiciliul elevilor sau prin posibilitatea ridicării lor de la secretariatul școlii sau chiar de la domiciliul profesorilor;
- distribuirea de materiale de învățare la domiciliul elevilor prin intermediul autorităților locale (asistent social, polițist, agent de proximitate);

- distribuirea de materiale de învățare prin intermediul voluntarilor sau al organizațiilor locale (ONG-uri, asociații care au programe de after-school în colaborare cu școlile);
- utilizarea unor puncte de acces din comunitate ușor accesibile elevilor sau părinților acestora (de exemplu, magazinul din comunitate);
- utilizarea site-ului școlii ca principal mijloc de transmitere a sarcinilor pentru elevi.

3.3. Sprijinul primit de școli pentru organizarea activităților educaționale la distanță

Derularea activităților de învățare la distanță în condiții de calitate este un demers de echipă pentru că, la nivel de sistem, experiența determinată de pandemia de Covid-19 este nouă, nemăintâlnită și necesită sprijinul tuturor actorilor interesați. Noul context de învățare a solicitat (re)organizarea activităților de învățare, competențe și resurse noi.

În demersul de organizare a învățării la distanță, directorii au fost coordonatori ai procesului la nivel de școală. Cei mai importanți actori care au sprijinit acest proces au fost **profesorii**, patru din cinci directori indicând că au primit sprijin din partea acestora (79%). Datele de cercetare confirmă faptul că profesorii au fost, în perioada de pandemie, principalul sprijin al echipelor manageriale pentru organizarea și gestionarea activităților cu elevii. În perioada pandemiei, modalitățile de implicare a profesorilor în vederea sprijinirii echipelor manageriale au fost diverse: transmiterea de resurse digitale, facilitarea accesului elevilor la platforme de învățare online, pregătirea și distribuirea de materiale tipărite.

Din perspectivă instituțională, directorii au identificat **autoritățile educaționale de la nivel județean și național** — Inspectoratul Școlar Județean / Inspectoratul Școlar al Municipiului București (62%) și Ministerul Educației și Cercetării (36%) — ca principale surse de sprijin. Aceste instituții au avut, în special, rol de stabilire a cadru-lui general de desfășurare a învățării la distanță, dar și de monitorizare, astfel încât să fie asigurat un demers coerent și unitar. Aceste instituții au facilitat accesul la resurse educaționale și la platforme online, dar și la programe de formare, webinare care să contribuie la dezvoltarea competențelor digitale utile pentru valorificarea resurselor electronice puse la dispoziție.

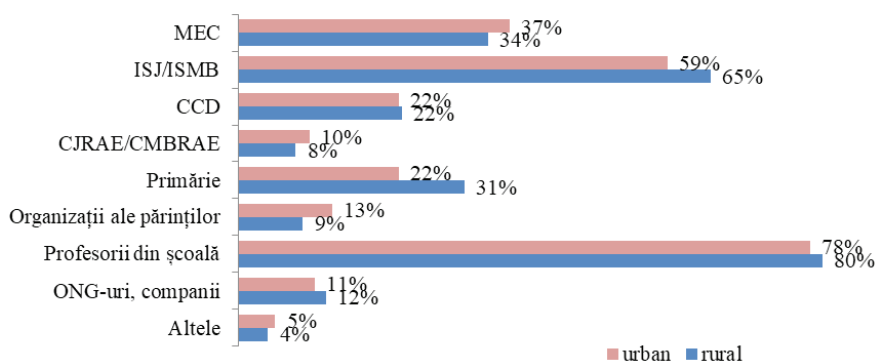
În condițiile unei nevoi acute de sprijin din partea autorităților locale, este important de semnalat faptul că doar un director din patru (26%) a indicat faptul că **primăria/consiliul local** a fost alături de școală în perioada de pandemie. Ajutorul oferit de autoritățile locale din mediul urban este sensibil mai redus în comparație cu cel oferit de autoritățile locale din mediul rural (22% în comparație cu 31%).

Alți factori de sprijin pentru directori, pentru organizarea activităților de învățare la distanță au fost Casa Corpului Didactic (22%), ONG-uri/companii private (11%), CJRAE/CMBRAE (9%). Cu implicare mai redusă au fost menționate și alte categorii de instanțe de sprijin pentru echipele manageriale ale școlilor, în organizarea învățării la distanță: instituții de la nivel local sau județean (consiliul județean, poliție, biserică), universități/cadre didactice din învățământul superior, stații radio, furnizori de formare din străinătate, unități comerciale din localități mici (implicate în special în distribuirea de materiale de învățare).

Remarcăm și ponderea relativ redusă a directorilor care declară că școlile pe care le conduc au primit sprijin din partea asociațiilor

de părinți (11%). Deși părinții au jucat un rol esențial în adaptarea la școala la distanță/online, sprijinul instituționalizat oferit de aceștia, prin organizațiile de părinți, pare să fi fost mai redus, în comparație cu cel individual. Acest lucru poate fi observat mai ales în cazul școlilor din mediul rural. Cu toate acestea, în general, nu există diferențe semnificative între opiniile directorilor din medii de rezidență diferite, cu privire la sprijinul primit pentru organizarea și desfășurarea activității de învățare la distanță.

Graficul 22. Actori care au acordat sprijin pentru derularea învățării la distanță, pe medii de rezidență

Q: De la cine ați primit sprijin pentru buna desfășurare a activității la distanță în școala dvs.?
Procente calculate din total directori care afirmă că au organizat activități de învățare la distanță; N=5 926

Sprijinul primit de directori pentru organizarea și derularea de activități de învățare la distanță a constat, în primul rând, în posibilitatea accesării gratuite a unor resurse educaționale (60%) și a unor platforme educaționale (56%). Aceste resurse au facilitat organizarea de activități pentru cei care aveau competențe digitale minime.

130 Există profesori pentru care dezvoltarea competențelor digitale a fost o nevoie urgentă, pentru a putea derula activități cu elevii în mediul online. În acest caz, directorii au indicat sprijinul primit prin intermediul cursurilor de formare / webinare gratuite, pe care le-au putut accesa profesorii din școlile proprii.

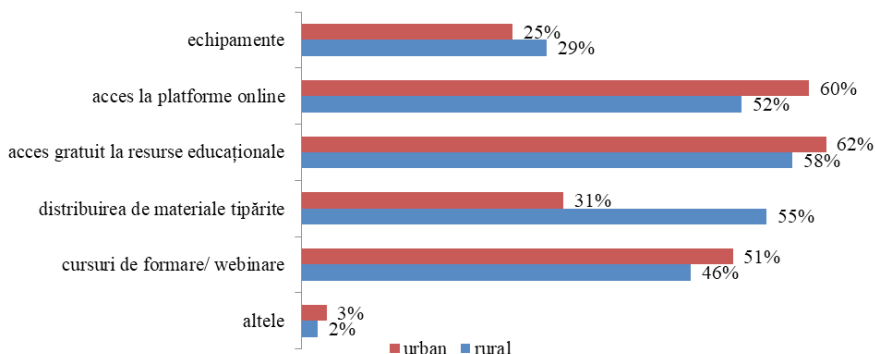
Aproape jumătate dintre directori au apreciat acest sprijin, dovadă a faptului că dezvoltarea competențelor digitale ale personalului este încă o nevoie reală la nivelul sistemului educațional, demonstrată prin studii variate¹. Utilizarea resurselor electronice și a platformelor virtuale pentru învățare, coroborat cu interesul pentru dezvoltarea competențelor TIC sunt mai evidente în mediul urban și, în special, în orașele reședință de județ. În mediul rural este mai evident sprijinul primit de directori pentru derularea activităților de învățare la distanță în format non-online. Datele de cercetare indică faptul că nu în toate școlile a fost posibilă organizarea de activități de învățare în spațiul virtual, iar formele alternative (de exemplu, cadrele didactice au pregătit pachete de materiale pe care le-au transmis elevilor prin diferite mijloace) au reprezentat modalități concrete de a asigura, în continuare, fiecărui elev, dreptul la educație. Aproape jumătate dintre directori au considerat că distribuirea de materiale de învățare pentru elevii fără acces la internet a constituit un sprijin care a facilitat continuarea învățării, după suspendarea cursurilor față-în-față.

Chiar dacă dotarea cu echipamente este o nevoie la nivel de sistem, pentru derularea activităților de învățare online, nevoie afirmată de diferiți actori de la nivelul sistemului, numai unul din patru directori a indicat faptul că școala proprie a beneficiat de acest sprijin.

¹ European Commission. (2013). *Supporting teacher competence development for better learning outcomes*, UE; ISE (2018). *Raport privind nevoile de formare ale cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial în domeniul abilitării curriculare*, București.

Directorii din școli situate în sate care nu sunt reședință de comună (comunități de cele mai multe ori cu un număr ridicat de elevi care provin din familii cu oportunități reduse) au raportat într-un număr mai mare situații în care au beneficiat de echipamente.

Graficul 23. Tipuri de sprijin primit, pe medii de rezidență

Q: Sprijinul primit în perioada suspendării cursurilor față-în-față pentru școala dvs. a constat în:... Procente calculate din total directori care afirmă că au organizat activități de învățare la distanță; N=5 926

3.4. Rolul echipei manageriale în sprijinirea actorilor școlari (profesori, elevi)

Sprijin pentru profesori

- De la începutul perioadei de suspendare a cursurilor școlare față-în-față, directorii s-au regăsit în situația de a gestiona și a sprijini activitatea de învățare, în condiții nemaîntâlnite pentru toți actorii școlari, dar și cu resurse la care aceștia aveau mai

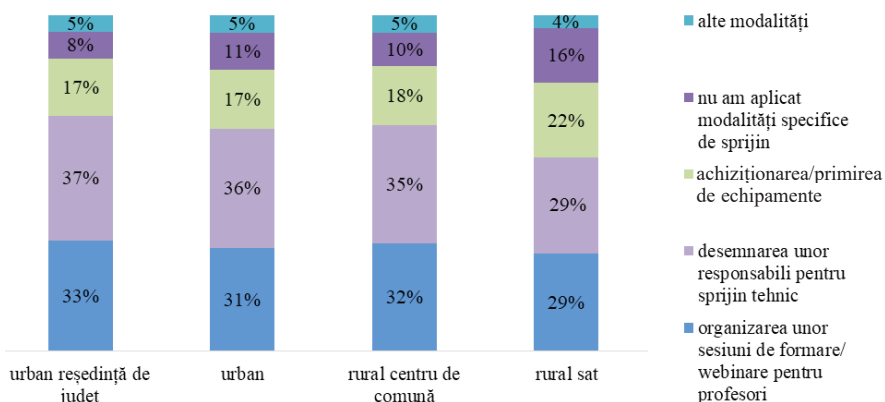
mult sau mai puțin acces. Reorganizarea învățării prin accesarea mijloacelor de comunicare și cooperare în spațiul virtual a fost soluția identificată de mulți dintre managerii de școli, însă pentru ca activitatea de învățare să se realizeze în condiții de calitate, a fost nevoie de identificarea și implicarea personalului care avea competențe digitale pentru organizarea, crearea, gestionarea spațiilor de lucru virtuale, pentru sprijinirea profesorilor și a elevilor în a le accesa. În egală măsură, a fost nevoie de facilitarea accesului la echipamente pentru cei care nu aveau dotările necesare și de identificarea unor mijloace alternative lucrului în spațiul virtual, pentru situațiile în care elevii nu aveau acces la mijloace de învățare electronice.

- Conform declarațiilor directorilor, principalul sprijin pe care l-au asigurat profesorilor pentru desfășurarea activității la distanță a constat în desemnarea unor persoane din școală, pentru a asigura sprijin tehnic în accesarea noilor tehnologii și în organizarea activităților online. Puțin peste jumătate dintre aceștia (54%) au făcut apel la informaticieni, profesori de informatică sau alte persoane-resursă din școală care au putut asigura sprijin pentru desfășurarea activității de învățare la distanță.
- Un alt tip de sprijin asigurat de directori pentru profesorii din școală a constat în facilitarea participării la sesiuni de formare, webinare pentru dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor, necesare pentru organizarea activității de învățare în spațiul virtual. O pondere de 49% dintre directori a menționat un astfel de sprijin pentru profesorii din școlile pe care le coordonează. Aceste două modalități de sprijin au fost mai des indicate de directorii școlilor din mediul urban.
- Achiziționarea de echipamente care să faciliteze accesul profesorilor la spațiul virtual a fost menționată de puțin peste un sfert

dintre directori, deopotrivă din mediul urban și din mediul rural. Totuși, demersul este mai evident în școli din sate mici care nu sunt reședință de județ, acolo unde dotarea cu echipamente este deficitară.

- Aceste școli sunt și cele în care există cea mai ridicată pondere a directorilor care au indicat faptul că nu au putut oferi, în perioada școlii de acasă, nicio formă de sprijin actorilor din școală (16%). Prin comparație, în cazul directorilor din școli situate în orașe reședință de județ, valoarea acestei ponderi se înjumătățește. Acest fapt evidențiază situația dezavantajată în care se află școlile din mediul rural, în special școlile structură (care nu au o echipă managerială proprie).

Graficul 24. Sprijin acordat de directori pentru învățarea la distanță, pe medii de rezidență

Q: Cum ați sprijinit cadrele didactice din școala dvs. pentru desfășurarea activităților la distanță, în perioada suspendării cursurilor față-în-față?; Procente calculate din totalul directorilor care afirmă că au organizat activități de învățare la distanță; N=5 926

- Vulnerabilitățile cu care se confruntă elevii sunt variate, iar suspendarea activităților față-în-față a limitat și mai mult accesul la învățare, pentru o parte consistentă a acestora. Organizații precum OECD, UNICEF sau World Vision au lansat un semnal de alarmă global în ceea ce privește riscul adâncirii diferențelor la nivelul rezultatelor învățării și al inechității în perioada de criză cauzată de noul coronavirus.
- Datele din cercetarea de față evidențiază faptul că, în cazul sistemului de educație românesc, elevii cu oportunități reduse au fost afectați, în principal, de aspecte precum: lipsa echipamentelor de accesare a spațiului online în scopul învățării; competențe digitale limitate ale elevilor și/sau ale părinților acestora; lipsa autonomiei în învățare a elevilor, aspect solicitat mai amplu în cazul învățării la distanță.
- Trei sferturi dintre directorii care au menționat că au desfășurat activități de învățare la distanță în școlile lor au indicat adoptarea unor măsuri de sprijin pentru elevii cu oportunități reduse.
- Se înregistrează diferențe în funcție de mediul de rezidență a școlii, cu privire la intervențiile directorilor pentru sprijinirea acestor elevi. Astfel, directorii din școli rurale, situate în centrul de comună au fost cei mai activi pentru sprijinirea elevilor, în timp ce directorii școlilor din orașele mari, reședințe de județ au fost mai puțin suportivi cu elevii vulnerabili. Este posibil ca în aceste școli să nu fi fost necesar un astfel de sprijin, datorită numărului mic sau inexistenței elevilor care se confruntă cu oportunități reduse, cât și datorită unei implicări mai importante a familiei în „școala de acasă”.
- Conform datelor de anchetă, sprijinul acordat de directorii elevilor vulnerabili a fost variabil, în funcție de nevoile elevilor și

posibilitățile de intervenție ale directorilor. Pentru elevii care nu au avut acces la echipamente sau la internet, soluțiile au constat în: punerea la dispoziția elevilor, în comodat (drept de utilizare gratuită), a unor calculatoare din dotarea școlilor; solicitarea de donații de la diferite firme private; solicitarea de internet gratuit pentru elevi, de la furnizorii locali; achiziționarea, cu sau fără sprijinul autorităților locale, a cartelelor de telefonie cu acces la internet. Au existat și situații în care demersurile anterior menționate nu au fost posibile, condiție în care sprijinul managerilor școlari a constat în implicarea — directă sau prin intermediul altor resurse umane de la nivel local — în distribuirea de materiale de învățare, în format tipărit.

- Pentru elevii cu dizabilități și/sau CES, se menționează atenția acordată adaptării activităților online, astfel încât să faciliteze implicarea acestora. Alte mențiuni sunt generice și vizează adaptarea curriculumului, dar fără a se preciza care au fost pașii concreți parcurși în acest sens. Datele de cercetare indică, astfel, faptul că și în cazul acestor elevi vulnerabili exemplele invocate sunt mai degrabă inițiative punctuale ale unor profesori/echipe manageriale.

3.5. Capitalul de competențe ale profesorilor pentru activitatea educațională la distanță

Conform opiniilor directorilor, capitalul de competențe digitale ale profesorilor din școală este unul relativ adecvat pentru desfășurarea activităților educaționale la distanță. Directorii au apreciat că, pe o scală de la 1 la 10, nivelul mediu de competențe digitale ale profesorilor este 7,5, ceea ce înseamnă că, într-o măsură suficientă, aceștia se pot adapta la mediul online de predare. Este nevoie să abordăm această estimare cu anumite precauții, dacă ținem cont de:

- 136
- influența determinată de nivelul propriilor competențe digitale asupra formulării acestei evaluări generale (cu cât un director are competențe mai înalte, cu atât o astfel de estimare este mai realistă);
 - diferențele care pot exista între profesori (de exemplu, dacă jumătate dintre profesorii dintr-o școală au competențe ridicate și jumătate competențe insuficient dezvoltate, o medie la nivelul întregului personal va estompa semnificativ aceste diferențe);
 - varietatea competențelor digitale pe care le pot avea profesorii: de exemplu, competențele de utilizare a unui calculator sau a unor echipamente digitale nu înseamnă automat și competența de a identifica sau de a dezvolta resurse educaționale deschise sau de a utiliza anumite platforme sau aplicații educaționale.

În consecință, această estimare trebuie pusă în relație directă cu opiniile cadrelor didactice și cu cele ale elevilor și ale părinților, aceștia fiind o instanță importantă pentru a aprecia gradul în care aceste competențe sunt efectiv puse la lucru (și implicit demonstrate) în activitățile de învățare organizate online.

3.6. Provocări și dificultăți ale echipelor manageriale în organizarea activității educaționale la distanță

Aflați în fața unei situații de criză și fără un cadru de reglementare clar la momentul suspendării cursurilor față-în-față, directorii unităților de învățământ s-au confruntat cu provocări numeroase și variate în organizarea activităților didactice și în gestionarea multiplelor situații de risc. Menționăm mai jos câteva domenii în care aceștia au întâmpinat astfel de dificultăți:

Asumarea responsabilității de către directori în luarea deciziilor privind organizarea și derularea activităților de învățare la distanță

- La începutul perioadei de suspendare a cursurilor față-în-față, directorii s-au regăsit în situația de a lua decizii fără a avea un cadru de reglementare specific, fără resurse de timp necesare pentru consultări și cu un acces limitat la exemple de bune practici în situații de criză. Astfel, organizarea activității de învățare la distanță a fost resimțită de unii dintre directori ca o răspundere individuală foarte mare, pentru care nu s-au simțit suficient pregătiți. Practica evidențiată în managementul școlilor de a consulta Consiliul de Administrație, Consiliul Profesoral, întreg colectivul didactic s-a dovedit a fi necesară, dar greu sau imposibil de realizat, cel puțin la începutul perioadei de suspendare a cursurilor față-în-față. Conform opiniilor directorilor, acestea au fost determinate de lipsa unor rutine și competențe de comunicare eficientă la distanță, dar și de lipsa unor spații virtuale la care să aibă acces acești actori.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

Răspunderea individuală foarte mare în luarea unor decizii, dat fiind faptul că reușeam mai greu să consult tot colectivul didactic.

Organizarea consiliului de administrație și a consiliului profesoral online prin Microsoft Teams; adaptarea în timp foarte scurt la noi situații; asimilarea unor informații care se schimbau de la o zi la alta. (opinii directori)

- Lipsa reglementărilor clar formulate, modificările numeroase apărute în perioada suspendării cursurilor față-în-față, lipsa procedurilor facil de aplicat la nivelul tuturor școlilor sunt doar câteva dintre provocările menționate de directorii de școli, cu referiri la perioada învățării la distanță. În funcție de nivelul de învățământ din școala coordonată, de mediul de rezidență a școlii, de specificul comunității în care este situată școala, directorii s-au confruntat cu situații particulare pe baza cărora au concluzionat că, în perioada suspendării cursurilor față-în-față, au fost impuse măsuri greu de aplicat. Câteva exemple oferite de directori au făcut referiri la lipsa prevederilor pentru toate tipurile de învățământ (vocațional, special, de exemplu), lipsa de proceduri clare pentru elevii cu CES etc.
- Dincolo de reglementările mai mult sau mai puțin clare, conform opiniilor directorilor, aceștia au resimțit și presiunea monitorizării realizate la nivel județean. Numeroasele situații de raportat, machete de completat, informațiile de transmis de multe ori în termen foarte scurt sunt, de asemenea, provocări cu care directorii s-au confruntat în contextul aplicării reglementărilor legislative, administrative din perioada suspendării cursurilor școlare față-în-față.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

— *legislația proastă și schimbătoare; lipsa procedurilor; lipsa prevederilor specifice pentru învățământul vocațional în ceea ce privește desfășurarea activității online; lipsa coordonării la nivel național; impunerea unor măsuri greu de aplicat în „arhitectura” școlilor din România;*

- lipsa reglementărilor pentru toate tipurile de învățământ (ex. școala cu profil vocațional de artă, învățământ suplimentar);
- foarte multe machete, situații de completat;
- numeroasele raportări către ISJ. (opinii directori)

Infrastructura educațională

- Imediat după suspendarea cursurilor față-în-față, dar mai ales după apariția OMEC nr. 4135/2020 care a reglementat învățarea la distanță, utilizarea platformelor și a resurselor educaționale a devenit o necesitate pentru școli, dar și o provocare pentru managerii unităților de învățământ. Principala provocare în acest sens a constat în alegerea unei platforme unice pe care să lucreze toți elevii și care să răspundă cel mai bine nevoilor, dar și posibilităților de învățare a elevilor. Lipsa detaliilor despre funcțiile platformelor disponibile, lipsa personalului de specialitate care să fie implicat în identificarea și alegerea platformei sunt dificultăți cu care directorii s-au confruntat în perioada de început a învățării la distanță. Pe parcursul suspendării cursurilor față-în-față, directorii au menționat că s-au confruntat și cu alte provocări ce țin de asigurarea sprijinului educațional prin tehnologiile digitale, precum: realizarea de conturi pentru toți elevii (demers dificil și costisitor ca timp în școli cu populație de elevi numeroasă sau în școli în care există un singur cadru didactic ce deține competențele necesare); selectarea și încărcarea de resurse educaționale adecvate pentru desfășurarea procesului de învățare la distanță; planificarea activității astfel încât să nu apară blocaje în funcționarea platformei datorate numărului mare de utilizatori.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

- folosirea unor mijloace/platforme diferite pentru activitatea online; folosirea anumitor platforme; realizarea platformei pentru școală pentru că nu avem informatician; lipsa unei platforme unice la nivel național;
- nu am primit niciun sprijin în alegerea celei mai potrivite platforme;
- lipsa infrastructurii în școli (pentru dezvoltarea unor platforme care să sprijine învățarea la distanță — n.a.);
- dificultăți de accesare a unor platforme în orele de vârf;
- crearea de conturi pentru toți elevii;
- folosirea unor resurse educaționale adecvate, astfel încât acestea să fie accesate de către elevi. (opinii directori)

Implicarea resurselor umane din școală

- Cu toate că profesorii au constituit principalul sprijin al directorilor în perioada derulării activității de învățare la distanță, în relația cu aceștia au fost menționate și unele bariere, precum reticența cadrelor didactice de a derula activități de învățare în spațiul virtual. Directorii evidențiază, pe de o parte, invocarea lipsei competențelor digitale ale tuturor profesorilor, iar, pe de altă parte, teama acestora de a se expune în spațiul online care este mai dificil de gestionat în planul relaționării cu elevii. Identificarea unor resurse pentru dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor, realizarea unor sesiuni de consiliere, sprijin pentru accesarea platformelor, identificarea unor persoane resursă care să-i sprijine pe cei mai puțin familiarizați cu comunicarea în spațiul virtual au fost, de asemenea, dificultăți pentru care directorii au căutat soluții constructive.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

- lipsa unui informatician; lipsa unui inginer de sistem/informatician al școlii care să coordoneze o platformă unică la nivelul unității;
- reticența profesorilor față de activitățile online (pentru „teamă de a se expune unor comportamente nepotrivite ale elevilor ascunși în spatele unor pseudonime sau ale celor care sparg conturi”);
- lipsa competențelor digitale ale cadrelor didactice;
- lipsa de experiență în a lucra cu elevii online înainte de perioada suspendării cursurilor;
- pregătirea activităților online (selectarea instrumentelor potrivite pentru clase, pregătirea pentru lecție, adaptarea mesajelor și conținuturilor, toate acestea necesită timp, răbdare și devotament din partea cadrelor didactice). (opinii directori)

Organizarea, desfășurarea și monitorizarea activităților de învățare la distanță

- Învățarea la distanță a constituit o provocare pentru directori și din perspectiva gestionării resurselor de timp și a organizării activității didactice: gestionarea timpului pentru predare-învățare; organizarea orarului online al elevilor, în special în școlile mari; organizarea grupelor de lucru în învățământul vocațional; adaptarea activității didactice la specificul unor discipline de studiu sau al unor profiluri/specializări (de exemplu, muzică, coregrafie, arte plastice, învățământ profesional și tehnic). Monitorizarea activității elevilor și a profesorilor a fost dificilă, fiind necesare instrumente specifice pentru acest demers (elaborare de instrumente pentru evaluarea și autoevaluarea profesorilor, pentru

asistență la orele derulate online), cât și sesiuni de formare pentru dezvoltarea unor abilități necesare utilizării acestora.

- Dificultăți mari în organizarea învățării la distanță au fost semnalate de directorii care școlarizează elevi în Programul „A doua șansă”, în special de nivel I și II din învățământul primar, la care majoritatea cursanților nu aveau încă abilitățile de bază în scris/citit/socotit, iar sprijinul altor membri ai familiei este limitat.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

organizarea și monitorizarea activității online, pregătirea și scanarea materialelor folosite în organizarea activităților;

organizarea grupelor de lucru, având în vedere specificul activității;

adaptarea activității la disciplinele de specialitate: muzică, coregrafie, arte plastice;

gestionarea timpului în special în școlile mari; programarea orarului online;

(imposibilitatea de a realiza — n.a.) asistențe la orele online susținute de colegi;

efectiv nu am avut soluții optime pentru copiii înmatriculați la Programul „A doua șansă” nivel primar pentru că cei de la nivel I și II nu și-au format încă deprinderile de scriere. (opinii directori).

Implicarea elevilor

- Dincolo de chestiuni administrative, organizatorice, directorii școlilor s-au confruntat și cu o serie de provocări din partea elevilor școlii. Numeroși directori au menționat lipsa de interes și de implicare a elevilor în activitățile la distanță datorate, pe de

o parte, lipsei unor reglementări clare care să menționeze obligativitatea participării la activitatea de învățare la distanță, iar pe de altă parte, reducerii motivației de participare după o perioadă în care ineditul „școlii de acasă” a dispărut. De asemenea, dezechilibrul între activitățile sincron și cele asincron (supralicitarea primelor, în detrimentul activităților independente pe platforme de învățare) a condus la o reducere sensibilă a nivelului de implicare activă în activitățile online. Dificultățile de motivare a elevilor s-au alăturat dificultăților ce țin de lipsa dispozitivelor pentru învățarea online, de lipsa de autonomie în învățare pentru școlarii mici, preșcolari sau elevii cu CES.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

- *lipsa de autonomie pentru elevii mici și preșcolari, în accesarea activităților derulate online;*
- *lipsa de interes a elevilor și inexistența unor mijloace de constrângere a participării lor;*
- *lipsa accesului la resurse tehnice sau la internet de calitate pentru elevi și/sau profesori;*
- *dificultăți de conectare a elevilor pe diferite platforme;*
- *motivarea constantă a elevilor;*
- *nu toți elevii cu CES din unitatea noastră pot desfășura activități la distanță. (opinii directori)*

Colaborarea școală — familie

- Dificultățile de colaborare a școlilor cu familiile unora dintre elevi este o chestiune mult analizată și anterior suspendării cursurilor față-în-față. În acest nou context, dificultățile de

colaborare s-au adâncit, mulți directori menționând reticența părinților față de activitățile online, dezinteresul de a susține copiii în activitatea de învățare, lipsa resurselor de timp pentru ca părinții să-și susțină copiii în activitățile online. Pentru diminuarea acestor dificultăți, au fost căutate mijloace eficiente de comunicare cu părinții, astfel încât să fie valorificate toate oportunitățile de moment.

Exemple de provocări cu care s-au confruntat directorii în organizarea și coordonarea activității la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față:

- *reticența părinților față de activitățile online; dezinteresul părinților; lipsa timpului liber al părinților pentru implicare/susținere a copiilor în activitățile online; identificarea celor mai eficiente mijloace/modalități de comunicare cu părinții;*
- *conștientizarea părinților cu privire la importanța continuării studiilor. (opinii directori)*

Colaborarea cu autoritățile locale

- Apelul școlilor către autoritățile locale a constat, în primul rând, în solicitarea de sprijin pentru achiziționarea de echipamente tehnice necesare cursurilor online. Datele prezentei anchete evidențiază că doar un sfert dintre directori au menționat sprijinul primit din partea autorităților, constând în echipamente necesare, însă acesta nu a fost în totalitate contribuția autorităților locale, ci și a unor firme, organizații, fundații.

3.7. Propuneri pentru asigurarea calității activității educaționale în anul școlar viitor

145

În general, educația la distanță poate fi înțeleasă în termenii următoarelor cinci dimensiuni: separarea profesorului și a celui care învață; utilizarea media; furnizarea de comunicare bidirecțională; influența sistemului educațional; activitate care are la bază tehnologia¹. În aceste condiții, pachetul de sprijin pentru elevi trebuie să fie unul esențial. Diferite studii identifică acest ansamblu ca fiind „totalitatea elementelor pe care le oferă o instituție pentru sprijinul elevilor, în afară de materialele didactice generice produse de proiectanții de instruire (...) Sprijinul pentru cursanți este conceput pentru a ajuta elevul să învețe din materialele didactice sau personale, el este furnizat printr-o gamă largă de mijloace media și de către o serie de persoane”².

În urma analizei răspunsurilor furnizate de directorii de unități de învățământ preuniversitar în contextul cercetării de față, au fost identificate domenii în care sunt necesare intervenții și sprijin din partea autorităților. Aceste domenii de suport sunt: tehnologic, *know how*, administrativ, legislativ, financiar, științific.

Suportul tehnologic

- Respondenții au subliniat nevoia dotării tuturor elevilor cu tablete sau laptopuri și stickuri. În acest context s-a propus ca

¹ Wang, C. și Liu, X. (2003), „Distance education: basic resources guide”, *Collection Building*, vol. 22 no. 3, pp. 120-130; Keegan, D. (1990), „Open learning: concepts and costs, successes and failures”, în Atkinson, R. și McBeath, C. (eds.), *Open Learning and New Technology*, ASET, Murdoch University, Perth, Australia; Keegan, D. (1996), *Foundations of Distance Education*, Routledge, Londra.

² Mills, R. (2003), „The centrality of learner support in open and distance learning”, în Tait, A. și Mills, R. (eds.), *Rethinking Learner Support in Distance Education: Change and Continuity in an International Context*, Routledge, Londra, p. 104.

Programul „Euro 200” să se transforme în programul „Fiecare copil, o tabletă”. Avantajul tabletelor este acela că sunt ușor de stocat, transportat și utilizat. Guvernul și MEC ar trebui să asigure accesul gratuit la internet pentru toți elevii și personalul didactic, indiferent de nivelul de învățământ. În plus, ar trebui să fie îmbunătățită calitatea semnalului și viteza internetului, în special în localitățile rurale sau cu un grad ridicat de izolare.

- Directorii au identificat nevoia unei platforme de management electronic al școlii, precum și crearea unor platforme complexe unice de predare-învățare online pentru toate unitățile de învățământ, după modelul Office 365. De asemenea, s-a subliniat că este nevoie de platforme care să genereze automat rapoarte de monitorizare a activității unităților de învățământ și existența unor licențe de tip *G Suite for Education*.

Exemple de nevoi de sprijin și sugestii/propuneri pentru buna desfășurare a activității la distanță:

- asigurarea unor resurse materiale și a accesului gratuit la internet pentru toți copiii și toate cadrele didactice; existența unei platforme educaționale unitare, plătită de către minister;
- folosirea unei singure platforme... ex. Office 365; achiziția de echipamente pentru profesori; resurse digitale elaborate de minister;
- existența unei licențe precum *G Suite for Education* și folosirea ei la nivel de școală nu doar în perioada de suspendare, ci permanent;
- transformarea programului Euro 200 în tablete pentru copii. (opinii directori)

Suportul de tip *know-how*

- Respondenții au solicitat cursuri de formare pentru utilizarea TIC pentru cadrele didactice, distincte în funcție de nivelul de studiu și de tipul de învățământ. S-a apreciat că este nevoie și de resurse precum: instrumente de evaluare *online* unitare la nivel național, ghiduri de pregătire pentru profesori și elevi, ghiduri cu exemple de bune practici, precum și webinare care să-i învețe pe profesori să creeze materiale ce pot fi utilizate pe platforme de pregătire pentru profesori și elevi. De asemenea, ar fi utilă elaborarea unei liste cu platforme și softuri gratuite, la care să aibă acces elevii, personalul didactic și cel managerial.
- Unitățile de învățământ ar putea fi dotate cu o platformă online și ar trebui identificate cu ajutorul experților modalități noi de stimulare a implicării familiilor elevilor în cadrul acestor activități. Respondenții au subliniat nevoia existenței unor resurse digitale postate pe platforma unică, precum și cursuri de utilizare a platformelor digitale și a resurselor TIC obligatorii și gratuite pentru personalul didactic.
- Directorii au solicitat, de asemenea, asigurarea de suporturi educaționale (fișe, teste, lecții), înființarea de biblioteci virtuale și oferirea de resurse orientative și exemple de bune practici pentru îmbunătățirea procesului de învățare la distanță, care să cuprindă elemente de protecție online și de respectare a legislației privind GDPR. De asemenea, ar fi utile instrumente de monitorizare a activității elevilor și de furnizare a feedbackului.
- CCD-urile ar putea furniza cursuri TIC pentru părinții elevilor din ciclul primar și ar putea avea o bibliotecă online cu lecții model pentru personalul didactic. Foarte utilă ar fi o bibliotecă națională de resurse digitale gratuite, care să aibă în dotare manuale digitale însoțite de cursuri audio-video la toate disciplinele și

alte resurse educaționale deschise relevante pentru profesori și pentru elevi.

Exemple de nevoi de sprijin și sugestii/propuneri pentru buna desfășurare a activității la distanță:

- *poate ar fi mai ușor de lucrat dacă ar exista manuale digitale pentru toți anii de studiu și toate disciplinele; o bibliotecă virtuală care să cuprindă o varietate de materiale abordabile spre vizualizare;*
- *programe speciale pentru predare online, bibliotecă virtuală cu lecții predate și echipamente — laptop și internet pentru toți elevii unei unități de învățământ;*
- *dotarea cu mijloace de comunicare suficiente pentru elevii care nu își permit sau folosesc telefonul părinților; pregătirea cadrelor didactice organizate de CCD în perioada de vară;*
- *organizarea de cursuri gratuite, susținute de CCD, pentru toate cadrele didactice din sistemul de învățământ românesc; dotarea școlilor (elevi și cadre didactice), cu mijloace specifice activității la distanță; din partea Consiliului Local, găsirea unor soluții ce țin de racordarea întregii comunități la rețeaua de internet. (opinii directori)*

Suport administrativ

- O parte dintre directori a subliniat necesitatea existenței unei platforme unice la nivel național, care să aibă integrate toate facilitățile și funcțiile necesare desfășurării activităților administrative, situațiile statistice, datele statistice și facilitățile pentru activitățile de învățare. În plus, ar trebui să existe cataloage și condici digitale.

Suport legislativ

- În opinia directorilor participanți la cercetare, ar trebui adoptată o legislație care să permită asigurarea unui cadru stabil și transparent pentru învățarea online. De asemenea, este nevoie de clarificarea cadrului de reglementare cu privire la modalitățile actuale de evaluare a elevilor. Ar trebui sporită autonomia decizională la nivelul școlilor și ar fi necesară urmărirea sistematică a dezvoltării competențelor de organizare a activităților de învățare online (sincron și asincron) în cadrul formării inițiale a personalului didactic și la obținerea gradelor didactice.

Exemple de nevoi de sprijin și sugestii/propuneri pentru buna desfășurare a activității la distanță:

- *Legislație coerentă promovată în timp util, autonomie decizională la nivelul școlilor.*
- *Legislație stabilă; resurse materiale atât pentru cadrele didactice, cât și pentru elevi; platforme cu lecții online, dar și cu instrumente standardizate de evaluare. (opinii directori)*

Suport financiar

- Respondenții au menționat că școlile au nevoie de alocări substanțiale de resurse financiare pentru susținerea activității online și pentru sprijinirea elevilor care provin din grupuri de risc educațional.

Suport științific

- Directorii subliniază că ar trebui făcute modificări/adaptări ale programelor școlare, în concordanță cu necesitățile impuse de introducerea masivă a învățământului online.

Activitatea școlilor după suspendarea cursurilor față-în-față

- Majoritatea directorilor afirmă că, în școlile pe care le coordonează, au fost organizate activități de învățare la distanță. Peste jumătate dintre aceștia provin din mediul urban.
- Directorii neimplicați în organizarea de activități de învățare la distanță sunt mai bine reprezentați în orașe și sate mici care nu sunt reședință de județ, respectiv comună.
- Mai puțin de 1 din 10 directori a organizat activități de învățare numai după vacanța de Paște, mulți dintre aceștia provenind din mediul urban.

Modalități de organizare a activităților educaționale la distanță

- Cei mai mulți dintre directori afirmă că în școlile pe care le coordonează au fost utilizate mijloace de comunicare online (Messenger, WhatsApp, Zoom, Meet, e-mail) pentru transmiterea sarcinilor de învățare.
- Comunicarea prin telefon și prin utilizarea poștei, sunt mai des accesate în mediul rural, în timp ce în mediul urban este dominantă derularea activităților de învățare la distanță care necesită conectarea la internet.
- Profesorii au identificat și valorificat variate modalități de facilitare a învățării, adaptate resurselor umane și materiale din comunitate, făcând dovada unei colaborări reale între școală și comunitate.

Sprijinul primit de școli pentru organizarea activităților educaționale la distanță

- Opt din zece directori au fost susținuți de profesorii din școală, în procesul de organizare a activității de învățare la distanță.

Sprijinul a constat, în principal, în distribuirea de materiale de învățare pentru elevi fie în format tipărit, fie în format electronic.

- ISJ/ISMB și MEC au fost principalele instituții care au sprijinit învățarea la distanță, implicarea acestora fiind declarată de șase din zece directori în cazul ISJ/ISMB, respectiv de aproximativ o treime dintre directori, în cazul MEC. Cei mai mulți dintre directorii care au menționat sprijinul acestor instituții au evidențiat facilitarea accesului la resurse și platforme electronice de învățare, precum și accesul la programe de formare/webinare care au vizat dezvoltarea competențelor digitale.
- Nu există diferențe semnificative pe medii de rezidență, între opiniile directorilor, cu privire la sprijinul primit pentru organizarea și desfășurarea activității de învățare la distanță.
- Sprijinul primit a constat în acces gratuit la resurse de învățare digitale și la platforme de învățare, aproximativ șase din zece directori apreciind fiecare dintre aceste modalități de sprijin.
- Aproape jumătate dintre directori apreciază sprijinul primit la nivel de școală pentru dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor.
- Pe medii de rezidență apar diferențe semnificative din perspectiva sprijinului primit de directori în planul organizării și desfășurării învățării la distanță — orientat mai mult spre spațiul virtual în mediul urban, respectiv orientat mai mult spre materiale tipărite în mediul rural.

Rolul echipei manageriale în sprijinirea actorilor școlari (profesori, elevi)

- Sprijinul consistent acordat de directori pentru cadrele didactice din școală, în vederea derulării activităților de învățare la distanță, a constat în identificarea și activarea unor persoane

- 152 resursă din școală (pentru sprijin tehnic, organizarea spațiului virtual, consilierea colegilor etc.) sau în facilitarea accesului la sesiuni de formare/webinare pentru dezvoltarea competențelor digitale.
- Demersurile pentru susținerea participării la activități de învățare la distanță a elevilor din grupurile vulnerabile a constat în aspecte precum: cedarea folosinței echipamentelor existente în școală sau identificarea unor donatori de echipamente, dar și activarea diferitelor persoane din școală, în distribuirea de materiale tipărite pentru elevii care nu au avut acces la învățarea online.

Capitalul de competențe ale profesorilor pentru activitatea educațională la distanță

- În medie, directorii apreciază nivelul de competențe digitale ale profesorilor ca fiind satisfăcător, fapt ce poate facilita organizarea unor activități de învățare în spațiul virtual, cu sprijin specific în anumite situații.

Provocări și dificultăți ale echipelor manageriale în organizarea activității educaționale la distanță

- Provocările cărora directorii au trebuit să le facă față în perioada învățării la distanță sunt numeroase, variate și acoperă o gamă largă de aspecte ce țin de: asumarea responsabilității și aplicarea legislației, infrastructura educațională și resursele umane implicate în valorificarea infrastructurii educaționale (profesori, elevi, personal IT), modalitățile concrete de organizare a activităților de învățare și de adaptare a acestora la situații educaționale și nevoi specifice, colaborarea cu actori externi școlii cu atribuții și importanță pentru derularea educației de calitate (familie, comunitate).

- Sprijinul de care directorii au nevoie pentru buna desfășurare a activității la distanță vizează domenii variate — tehnologic; *know-how*; administrativ; legislativ; financiar; științific — și presupune intervenția deopotrivă a forurilor decizionale, a organizațiilor cu rol de sprijin în derularea activității din cadrul sistemului de educație și formare, a altor actori din mediul privat sau din organizații nonguvernamentale.

Recomandări

- Este nevoie de o analiză sistematică a cauzelor care au făcut ca o parte dintre școli să nu fi reușit să organizeze activități cu elevii în perioada întreruperii cursurilor față-în-față. Această analiză poate conduce la identificarea complexului de factori de risc și la soluții specifice care pot fi luate în fiecare caz în parte, cu sprijinul autorităților de la nivel local și județean. De asemenea, este nevoie de identificarea provocărilor cu care s-au confruntat școlile în care activitățile au fost derulate cu întârziere și a măsurilor prin care au reușit să recupereze decalajul și să organizeze ulterior activități de învățare la distanță.
- Ca lideri de învățare, directorii trebuie pregătiți să își asume dificilul rol de a alege cele mai potrivite modalități de organizare a activităților de învățare la distanță, în acord cu resursele umane și materiale de care dispune școala și cu accesul la echipamente/dispozitive și conectivitatea la internet a elevilor. În acest sens, este nevoie de dezvoltarea de programe de formare și de resurse de învățare adecvate.

- 154
- De asemenea, este nevoie ca toți membrii echipei de conducere a școlii să-și dezvolte competențe generale de asigurare a unei culturi a școlii care promovează în mod sistematic utilizarea noilor tehnologii în învățare și activitățile în format online, nu doar ca alternativă la învățarea față-în-față, ci ca o componentă complementară acestora.
 - Directorii trebuie să învețe cum să coordoneze procesul de dezvoltare a platformei de învățare a școlii, cum să identifice nevoile de pregătire ale tuturor utilizatorilor acestora (elevi, profesori, personal de sprijin, părinți) și cum să monitorizeze eficacitatea și eficiența întregului proces.
 - Descentralizarea la nivelul fiecărei școli a deciziilor privind modalitățile concrete de organizare a învățării online trebuie însoțită, în egală măsură, de o bună coordonare a întregului personal didactic și de un sprijin specific care valorifică în mod direct contribuția fiecărui profesor.
 - Directorii trebuie să identifice barierele în învățarea online cu care se confruntă elevii și profesorii și să semnaleze tuturor factorilor de decizie de la nivel local; este dezirabil ca aceștia să aibă acces la informații privind inițiativele colegilor din școli care se confruntă cu provocări similare în promovarea unor măsuri de intervenție și trebuie să aibă propriile inițiative de intervenție, cu sprijinul unor actori relevanți de la nivelul comunității.
 - Părinții au un potențial foarte mare în a sprijini eforturile școlii de a se adapta la învățarea online, însă așteptările directorilor par uneori nerealiste în raport cu resursele (materiale, de timp) pe care aceștia le pot mobiliza. Echipele de conducere au nevoie de o pregătire adecvată și în aria cooperării cu familia și a implicării acestora în învățarea la distanță/online, ca partener cu responsabilități și drepturi specifice.

- Directorii trebuie să descopere noi modalități prin care profesorii pot accesa și dezvolta resurse educaționale deschise în activitățile cu elevii și să faciliteze comunitățile de învățare în care profesorii împărtășesc resurse și experiențe de învățare relevante. Încercarea de a transfera în mediul online modelul învățării față-în-față a condus la situații problematice din punct de vedere pedagogic, iar directorul/echipa de conducere trebuie să monitorizeze și să intervină în toate aceste situații.
- În special directorii din mediul rural, care au în coordonare și școli-structuri trebuie sprijiniți să organizeze activități de învățare la distanță la nivelul acestora, în condițiile unui acces redus la resurse digitale și platforme virtuale pentru învățare, situație coroborată cu interesul mai scăzut pentru dezvoltarea competențelor TIC a cadrelor didactice.
- Dimensiunea socio-emoțională a învățării este la fel de importantă ca și dimensiunea cognitivă, iar datele de cercetare indică faptul că riscul de a avea întârzieri în achizițiile învățării nu este singurul risc cu care s-au confruntat elevii în perioada de pandemie. Echipele de conducere trebuie să colaboreze cu psihologi, asistenți sociali sau personal cu expertiză în organizarea adecvată a programului online de învățare, cu un bun echilibru între diferite categorii de activități de predare-învățare-evaluare.

Opinii ale părinților ai căror copii sunt înscriși în sistemul de învățământ preuniversitar

Prezentarea lotului investigat

Au răspuns chestionarului 383 475 de subiecți, iar după eliminarea chestionarelor incomplete, au fost reținute spre analiză 316 492 de chestionare valide (completate integral, cu răspunsuri valide inclusiv la întrebările socio-demografice). Baza de chestionare valide a fost ponderată în funcție de mediul școlii (urban, rural), folosind datele INSSE. După ponderare, structura lotului de părinți arată astfel:

- Media de vârstă: 39,3 ani¹;
- 9 din 10 subiecți sunt de sex feminin;
- 10% dintre părinți au copii înscriși în învățământul preșcolar, 41% în învățământul primar, 32% în învățământul gimnazial și 18% în învățământul liceal;
- 51% dintre părinți au locuit în mediul urban, iar 49% în mediul rural, pe perioada suspendării cursurilor față-în-față;

¹ Au fost excluse cazurile de subiecți cu o vârstă declarată sub 15 ani sau peste 86 de ani.

- 66% dintre părinți au copii înscriși la școli din mediul urban, 34% la școli din mediul rural,
- Numărul mediu de copii din gospodărie: 1.7;
- 36% dintre respondenți au studii superioare, 8% școală profesională, 43% liceu sau școală profesională, iar 14% școală gimnazială, primară sau nicio școală absolvită;
- Majoritatea respondenților sunt angajați (60%), urmați de persoanele casnice (24%), patroni/întreprinzători privați sau liberi profesioniști (8%), șomeri/fără ocupație (3%), pensionari (1%), alte situații (3%).

Comparând datele lotului, după ponderare, cu cele disponibile din populație, putem face următoarele observații:

- Există o bună reprezentativitate după mediul în care se află școala copilului;
- Există o bună reprezentativitate pe majoritatea județelor țării, după rezidența respondentului,¹ dar și câteva județe subreprezentate², raportat la totalul lotului. Aceste județe sunt: Argeș, Botoșani, Caraș-Severin, Dolj, Satu-Mare, Teleorman, și municipiul București;
- Există o bună reprezentativitate după sexul copilului, cu o ușoară supra-reprezentare a părinților de fete, față de cei de băieți (diferență de 3% față de populație).

Mai multe detalii despre structura lotului și datele comparative sunt prezentate în Anexa 4.

¹ Am folosit ca termen de referință populația totală de 15-84 de ani, la 1 ianuarie 2019 (INSSE, Tempo Online). Având în vedere că populația de referință include și persoane fără copii, putem estima că reprezentativitatea este de fapt mai bună decât o arată cifrele disponibile.

² Subreprezentarea însemnând o pondere în total lot de aproximativ două ori mai mică, comparativ cu cea din populație.

158 4.1. Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță

Doar 2% dintre părinții respondenți au copii înscriși în învățământul preuniversitar¹ care nu au beneficiat de educație formală la distanță în perioada suspendării cursurilor față-în-față, ceea ce indică faptul că atât rata de organizare a activității școlare la distanță de către cadrele didactice, cât și cea de participare a elevilor au fost foarte ridicate.

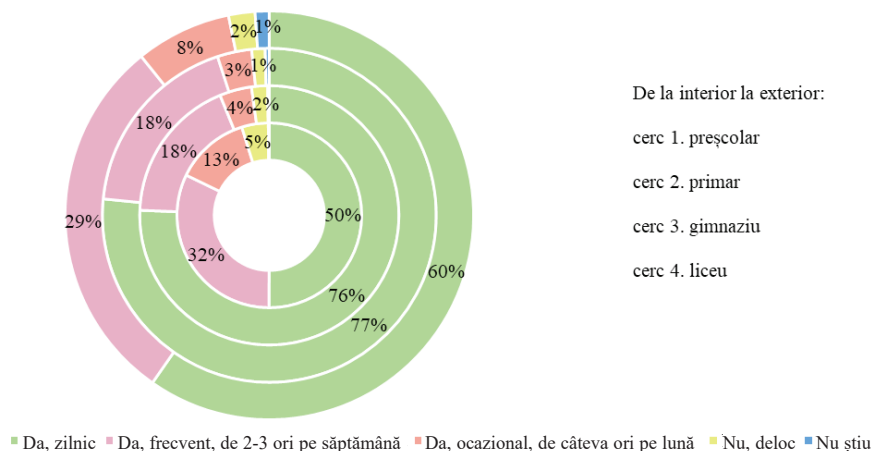
Acest lucru este susținut și de răspunsurile părinților privind frecvența de participare. Astfel, în marea lor majoritate (71%), părinții au raportat o frecvență zilnică a copiilor lor la orele organizate la distanță, în timp ce 1 din 5 părinți a indicat o participare constantă, în medie, de 2-3 ori pe săptămână. Deși este vorba de un procentaj relativ redus (doar 5% dintre părinți au declarat acest lucru), rămâne totuși problematic faptul că **un număr deloc neglijabil de părinți au copii care au avut o participare sporadică, de doar câteva ori pe lună.**

Nivelul preșcolar a înregistrat cea mai scăzută participare la activitățile educaționale organizate în perioada pandemiei — doar jumătate dintre părinții preșcolarilor au declarat că aceștia au avut o participare zilnică, iar o treime — că au avut o participare constantă (de 2-3 ori pe săptămână). Cea mai ridicată frecvență de participare se regăsește în rândul elevilor de la nivelurile primar și gimnazial, peste două treimi dintre părinții care au copii în clasele primare și gimnaziale raportând o frecvență zilnică și 18% menționând o participare constantă (2-3

¹ Trebuie avut în vedere faptul că, în cazul în care aveau mai mulți copii înscriși în sistemul de învățământ preuniversitar, părinților li s-a cerut ca în răspunsurile la chestionar să se refere la un singur copil, în speță, la cel care și-a sărbătorit cel mai recent ziua de naștere.

pe săptămână) a copiilor lor, la activitățile școlare la distanță. La liceu participarea este ceva mai redusă, procentajele aferente părinților ai căror copii au participat zilnic sau în mod constant fiind de 60%, respectiv 30%.

Graficul 25. Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță. Distribuția în funcție de nivelul de învățământ

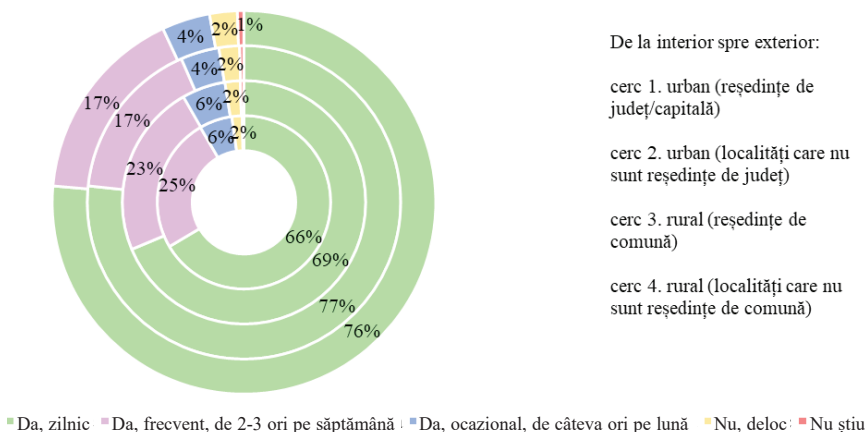

Q: Copilul dvs. a participat la lecții/activități la distanță, organizate de către cadrele didactice de la școală/grădiniță, în perioada suspendării cursurilor față-în-față? Procente calculate din total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate)

Mediul de rezidență — indiferent că luăm ca referință localizarea școlilor sau reședința elevilor pe parcursul suspendării cursurilor față-în-față — produce diferențe notabile în ratele de participare a elevilor, în rural prezența zilnică fiind considerabil mai ridicată (77%) decât în mediul urban (68%). La polurile opuse se situează, pe de o parte, reședințele de județ și capitala, cu cea mai

160 mică rată de participare zilnică și, pe de altă parte, reședințele de comună cu cea mai mare rată de participare zilnică. În ceea ce privește participarea constantă, de 2-3 ori pe săptămână, raporturile între mediile de rezidență se inversează, fiind mai frecvent întâlnită în rândul elevilor care învață la școli din mediul urban (24%), mai ales din reședințe de județ sau din capitală, decât din mediul rural (17%).

Graficul 26. Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță. Distribuția în funcție de mediul de rezidență

Q: Copilul dvs. a participat la lecții/activități la distanță, organizate de către cadrele didactice de la școală/grădiniță, în perioada suspendării cursurilor față-în-față? Procente calculate din total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate)

Pe regiuni de dezvoltare, participarea cea mai redusă s-a înregistrat în București-Ilfov. Aici, procentajul părinților ai căror copii au avut o participare zilnică la activitățile școlare la distanță este mai scăzut, în medie, cu aproximativ 9 puncte procentuale față de

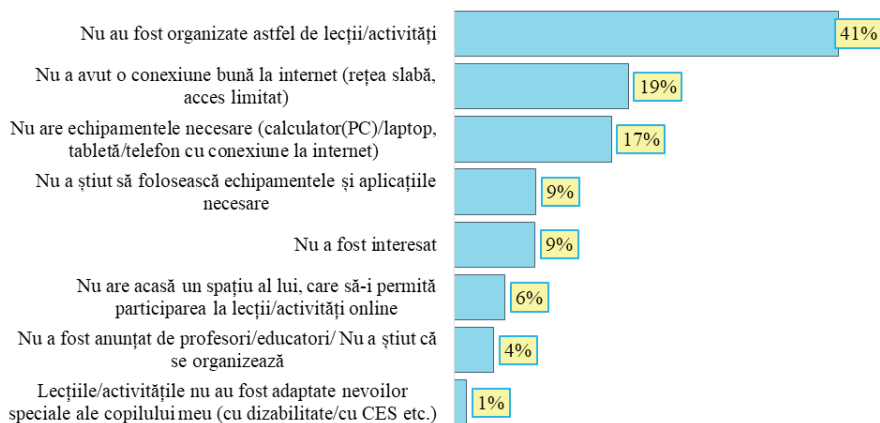
celelalte regiuni, iar cel al părinților care au copii ce au luat parte la aceste activități de 2-3 ori pe săptămână, este mai ridicat, în medie, cu aproape 5 puncte procentuale față de celelalte regiuni.

În funcție de nivelul de educație a respondenților, se remarcă faptul că rata de participare zilnică a fost cea mai mică în rândul copiilor care au cel puțin un părinte fără studii absolvite, cu aproximativ 6 puncte procentuale mai scăzută decât în rândul copiilor ai căror părinți-respondenți au studii elementare, medii sau superioare.

4.2. Cauze ale neparticipării copiilor la activitățile educaționale la distanță

În ceea ce privește cauzele neparticipării la activitățile de învățare la distanță, principalul motiv invocat de părinți a fost lipsa organizării unor astfel de activități (de către 41% dintre respondenți), urmat de lipsa conexiunii adecvate la internet (19%) și a echipamentelor necesare (17%). Pentru 9% dintre elevi — conform răspunsurilor oferite de părinți — excluziunea școlară pe perioada suspendării cursurilor față-în-față a fost determinată de dezinteresul pentru participarea la lecțiile și activitățile școlare organizate la distanță sau de competențele digitale deficitare pe care le dețin elevii.

Graficul 27. Ierarhia cauzelor neparticipării elevilor la activitățile educaționale la distanță

Q: Care au fost motivele pentru care copilul dvs. nu a participat la astfel de lecții? Răspuns multiplu. Procente calculate din total respondenți ai căror copii nu au participat la activitățile educaționale la distanță; N=6 496 (date ponderate)

Lipsa organizării activităților educaționale la distanță a reprezentat un motiv de neparticipare mai ales pentru elevii din ciclul primar, care locuiesc și învață în mediul urban, mai ales în reședințele de județ sau în capitală, în regiunile Vest și București-Ilfov. A fost, de asemenea, invocată mai des de părinții care sunt patroni/întreprinzători sau liber-profesioniști și de către cei cu nivel de educație mai ridicat, în special cu studii superioare.

Lipsa dispozitivelor necesare a reprezentat un motiv de neparticipare mai ales pentru elevii din ciclurile primar și gimnazial, din mediul rural, menționat mai ales de părinții șomeri, pensionari sau casnici și de către cei cu nivel scăzut de educație (fără studii absolvite, primar, gimnazial), dar și de părinții care

au mai mulți copii înscriși la școală/grădiniță (în medie 2,06 copii/gospodărie).

Conexiunea necorespunzătoare la internet a reprezentat o piedică mai frecventă pentru elevii de liceu, pentru cei din rural, mai ales pentru cei care locuiesc în alte localități decât reședințele de comună, din regiunile Nord-Est, Sud-Vest și București-Ilfov. A fost cu precădere invocată de părinții lucrători în agricultură, pensionari sau casnici și de către cei cu studii gimnaziale.

Competențele digitale insuficiente ale copiilor au fost menționate ca motiv de neparticipare mai frecvent de către părinții pensionari și de către cei fără studii absolvite sau cu studii primare.

Din cauza **dezinteresului** nu au participat deloc la activitățile școlare în perioada pandemiei mai mult băieții, elevii de liceu sau preșcolarii, dar și copiii din mediul urban. Acest motiv este semnalat mai frecvent de părinții care sunt patroni/întreprinzători și de către cei cu studii postliceale.

Lipsa de acasă a unui spațiu propice desfășurării activităților școlare la distanță, deși a fost un motiv rar invocat (de doar 6% dintre părinți), este în măsură ușor mai mare menționat de către acei părinți cu nivel de educație scăzut (fără școală absolvită, primar, gimnazial) și de către cei care au mai mulți copii înscriși la școală/grădiniță (în medie 2,01 copii/gospodărie).

4.3. Accesul copiilor la dispozitivele necesare învățării la distanță

Accesul copiilor la dispozitivele necesare învățării la distanță a constituit o dimensiune de cercetare analizată prin doi indicatori: primul se referă la existența în gospodărie a acestor echipamente și la posibilitățile de utilizare de către copii (dacă aceștia trebuie sau nu să împartă utilizarea dispozitivelor cu alți membri ai familiei); al doilea

164 indicator vizează aprecierea subiectivă a părinților privind gradul de acoperire a nevoilor de utilizare, prin echipamentele deținute.

Conform declarațiilor părinților, **un sfert dintre elevi nu au acasă calculator (PC) sau laptop (funcțional) cu acces la internet**, iar dintre cei 76% care au astfel de echipamente, doar 40% dețin unul personal, restul fiind nevoiți să împartă PC-ul sau laptopul cu alți membri ai familiei. De altfel, o treime dintre părinți au declarat că nu este acoperit necesarul de PC/laptop funcțional cu acces la internet, pentru ca toți copiii din familie să poată desfășura activitatea școlară în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față.

Telefonul inteligent sau tableta cu acces la internet sunt mai răspândite în rândul elevilor, însă, chiar și în cazul acestor dispozitive uzuale, un procentaj de 7% dintre părinți au declarat că accesul copiilor lor nu este asigurat, iar un sfert — că accesul copiilor la astfel de echipamente este limitat, fiind nevoiți să le folosească la comun cu alți membri ai familiei.

Conform evaluării părinților, în marea majoritate a cazurilor (87%), telefoanele inteligente sau tabletele cu acces la internet deținute de familie sunt suficiente pentru ca toți copiii din familie să poată desfășura activitatea școlară în perioada suspendării cursurilor față-în-față. Rămâne însă problematic faptul că sunt încă numeroase familii pentru care aceste echipamente nu sunt suficiente pentru a răspunde nevoilor școlare ale tuturor copiilor.

Accesul elevilor la un televizor funcțional, necesar pentru participarea la programul Teleșcoală, este larg răspândit, majoritatea covârșitoare a părinților (97%) declarând acest lucru.

Probabilitatea de a avea un calculator/laptop personal, cu acces la internet crește odată cu clasa în care se află înscris elevul: dacă pentru cei aflați în clasa pregătitoare procentul este de 20%, la cei din clasa a XII-a procentul este de trei ori mai mare (63%). În medie,

aproape o cincime (18%) dintre părinții care au copil de liceu declară că acesta nu are acces la un astfel de echipament. Procentul crește pe măsură ce coborâm spre nivelul preșcolar, astfel că 32% dintre părinții preșcolarilor afirmă că accesul copiilor lor la un calculator/laptop cu internet nu este asigurat.

Rata cea mai mare de acces la un calculator/laptop personal, cu conexiune la internet, a fost atinsă în cazul copiilor din mediul urban mare (oraș reședință de județ, capitală) și cea mai redusă în cazul celor din mediul rural mic (localități care nu sunt reședință de comună): 46% față de 31%. Folosind același indicator, pe regiuni, situația cea mai favorabilă s-a înregistrat în Vest (43%), București-Ilfov (42%), Sud-Est (42%), cea mai puțin dotată fiind regiunea Nord-Est (34%).

Probabilitatea ca elevul să dețină un calculator/laptop personal, cu acces la internet, este, de asemenea, mai mare în cazul în care părinții au un nivel mai ridicat de instruire (liceu, postliceal, superior).

Tabelul 13. Accesul copiilor la dispozitivele necesare învățării la distanță. Distribuțiile după mediul de rezidență, nivelul de studii și statusul ocupațional al părinților

Copilul dvs. are acces, acasă, la următoarele echipamente? — calculator (PC)/laptop (funcțional) cu acces la internet		Da, are unul al lui	Da, dar nu îl folosește doar el	Nu
Total		40%	36%	24%
Nivelul de studii finalizat de părinte	fără școală absolvită	31%	24%	45%
	învățământ primar	31%	26%	43%
	învățământ gimnazial	33%	25%	42%
	liceu	42%	31%	28%
	școală profesională	37%	29%	35%
	școală postliceală	43%	38%	19%
	învățământ superior	41%	46%	13%

Mediul de rezidență	reședințe de județ/capitală	46%	40%	14%
	alte orașe	42%	38%	20%
	reședințe de comună	37%	33%	30%
	alte sate	31%	33%	36%
Statusul ocupațional	salariat(ă)	43%	38%	19%
	patron/întreprinzător privat	54%	34%	12%
	liber profesionist	44%	38%	18%
	lucrător pe cont propriu în agricultură	38%	28%	34%
	șomer(ă)/Fără ocupație	30%	33%	37%
	pensionar(ă)	50%	22%	28%
	casnic(ă)	29%	31%	40%

Procente calculate din total cazuri valide N=316 492 (date ponderate)

În cazul părinților șomeri, casnici sau care lucrează în agricultură, s-a înregistrat probabilitatea cea mai mare de a se confrunta cu imposibilitatea de a asigura copilului calculator/laptop individual, cu acces la internet (în proporție de 35-40%). În cazul părinților patroni/întreprinzători privați s-a înregistrat probabilitatea cea mai mică de a întâlni o situație de acest gen (12% din totalul respondenților din această categorie).

Tendențele observate se păstrează, în mare măsură, și cu privire la **accesul la telefon/tabletă (funcțională) cu internet**, cu mențiunea că procente sunt mai ridicate, fiind vorba și de un instrument mai accesibil financiar. De asemenea, s-a evidențiat o excepție, în cazul părinților cu studii superioare, care e posibil să fie mai rezervați în a oferi copiilor lor un telefon/tabletă personal(ă) cu acces la internet: doar 65% dintre ei au declarat că accesul copiilor lor la aceste dispozitive este exclusiv, față de 71% dintre cei cu postliceală, sau 70% dintre cei cu liceu.

În ceea ce privește **accesul la un televizor funcțional**, s-au înregistrat unele diferențe în funcție de regiunea de dezvoltare, nivelul de studii și ocupație. Astfel, cei din regiunea Nord-Vest, Vest, Centru, Nord-Est, cei cu un nivel de studii mai redus (cel mult gimnazial), cei care sunt lucrători în agricultură/casnici/șomeri/liberi profesioniști, este mai probabil să nu poată asigura copilului lor acces la televizor.

Profilul celor care declară că nu au echipamente suficiente (calculator, laptop, telefon/tabletă cu acces la internet) pentru ca toți copiii din gospodărie să participe la activitățile educaționale la distanță, este următorul:

- din mediul rural, cu precădere din ruralul mic;
- cu mai mulți copii înscriși la școală;
- din regiunile Nord-Est, Sud-Est, Sud, Sud-Vest;
- cu nivel mai scăzut de educație (cel mult gimnazial);
- șomeri, casnici, lucrători pe cont propriu în agricultură.

Tabelul 14. Acoperirea necesarului de dispozitive necesare învățării la distanță. Distribuția după mediul de rezidență, nivelul de studii și statusul ocupațional al părinților

Aveți suficiente echipamente necesare pentru ca toți copiii din familie să își desfășoare activitatea școlară în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față? — calculator (PC)/laptop (funcțional) cu acces la internet		Da	Nu
Total		66%	34%
Nivelul finalizat de studii	fără școală absolvită	47%	53%
	învățământ primar	49%	51%
	învățământ gimnazial	50%	50%
	liceu	65%	35%
	școală profesională	58%	42%
	școală postliceală	71%	29%
	învățământ superior	75%	25%

Mediul de rezidență	reședințe de județ/capitală	75%	25%
	alte orașe	71%	29%
	reședințe de comună	61%	39%
	alte sate	54%	46%
Statusul ocupațional	salariat(a)	71%	29%
	patron/întreprinzător privat	82%	18%
	liber profesionist	72%	28%
	lucrător pe cont propriu în agricultură	57%	43%
	șomer(ă)/fără ocupație	52%	48%
	pensionar(ă)	67%	33%
	casnic(ă)	52%	48%

Procente calculate din total cazuri valide N=316 492 (date ponderate)

4.4. Debutul organizării activităților educaționale la distanță

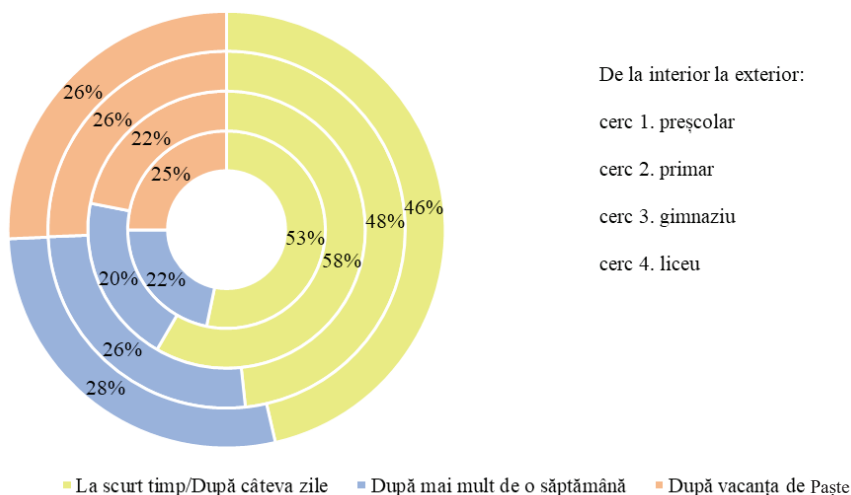
Conform răspunsurilor furnizate de părinți, doar jumătate dintre elevi (53%) au început activitățile educaționale la distanță la scurt timp după suspendarea cursurilor față-în-față, în timp ce pentru aproximativ un sfert dintre elevi, cursurile la distanță au demarat după mai mult de o săptămână. Pentru restul elevilor, suspendarea orelor față-în-față a condus, practic, la o întrerupere temporară a activității școlare formale, care a fost reluată abia după vacanța de Paște, în diferite forme de învățare la distanță.

În acord cu opiniile părinților, debutul activităților la distanță a fost cel mai rapid pentru elevii din învățământul primar, o pondere mai mare a părinților care au copii înscriși în acest ciclu menționând faptul că aceste activități au început să fie organizate la scurt timp/la câteva zile după suspendarea cursurilor față-în-față.

Analiza datelor în funcție de mediul de rezidență a școlilor arată că organizarea activităților la distanță a fost realizată cu un grad mai ridicat de promptitudine în mediul rural decât în urban.

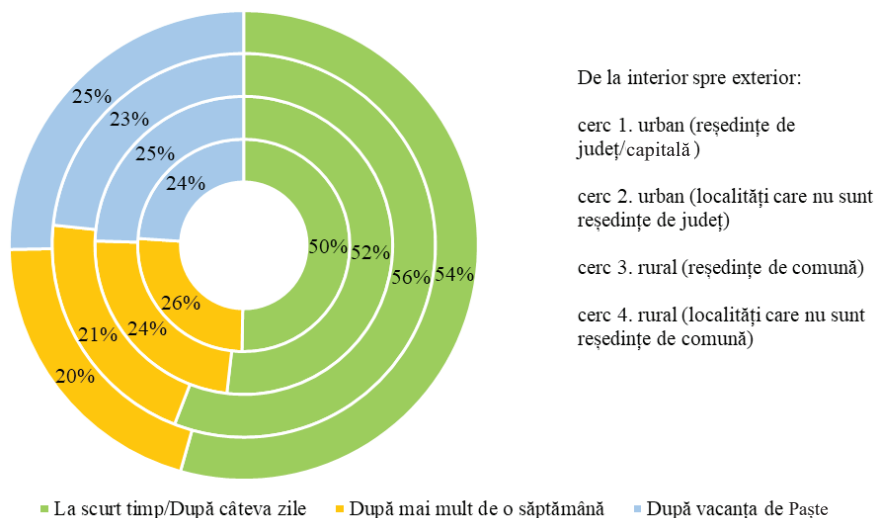
Distribuția datelor pe regiuni de dezvoltare situează din nou București-Ilfov pe o poziție inferioară în raport cu celelalte regiuni, cu un debut mai lent al organizării activităților educaționale la distanță, proporția părinților care au declarat că aceste activități au demarat la scurt timp/la câteva zile după suspendarea cursurilor față-în-față fiind cea mai scăzută (46%, cu aproximativ 10 puncte procentuale sub mediile regiunilor Vest, Sud-Est, Sud).

Graficul 28. Debutul organizării activităților educaționale la distanță. Distribuția în funcție de nivelul de învățământ

Q: La cât timp după ce au fost suspendate cursurile față-în-față, copilul dvs. a început activitățile la distanță? Procente calculate din total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate)

Graficul 29. Debutul organizării activităților educaționale la distanță. Distribuția în funcție de mediul de rezidență a școlii

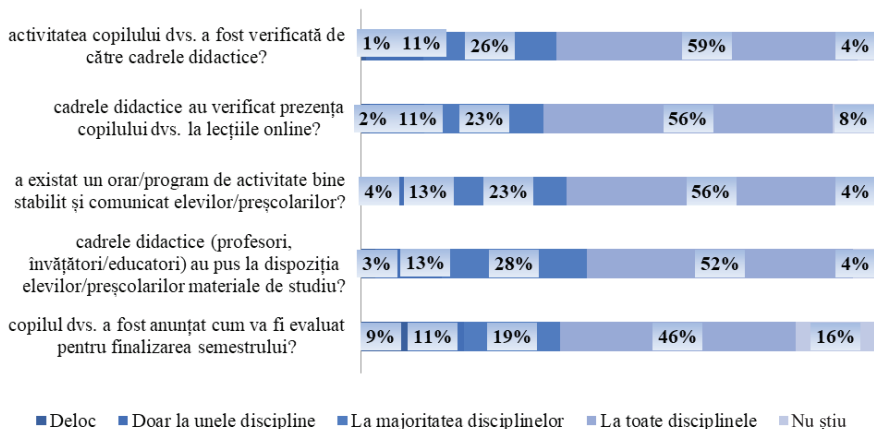
Q: La cât timp după ce au fost suspendate cursurile față-în-față, copilul dvs. a început activitățile la distanță? Procente calculate din total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate)

4.5. Gestionarea activităților educaționale de către cadrele didactice

Datele de cercetare arată că, **în percepția majoritară a părinților, personalul didactic s-a implicat în mare măsură în demersul de susținere a activităților de învățare la distanță.** Astfel, pentru cei mai mulți părinți, profesorii/educatorii și-au îndeplinit atribuțiile asumate, precum verificarea activității copilului, verificarea prezenței online a copilului, comunicarea orarului sau oferirea de materiale de studiu, la toate disciplinele sau cel puțin la majoritatea disciplinelor. Singura atribuție la care profesorii/educatorii se pare

că au avut unele dificultăți este cea vizând comunicarea modalității de evaluare la finalul semestrului — aspect care a fost detaliat mai târziu prin reglementările ministerului educației.

Graficul 30. Evaluarea de către părinți a gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice

Q: În perioada desfășurării activităților la distanță...? Procente calculate din totalul respondenților al căror copil a participat la activități educaționale; N=308 673 (date ponderate)

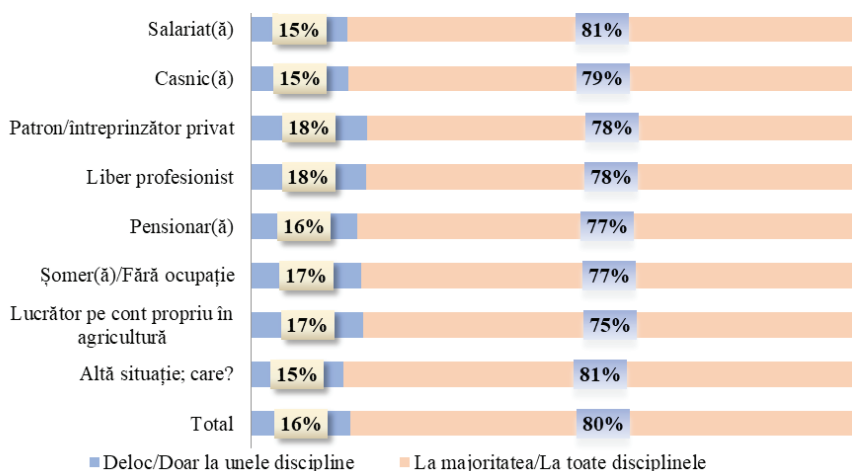
În regiunile Sud și Sud-Vest, percepția părinților asupra activității personalului didactic este ușor mai bună din punctul de vedere al accesibilității materialelor de studiu. Astfel, ponderea părinților care declară că elevii au primit materiale de studiu la toate disciplinele este peste media pe țară, respectiv 54% în regiunea Sud și 57% în Sud-Vest, față de 52% la nivel național. Regiunea București-Ilfov înregistrează rata cea mai scăzută din țară (47%), sugerând o implicare mai redusă, în percepția părinților, a cadrelor didactice din această regiune. Aceste tendințe se păstrează, în linii mari, și pentru

172 celelalte aspecte evaluate: verificarea activității copilului, a prezenței la cursurile online, comunicarea orarului și a modalității de evaluare finală.

Analiza datelor în funcție de statutul ocupațional relevă că percepția părinților salariați sau casnici tinde să fie ușor mai benefică decât a celor aflați în situația lipsei unui loc de muncă sau aflați într-o formă de activitate liber-profesionistă: aproximativ 80% dintre aceștia consideră că personalul didactic a pus la dispoziția elevilor materiale didactice la toate sau la majoritatea disciplinelor, față de 75% dintre lucrătorii pe cont propriu în agricultură, sau 77% dintre șomeri și pensionari. O tendință similară se poate observa comparând salariații și persoanele casnice cu patronii/întreprinzătorii privați și liber profesioniștii, în ceea ce privește evaluarea activității cadrelor didactice sub alte aspecte, precum verificarea activității copilului, respectiv verificarea prezenței online a elevilor.

Părinții cu un nivel de instruire mai ridicat este mai probabil să declare că profesorii au oferit materiale de studiu elevilor. Astfel, dacă în cazul celor fără școală, ponderea celor care apreciază că personalul didactic a pus la dispoziția elevilor materiale de studiu la majoritatea/toate disciplinele este de două treimi, în cazul celor cu studii superioare procentajul este de 83% (media pe țară fiind de 80%).

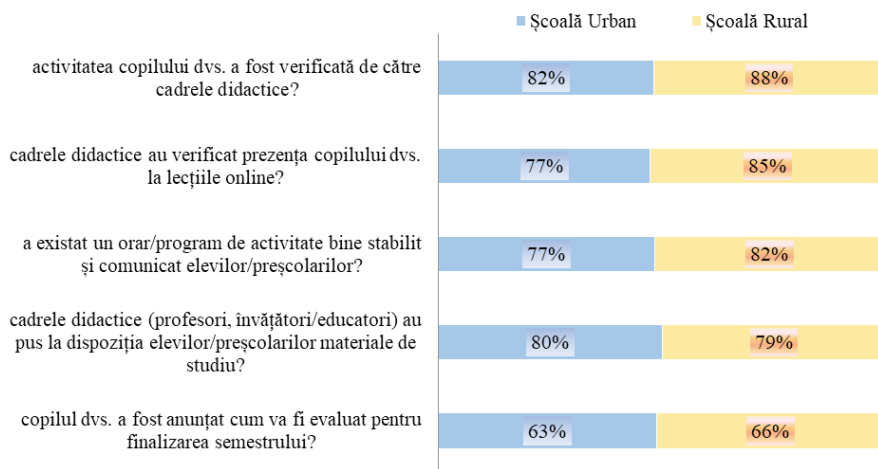
Graficul 31. Evaluarea gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice — acces la materiale de studiu. Distribuție în funcție de ocupația respondentului

Q: În perioada desfășurării activităților la distanță... cadrele didactice au pus la dispoziția elevilor/preșcolarilor materiale de studiu? Procente calculate din totalul respondenților al căror copil a participat la activități educaționale; N=308 673 (date ponderate)

Analiza în funcție de mediul de rezidență a școlii arată unele tendințe surprinzătoare. Astfel, la itemii de evaluare a modului în care profesorii au verificat activitatea la orele online, prezența la ore, respectiv organizarea programului online, părinții copiilor ce învață la școli din mediul rural apreciază în mai mare măsură, față de cei din urban, că aceste aspecte s-au realizat la majoritatea sau la toate disciplinele: diferențele se situează între 3 și 8 puncte procentuale.

Graficul 32. Evaluarea gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice. Distribuție în funcție de mediul în care se află școala copilului

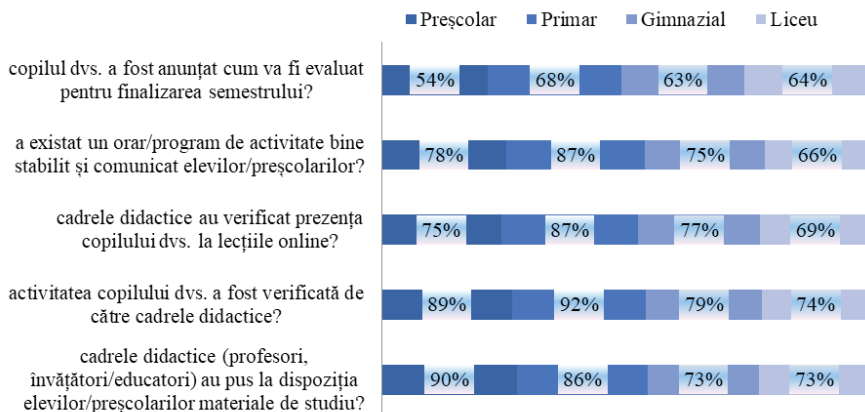

* Opțiuni cumulate: „La majoritatea” / „La toate disciplinele”

Q: În perioada desfășurării activităților la distanță...? Procente calculate din totalul respondenților al căror copil a participat la activități educaționale; N=308 673 (date ponderate)

Părinții copiilor de nivel preșcolar sau primar consideră într-o măsură mai mare, comparativ cu părinții copiilor de gimnaziu sau liceu, că personalul didactic a oferit materiale de studiu, a verificat activitatea copilului, a stabilit un program pe care l-a comunicat acestora.

Graficul 33. Evaluarea gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice. Distribuție în funcție de ciclul de studiu al copilului

* Opțiuni cumulate: „La majoritatea” / „La toate disciplinele”

Q: În perioada desfășurării activităților la distanță...? Procente calculate din totalul respondenților al căror copil a participat la activități educaționale; N=308 673 (date ponderate)

4.6. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță

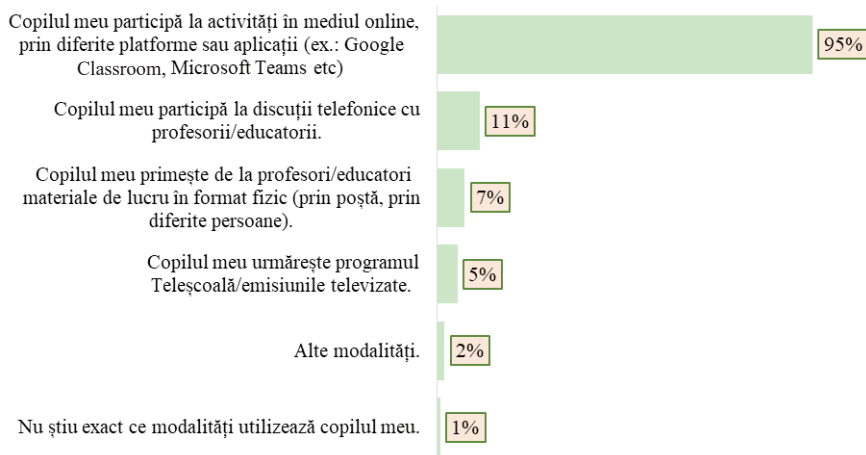
Întrebați cum s-au desfășurat activitățile școlare ale copilului în perioada suspendării cursurilor față-în-față, părinții care au participat la cercetare au menționat **variate modalități de desfășurare a activităților educaționale**:

- Într-o proporție covârșitoare (95%), părinții au declarat că participarea copilului lor la activitățile de învățare la distanță s-a realizat prin intermediul diferitelor platforme sau aplicații online (ex. Google Classroom, Microsoft Teams etc.). Această rată mare de utilizare a

acestor platforme și aplicații online de către copii nu este însă surprinzătoare, având în vedere că accesul la dispozitive și rețea de internet a filtrat participarea respondenților la această cercetare.

- Peste 10% dintre părinți declară că profesorii/educatorii copilului au ținut legătura cu acesta (și) prin intermediul telefonului, iar 7% afirmă că învățarea la distanță a copilului s-a realizat prin transmiterea de către cadrele didactice a unor materiale de lucru în format fizic, prin poștă sau diferite persoane.
- Emisiunile televizate au reprezentat o modalitate secundară de învățare la distanță pentru copii, doar 5% dintre părinți menționând aceste tipuri de programe educaționale.

Graficul 34. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță

Q: Cum se desfășoară activitățile la distanță? Răspuns multiplu; Procente calculate din totalul părinților ai căror copii au participat la activități educaționale la distanță; N=308 673 (date ponderate)

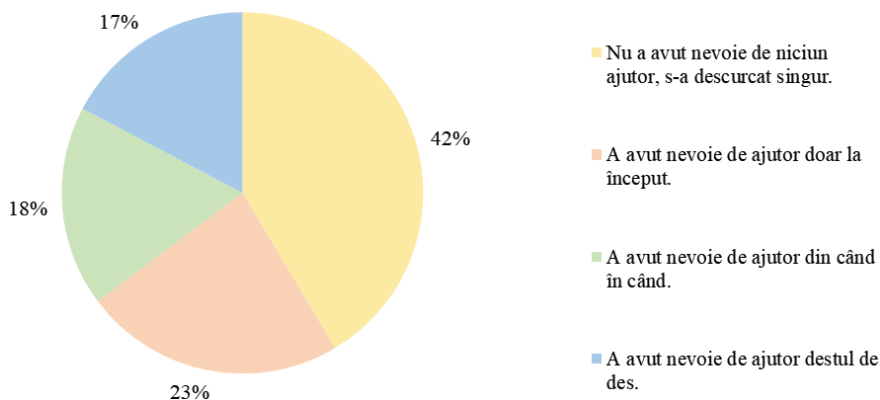
- Ponderea utilizării platformelor educaționale nu variază aproape deloc în funcție de tipul de localitate de reședință, în schimb crește ușor odată cu mărirea localității în care se situează școala, de la 93% în școlile din satele care nu sunt centru de comună, la 97% în orașele reședință de județ.
- Nivelul de studii al părinților aduce de asemenea diferențe în ratele de utilizare a platformelor educaționale de către copil, acestea crescând odată cu nivelul ultimei școli absolvite, de la 87%, în rândul celor fără școală absolvită, la 97% în rândul celor cu studii superioare.
- Platformele educaționale au fost menționate cel mai frecvent de către părinții elevilor de gimnaziu (într-o proporție de 98%) și cel mai puțin (88%) de către părinții preșcolarilor.
- Menționarea telefonului ca mijloc de legătură între copil și cadrele didactice variază în funcție de mediul de rezidență, de la 9% pentru cei care locuiesc în orașele mari, până la 13%, pentru cei care au reședința în sate care nu sunt centru de comună; utilizarea discuțiilor telefonice pentru comunicarea cu profesorii este menționată de 17-18% dintre părinții fără nicio școală absolvită, pentru ca acest procent să scadă la 9% în rândul celor cu studii superioare.
- Audiența emisiunilor educaționale televizate este la fel de scăzută în toate mediile de rezidență și în majoritatea categoriilor socio-demografice de respondenți; acestea au avut o audiență puțin peste medie în rândul elevilor de gimnaziu, peste 8% dintre părinții acestora menționându-le ca modalități de învățare pentru copil.
- Utilizarea materialelor de lucru primite de la profesori în format fizic, este menționată cel mai frecvent de către părinții preșcolarilor (15%), și cel mai rar de către părinții celor de la gimnaziu și liceu (5%).

178 4.7. Autonomia copiilor în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță

Pentru evaluarea competențelor digitale ale copiilor, părinții au fost întrebați și **în ce măsură copilul a avut nevoie de ajutor în utilizarea echipamentelor și a aplicațiilor necesare pentru desfășurarea activităților școlare la distanță**; mai mult de 40% dintre părinții respondenți au afirmat că nu a fost nevoie să ajute copilul în acest scop, acesta s-a descurcat singur; aproape un sfert dintre părinți au declarat că ajutorul a fost necesar numai la început, iar ceilalți aproximativ 35% au spus că, pe durata activităților educaționale la distanță, copilul a avut nevoie de sprijin, fie din când în când (18%), fie frecvent (aprox. 17% dintre părinții respondenți).

Gradul de autonomie a copilului în utilizarea tehnologiei (ca pondere a celor complet autonomi în utilizarea aplicațiilor educaționale) variază semnificativ, de la 7% pentru copiii din învățământul preșcolar, până la 80%, pentru liceeni; saltul în dezvoltarea competențelor digitale pare că are loc între învățământul primar (cu 7% pondere a celor care nu au nevoie de ajutor) și învățământul gimnazial, cu 60% pondere a celor complet independenți în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță. Aproximativ o treime dintre copiii din învățământul primar au avut nevoie de sprijin doar la început, aproximativ un sfert dintre ei au avut nevoie din când în când, și tot atâtia au continuat să aibă nevoie de ajutor destul de des. Mai puțin de un sfert dintre elevii de gimnaziu și aproximativ 10% dintre liceeni au avut nevoie de sprijin doar la început. Datele pot fi explicate atât prin caracteristicile de vârstă ale elevilor, precum și prin faptul că *Informatica și TIC* este materie de studiu obligatorie începând cu învățământul gimnazial.

Graficul 35. Autonomia copiilor în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță

Q: Pentru lecțiile/activitățile online la care a participat copilul dvs., acesta a avut nevoie de ajutor în utilizarea echipamentelor (PC/laptop/tabletă/telefon) sau a aplicațiilor necesare? Procente calculate din totalul părinților ai căror copii au participat la activități educaționale la distanță; N=308 673 (date ponderate)

Conform declarațiilor părinților, competențele digitale ale fetelor par a fi superioare celor ale băieților, cel puțin în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor educaționale. Deși diferențele sunt mici, acestea sunt constante: mai multe fete decât băieți au fost complet autonome în utilizarea tehnologiei sau au câștigat autonomia după un sprijin inițial, mai mulți băieți au avut nevoie de sprijin din când în când sau frecvent.

Mediul de rezidență a școlii se dovedește din nou o variabilă semnificativă, care aduce diferențe importante între ponderea celor autonomi de la școlile din mediul urban (43% dintre elevi) și de la școlile rurale (37% dintre elevi); de asemenea, ponderea celor care au avut nevoie de ajutor frecvent variază între 17% pentru

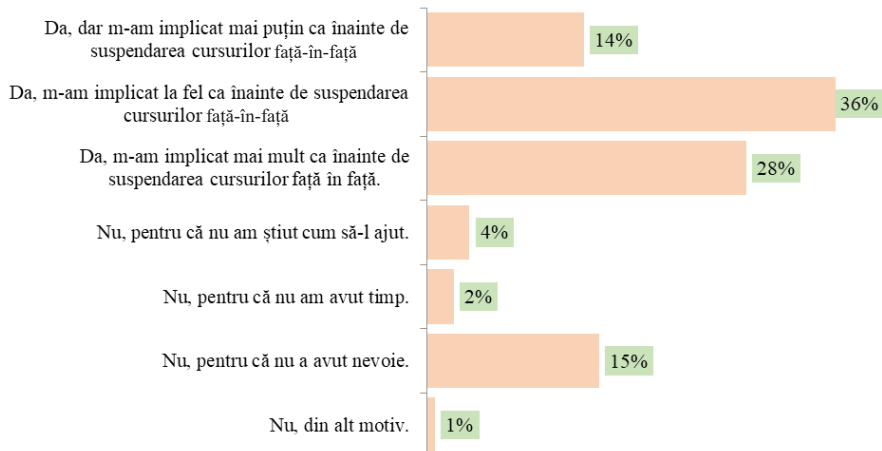
180 cei de la școlile din orașele mari, la 22%, pentru cei din școlile de la sate.

Nivelul de autonomie cel mai scăzut (aproximativ 35%) caracterizează copiii ai căror părinți au absolvit fie învățământul primar, fie studii superioare, iar nivelul cel mai ridicat (aproximativ 46%) este asociat copiilor ai căror părinți au absolvit gimnaziul sau liceul. Asocierea autonomiei copiilor cu nivelul de studii al părinților poate fi însă mediată și de alte aspecte, cum ar fi competențele digitale ale părinților sau nivelul de implicare și receptivitatea acestora la nevoile de sprijin ale copilului.

4.8. Implicarea părinților în activitățile școlare ale copilului

Un alt aspect urmărit în cercetare a vizat **evaluarea implicării părinților în activitățile școlare ale copiilor în perioada învățării la distanță**, comparativ cu perioada desfășurării cursurilor față-în-față. Astfel:

- 36% dintre părinți au declarat că, în această perioadă, s-au implicat în activitatea școlară a copilului în aceeași măsură ca și înainte de suspendarea cursurilor.
- Pentru aproape 30% dintre părinți, învățarea la distanță a copilului a fost mai solicitantă, necesitând mai multă implicare din partea lor.
- 14% dintre părinți s-au implicat mai puțin în activitățile educaționale ale copilului, față de perioada anterioară.
- Peste 20% dintre părinți nu s-au implicat deloc, fie pentru că acesta nu a avut nevoie (15% dintre părinți), fie pentru că propriile cunoștințe erau insuficiente pentru a-și ajuta copilul (în cazul a 4% dintre părinți), fie din cauza lipsei timpului.

Q: În această perioadă de suspendare a cursurilor față-în-față, v-ați sprijinit copilul în activitatea școlară? Procente calculate din totalul părinților ai căror copii au participat la activități educaționale la distanță; N = 308 673 (date ponderate)

- În activitatea școlară a copilului s-au implicat mai mult decât înainte de suspendarea cursurilor îndeosebi părinții preșcolarilor și ai elevilor din învățământul primar (56%, respectiv 42%, față de media de 28%) și, mai puțin decât înainte, părinții elevilor de gimnaziu și ai liceenilor (19%, respectiv 16%, față de media de 14%).
- Motivarea neimplicării prin faptul că nu a fost nevoie de suportul lor crește constant ca pondere, odată cu trecerea de la un nivel de studiu la altul/de la o clasă de studii la alta: este invocată de 1% dintre părinții preșcolarilor, de 4% dintre cei ai elevilor de la învățământul primar, de 21% dintre părinții celor din gimnaziu și de aproape 40% dintre cei ai liceenilor.

- 182
- Părinții băieților s-au implicat în activitățile școlare într-o măsură mai mare decât părinții fetelor (la o diferență de 4 puncte procentuale), aceștia din urmă afirmând mai frecvent decât părinții băieților că nu a fost nevoie de implicarea lor (la o diferență de 5 procente).
 - Părinții care locuiesc în mediul rural au declarat în mai mică măsură decât cei din urban că s-au implicat mai mult decât înainte în activitățile școlare ale copiilor (26% în rural, față de 30% în urban) și au invocat, într-o pondere mai mare, lipsa cunoștințelor necesare pentru a-și sprijini copiii.
 - Copiii înscriși în școlile din mediul urban par a fi mai autonomi în învățare; o pondere mai mare dintre părinții acestora au declarat că nu a fost nevoie să își sprijine copiii, comparativ cu cei înscriși în școlile din rural (diferența de 7 puncte procentuale).
 - Nivelul de studii al părinților determină variații ale gradului lor de implicare în activitățile școlare ale copiilor: 40% dintre părinții care au absolvit o facultate au declarat că s-au implicat mai mult decât înainte, comparativ cu numai 16% dintre părinții fără nicio școală absolvită; între aceste două extreme, implicarea părinților crește constant cu creșterea nivelului lor de studii.

4.9. Instance de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor

Principalele **instance de sprijin pentru părinți în ceea ce privește activitățile educaționale la distanță au fost, în această perioadă, dirigintele/învățătorul/educatorul, profesorii de discipline, respectiv conducerea școlii**. Astfel, mai mult de jumătate dintre părinții chestionați declară că au primit suficiente informații de la conducerea școlii, peste două treimi dintre aceștia — că au primit suficiente

informații de la profesori și mai mult de 8 din 10 părinți — că au primit suficiente informații de la diriginți/învățători/educatori.

Părinții care apreciază că informațiile, sprijinul sau îndrumarea primite pe perioada suspendării cursurilor au fost insuficiente, au o medie de vârstă ușor mai ridicată decât cei care consideră că au primit suficient sprijin, îndrumare și informații.

Tabelul 15. Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor. Distribuție în funcție de media de vârstă a respondentului

În această perioadă de suspendare a orelor față-în-față, ați primit informații, sprijin sau îndrumare de la:	Da, suficient	Da, dar insuficient	Nu
Conducerea școlii?	39 ani	40 ani	40 ani
Diriginte/învățător/educator?	39 ani	41 ani	42 ani
Profesori?	39 ani	41 ani	40 ani
Alte persoane de la școală/grădiniță (de la secretariat, informatician etc.)?	38 ani	40 ani	40 ani
Grup de suport constituit de școală/grădiniță?	38 ani	40 ani	40 ani
Grup de suport constituit de părinți?	38 ani	40 ani	40 ani
Organizații neguvernamentale (ONG-uri)?	37 ani	40 ani	40 ani
Autoritățile locale?	38 ani	40 ani	40 ani

Q: În această perioadă de suspendare a orelor față-în-față, ați primit informații, sprijin sau îndrumare de la...? Medii calculate în interiorul categoriei de pe rând, raportat la total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate). Exemplu mod de citire: „Media de vârstă a celor care au primit suficiente informații de la conducerea școlii este de 39 de ani”.

Părinții care locuiesc în regiunea Nord-Est, dar și cei din București-Ilfov au evaluat mai rezervat sprijinul primit în perioada suspendării cursurilor față-în-față: procentajul celor care declară că au primit informații și sprijin suficiente a fost, în general, sub totalul pe țară, pentru majoritatea aspectelor evaluate. O excepție

- 184 interesantă, în cazul regiunii București-Ilfov, este sprijinul primit de la grupul de suport al părinților: 46% dintre părinții din această zonă apreciază ca fiind suficient sprijinul primit din această sursă, față de 41% din întreaga țară. La polul opus, o regiune în care părinții sunt mai degrabă mulțumiți de sprijinul primit este regiunea Sud-Vest, unde un sprijin consistent este asigurat de organizații neguvernamentale (18% față de 15%, la nivel național).

Tabelul 16. Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor*. Distribuție în funcție de regiunea respondentului

	Total	Nord-Vest	Centru	Nord-Est	Sud-Est	Sud	Sud-Vest	Vest	Buc.-Ilfov
Conducerea școlii	55%	54%	55%	51%	56%	58%	59%	55%	49%
Diriginte/ învățător/ educator	86%	86%	87%	84%	86%	87%	88%	88%	83%
Profesori	65%	65%	66%	64%	66%	67%	70%	65%	59%
Alte persoane de la școală/ grădiniță	36%	35%	36%	34%	36%	37%	40%	36%	31%
Grup de suport constituit de școală/grădiniță	40%	39%	40%	37%	40%	41%	44%	41%	35%
Grup de suport constituit de părinți	41%	41%	42%	37%	41%	42%	41%	43%	45%
Organizații neguvernamen- tale	15%	15%	16%	13%	14%	16%	18%	15%	10%
Autoritățile locale	18%	18%	20%	17%	18%	19%	22%	18%	13%

Q: În această perioadă de suspendare a orelor față-în-față, ați primit informații, sprijin sau îndrumare de la....? Procente calculate din total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate).

*Procentajul celor care aleg „Da, suficient”.

După nivelul de instruire al părintelui, se observă că cei cu educație mai scăzută (fără școală, învățământ primar sau gimnazial) tind să aprecieze în mai mare măsură sprijinul primit de la diferitele surse de informare și susținere. Astfel, sprijinul primit de la profesori a fost considerat suficient de către 74% dintre cei fără școală, de 78% dintre cei cu învățământ primar, de 71% dintre cei cu învățământ gimnazial, față de procentajul general pe țară (65%). La polul opus, părinții cu studii superioare au o atitudine mai rezervată în evaluarea sprijinului primit pe perioada suspendării cursurilor: doar 48% dintre ei apreciază ca suficiente informațiile, suportul și sprijinul primit de la conducerea școlii (față de 55% — media pe țară), 32% evaluează în aceeași manieră suportul primit la alte persoane de la școală (față de 36 % — totalul pe țară), iar 9% îl consideră suficient pe cel oferit de ONG-uri (față de 15% — totalul pe țară). O posibilă explicație este faptul că cei cu un nivel mai ridicat de instruire au așteptări mai mari în privința atribuțiilor personalului didactic și ale altor actori educaționali.

Analiza datelor în funcție de **nivelul de învățământ în care este înscris copilul** relevă faptul că ponderea cea mai ridicată a celor care nu au primit informații, îndrumare și sprijin din partea reprezentanților școlii (conducere, profesori, grupuri de suport, etc.) o regăsim în cazul părinților elevilor de liceu. Astfel, dacă pentru celelalte cicluri de studiu, procentajul acestor părinți este de cel mult 7% dintre respondenți, în cazul acestei categorii, rata este de 17%. Diferențele se mențin pentru majoritatea instanțelor menționate, cu excepția organizațiilor neguvernamentale și autorităților locale. O posibilă explicație este și faptul că în cazul elevilor de liceu aceștia au un grad de autonomie mult mai mare, nemaifiind nevoie de o implicare a părinților atât de puternică în intermedierea activităților educaționale.

186 **Tabelul 17.** Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor*. Distribuție în funcție de ciclul de studiu al copilului

	Total	Preșcolar	Primar	Gimnazial	Liceu
Conducerea școlii?	37%	34%	36%	34%	43%
Diriginte/învățător/educator?	7%	3%	3%	7%	17%
Profesori?	25%	40%	22%	19%	35%
Alte persoane de la școală/grădiniță (de la secretariat, informatician etc.)?	61%	49%	58%	64%	67%
Grup de suport constituit de școală/grădiniță?	57%	40%	52%	61%	68%
Grup de suport constituit de părinți?	54%	45%	47%	59%	68%
Organizații neguvernamentale (ONG-uri)?	83%	80%	81%	85%	84%
Autoritățile locale?	78%	76%	77%	81%	80%

Q: În această perioadă de suspendare a orelor față-în-față, ați primit informații, sprijin sau îndrumare de la...? Procente calculate din total cazuri valide; N=316 492 (date ponderate).

*Procentajul celor care aleg „Nu”

Distribuția răspunsurilor în funcție de **mediul de rezidență în care se află școala copilului** arată că procentajul cel mai mare de părinți care declară că nu au primit sprijin în perioada cursurilor online se află în urbanul mare (reședințe de județ, capitală): exceptând grupurile de suport constituite de părinți și dirigințele/educatorul, pentru toate celelalte instanțe menționate ponderea este peste rata pe țară. În ce privește autoritățile locale, diferența este de 7 puncte procentuale între urbanul mare și totalul la nivel național, iar în cazul conducerii școlii diferența este de 5 puncte procentuale.

4.10. Gradul de mulțumire a părinților în ceea ce privește desfășurarea activităților

187

Marea majoritate a părinților chestionați (peste 80%) se declară mulțumiți sau foarte mulțumiți de modul în care au fost organizate activitățile la distanță ale copilului. Un segment de 10% dintre părinți sunt, în schimb, nemulțumiți sau foarte nemulțumiți, în general, de implementarea și desfășurarea cursurilor în această perioadă. Gradul de mulțumire a părinților cu privire la desfășurarea activităților educaționale variază în funcție de un ansamblu de variabile. Astfel:

- Ponderea părinților foarte mulțumiți de modul cum au fost organizate activitățile la distanță este cea mai ridicată în rândul celor fără școală/cu școală primară (40% din respondenți), și cea mai scăzută între cei cu studii postliceale (25%).
- Părinții preșcolarilor și cei ai copiilor din învățământul primar s-au declarat mai mulțumiți de modul cum au fost organizate activitățile la distanță (87%), comparativ cu cei ai copiilor de ciclu gimnazial și liceal (77%).
- Părinții copiilor care merg la școală în mediul rural sunt mai mulțumiți de modul cum au fost organizate activitățile, față de cei ai căror copii urmează școala în urban: diferența între ponderea celor ce se declară mulțumiți sau foarte mulțumiți din cele două categorii este de 6 puncte procentuale.
- Pe regiuni de dezvoltare, singura diferență notabilă este între București-Ilfov și totalul pe țară: doar 75% dintre părinții ce locuiesc aici se arată mulțumiți sau foarte mulțumiți de modul cum s-au organizat aceste activități, față de un procent de 82% la nivel național.

Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță

- Sondajul în rândul părinților indică faptul că atât rata de organizare a activităților școlare la distanță de către cadrele didactice, cât și rata de participare în rândul elevilor au fost foarte ridicate. Marea majoritate a părinților a raportat o frecvență zilnică a copiilor lor la orele organizate la distanță; rămâne problematic faptul că un număr deloc neglijabil de elevi au avut o participare sporadică, de doar câteva ori pe lună.
- Datele socio-demografice arată că valori mai scăzute ale participării s-au înregistrat la nivel liceal, dar mai ales la cel preșcolar, în mediul urban, în special în urbanul mare (reședințe de județ și capitală), în regiunea București-Ilfov și în rândul copiilor care au cel puțin un părinte fără studii absolvite.

Cauze ale neparticipării copiilor la activitățile educaționale la distanță

- Principalul motiv invocat de părinți pentru neparticiparea la activitățile educaționale la distanță pe perioada suspendării cursurilor față-în-față a fost lipsa organizării unor astfel de cursuri, cu precădere la ciclul primar, în mediul urban, mai ales în urbanul mare, în regiunile Vest și București-Ilfov.
- Alte cauze frecvent menționate au fost lipsa conexiunii adecvate la internet și lipsa echipamentelor necesare; aceste cauze au fost semnalate mai ales de către părinții din mediul rural, în special din ruralul mic (alte localități decât reședințele de comună), de cei cu status ocupațional asociat precarității (șomeri, pensionari, lucrători în agricultură sau casnici) și de cei cu nivel scăzut de educație (fără studii absolvite, primar, gimnazial), dar și

de părinții care au mai mulți copii înscriși la școală/grădiniță (în medie 2,06 copii/gospodărie). 189

Debutul organizării activităților educaționale la distanță

- Potrivit declarațiilor părinților, doar jumătate dintre elevi au început activitățile educaționale la distanță la scurt timp de la suspendarea cursurilor față-în-față, pentru un sfert dintre ei intervalul fiind mai lung de o săptămână, iar pentru restul elevilor activitatea școlară formală a fost reluată în regimul la distanță abia după vacanța de Paște.

Accesul copiilor la dispozitivele necesare învățării la distanță

- Un sfert dintre părinți au declarat că elevii nu au acasă calculator (PC) sau laptop (funcțional) cu acces la internet, iar dintre cei care au astfel de echipamente, doar puțin peste jumătate dețin unul personal, restul fiind nevoiți să împartă PC-ul sau laptopul cu alți membri ai familiei. De altfel, o treime dintre părinți au menționat că nu este acoperit necesarul de PC/laptop funcțional cu acces la internet, pentru ca toți copiii din familie, să poată desfășura activitatea școlară în perioada de suspendare a cursurilor față-în-față.
- Telefonul inteligent sau tableta cu acces la internet sunt mai răspândite în rândul elevilor. Rămâne însă problematic faptul că, pentru un procent considerabil dintre familii, aceste echipamente nu sunt suficiente pentru a acoperi nevoile școlare ale tuturor copiilor.
- Accesul la calculator, la telefon sau tabletă este mai problematic pentru elevii din clasele mai mici, din mediul rural, mai ales din ruralul mic, din regiunea Nord-Est. De asemenea, asigurarea acestor facilități este mai dificilă pentru părinții cu nivel mai scăzut de instruire (fără școală absolvită, primar, gimnazial, dar și

190 absolvenți de școală profesională), cu status ocupațional asociat în general precarității (șomeri, casnici, lucrători în agricultură, pensionari).

Gestionarea activităților educaționale de către cadrele didactice

- Pentru cei mai mulți dintre părinți, profesorii și educatorii și-au îndeplinit, în perioada organizării cursurilor la distanță, atribuțiile care țin de: verificarea activității și a prezenței online a copilului, comunicarea orarului, oferirea de materiale de studiu, la toate disciplinele sau la majoritatea. Profilul celor cu o percepție mai degrabă pozitivă despre modul cum s-au desfășurat activitățile la distanță este următorul: salariați sau casnici, cu copii de nivel preșcolar sau primar și care urmează școala în mediul rural, din regiunile Sud, Sud-Vest, cu nivel de instruire primar sau fără școală.

Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță

- Părinții afirmă într-o proporție covârșitoare că participarea copiilor lor la activitățile de învățare la distanță s-a realizat prin intermediul diferitelor platforme sau aplicații online, mediul rural al școlii și nivelul scăzut de studii al părinților constituind premise ale inegalităților digitale în rândul copiilor.
- Utilizarea crescută a telefonului mobil pentru activitățile școlare este specifică îndeosebi copiilor care merg la școli din rural și care au părinți cu un nivel de educație redus; aceste caracteristici conturează un profil al elevilor și părinților care cumulează mai multe dezavantaje socio-educative, ce pot reprezenta premisele unei participări reduse la educația la distanță, în pofida ratelor mari de participare formală declarate.

Autonomia copiilor în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță

191

- Gradul de autonomie în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță este mediu, iar nevoile de sprijin variază mult în funcție de ciclul de studii; preșcolarii și elevii din învățământul primar, dar și elevii care merg la școli de la sate au nevoi mai mari de sprijin pentru a participa eficient la educația la distanță.

Implicarea părinților în activitățile școlare ale copilului

- Pentru o treime dintre părinți, învățarea la distanță a copiilor a fost mai solicitantă decât cea la școală, cei mai implicați fiind părinții preșcolarilor și ai elevilor din clasele primare; copiii ai căror părinți au un nivel scăzut de educație sunt lipsiți de sprijin în activitățile educaționale la distanță.

Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor

- Principalele instanțe de sprijin pentru părinți în ceea ce privește activitățile educaționale la distanță au fost dirigintele/învățătorul/educatorul, profesorii care predau diverse discipline, respectiv conducerea școlii. Profilul celor care consideră că au primit sprijin insuficient în perioada suspendării cursurilor este următorul: au o medie de vârstă ușor mai ridicată, locuiesc în Regiunea Nord-Est sau București-Ilfov, locuiesc în localități reședință de județ sau în municipiul București, au studii superioare, au copii de liceu.

Gradul de mulțumire a părinților în ceea ce privește desfășurarea activităților

- Marea majoritate a părinților chestionați se declară mulțumiți sau foarte mulțumiți de modul în care au fost organizate activitățile la

192 distanță ale copilului, mai ales părinții preșcolarilor și ai elevilor de la ciclul primar, ai celor care învață la școli din mediul rural, dar și părinții cu nivel de instruire scăzut (fără școală absolvită sau cu studii primare).

Recomandări

- Sprijinirea copiilor și a familiilor care nu au dotările necesare desfășurării unui proces educațional la distanță de calitate, care nu dispun deloc de echipamente sau utilizează dispozitive cu funcțiuni limitate (cel mai frecvent un telefon conectat la internet).
- Acordarea unei atenții speciale (în sensul dotării corespunzătoare) pentru familiile cu mai mulți copii de vârstă preșcolară/școlară, care sunt nevoiți să utilizeze în comun dispozitive conectate la internet, pentru a participa la activitățile educaționale la distanță.
- Evaluarea situației școlilor din mediul rural, dar și a cadrelor didactice din aceste școli, în ceea ce privește dotarea cu echipamente conectate la internet, dar și cu privire la competențele digitale necesare pentru elaborarea și utilizarea resurselor educaționale implicate de învățarea la distanță.
- Sprijinirea copiilor proveniți din familii cu un nivel educațional scăzut (familii care cumulează și alte tipuri de dezavantaje socio-economice), care nu se pot implica suficient pentru a-și ajuta copiii, nici în ceea ce privește utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării, nici în realizarea sarcinilor de învățare sau a temelor pentru acasă, prin desfășurarea de activități remediale cu copiii, dar și de formare a unor competențe digitale minimale ale părinților.

Lista tabelelor și graficelor din text

Tabele

Tabelul 1. Indicatori descriptivi pentru fiecare tip de chestionar utilizat	33
Tabelul 2. Utilizarea dispozitivelor necesare învățării la distanță. Distribuția pe medii de rezidență.....	40
Tabelul 3. Gestionarea activităților de către cadrele didactice. Distribuțiile pe medii de rezidență și nivel de învățământ	45
Tabelul 4. Gestionarea activităților de către cadrele didactice. Distribuția pe regiuni de dezvoltare	46
Tabelul 5. Autonomia elevilor în utilizarea dispozitivelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță. Distribuțiile după gen, mediul de rezidență a școlii, regiunea de dezvoltare și nivelul de învățământ	57
Tabelul 6. Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare. Distribuția după gen și nivel de studiu	60
Tabelul 7. Distribuția ponderilor de elevi cu care profesorii au derulat activități de predare-învățare la distanță, în funcție de variabilele socio-demografice	81
Tabelul 8. Gradul de acoperire a orarului școlar, prin activitățile de predare-învățare la distanță, distribuția în funcție de variabilele socio-demografice.....	85

194	Tabelul 9. Gradul de parcurgere a programelor școlare la finalul anului școlar 2019-2020, după mediul de rezidență și nivelul de studiu	88
	Tabelul 10. Frecvența utilizării diferitelor categorii de resurse educaționale	89
	Tabelul 11. Frecvența medie de utilizare a resurselor educaționale, după mediul de rezidență și nivelul școlar	90
	Tabelul 12. Nivelul mediu al sprijinului primit de către profesori în organizarea învățării la distanță, din partea diferitelor instituții (instanțe de sprijin)	101
	Tabelul 13. Accesul copiilor la dispozitivele necesare învățării la distanță. Distribuțiile după mediul de rezidență, nivelul de studii și statusul ocupațional al părinților	165
	Tabelul 14. Acoperirea necesarului de dispozitivele necesare învățării la distanță. Distribuția după mediul de rezidență, nivelul de studii și statusul ocupațional al părinților	167
	Tabelul 15. Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor. Distribuție în funcție de media de vârstă a respondentului.....	183
	Tabelul 16. Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor*. Distribuție în funcție de regiunea respondentului	184
	Tabelul 17. Instanțe de sprijin pentru părinți în vederea susținerii copiilor*. Distribuție în funcție de ciclul de studiu al copilului	186

Grafice

Graficul 1. Participare versus non-participare la activitățile educaționale la distanță	36
Graficul 2. Cauzele neparticipării la activitățile școlare organizate la distanță.....	39

Graficul 3. Măsura în care s-au organizat activități educaționale la disciplinele din orar.....	42
Graficul 4. Frecvența participării elevilor la diverse tipuri de activități educaționale	49
Graficul 5. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță.....	51
Graficul 6. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță. Distribuție în funcție de mediul de rezidență a școlii.....	53
Graficul 7. Provocări și dificultăți întâmpinate de elevi în învățarea online.....	54
Graficul 8. Timpul de utilizare a dispozitivelor pentru activitățile școlare	59
Graficul 9. Aprecieri ale elevilor cu privire la activitățile școlare la distanță	62
Graficul 10. Gradul de mulțumire a elevilor în ceea ce privește activitățile școlare la distanță	64
Graficul 11. Derularea de activități cu elevii în perioada suspendării cursurilor față-în-față, pe medii de rezidență	73
Graficul 12. Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii, pe medii de rezidență.....	75
Graficul 13. Modalități de organizare a activităților la distanță cu elevii, pe niveluri de învățământ	78
Graficul 14. Modalități de monitorizare a învățării/de evaluare de proces, pe medii de rezidență.....	94
Graficul 15. Instanțe de colaborare în vederea organizării învățării la distanță. Distribuția pe arii curriculare	97
Graficul 16. Instanțe de sprijin pentru profesori în organizarea învățării la distanță, pe medii de rezidență	100

196	Graficul 17. Provocări și dificultăți întâmpinate de profesori în organizarea învățării la distanță, pe medii de rezidență.....	102
	Graficul 18. Aspecte pozitive ale perioadei de învățare la distanță, pe medii de rezidență.....	106
	Graficul 19. Organizarea activităților de învățare la distanță.....	123
	Graficul 20. Perioada în care s-au realizat activități de învățare la distanță, pe medii de rezidență (%)	124
	Graficul 21. Tipuri de activități la distanță implementate în școli, pe medii de rezidență.....	126
	Graficul 22. Actori care au acordat sprijin pentru derularea învățării la distanță, pe medii de rezidență.....	129
	Graficul 23. Tipuri de sprijin primit, pe medii de rezidență.....	131
	Graficul 24. Sprijin acordat de directori pentru învățarea la distanță, pe medii de rezidență	133
	Graficul 25. Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță. Distribuția în funcție de nivelul de învățământ	159
	Graficul 26. Participare versus non-participare la activitățile școlare la distanță. Distribuția în funcție de mediul de rezidență	160
	Graficul 27. Ierarhia cauzelor neparticipării elevilor la activitățile educaționale la distanță.....	162
	Graficul 28. Debutul organizării activităților educaționale la distanță. Distribuția în funcție de nivelul de învățământ	169
	Graficul 29. Debutul organizării activităților educaționale la distanță. Distribuția în funcție de mediul de rezidență a școlii	170
	Graficul 30. Evaluarea de către părinți a gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice	171
	Graficul 31. Evaluarea gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice — acces la materiale de studiu. Distribuție în funcție de ocupația respondentului	173

Graficul 32. Evaluarea gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice. Distribuție în funcție de mediul în care se află școala copilului	174
Graficul 33. Evaluarea gestionării activităților educaționale de către cadrele didactice. Distribuție în funcție de ciclul de studiu al copilului	175
Graficul 34. Modalități de desfășurare a activităților educaționale la distanță	176
Graficul 35. Autonomia copiilor în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării la distanță	179
Graficul 36. Implicarea părinților în activitățile școlare ale copilului.....	181

Structură lot elevi

Tabelul 1. Structura lot — ELEVI, în funcție de clasa în care este înscris respondentul (înainte și după ponderare)

Clasa respondent	Lot elevi — înainte de ponderare		Lot elevi — după ponderare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr
Clasa a V-a	14,2	31159	13,5	29527
Clasa a VI-a	13,9	30387	13,1	28679
Clasa a VII-a	11,6	25502	11,0	24098
Clasa a VIII-a	13,3	29129	12,5	27389
Clasa a IX-a	12,9	28353	13,8	30243
Clasa a X-a	11,6	25410	12,3	26977
Clasa a XI-a	10,8	23583	11,4	24910
Clasa a XII-a	8,3	18267	8,8	19209
Anul I — învățământ profesional/ dual	1,3	2939	1,5	3231
Anul II — învățământ profesional/ dual	1,1	2324	1,2	2560
Anul III — învățământ profesio- nal/ dual	0,9	2020	1,0	2250
Învățământ profesional/dual	3,3	7283	3,7	8041
Total	100	219073	100	219073

Tabelul 2. Structura lot — ELEVI, în funcție de nivelul de învățământ în care este înscris respondentul (înainte și după ponderare)

Ciclul de instruire (3 categorii)	Lot elevi — înainte de ponderare		Populație*		Lot elevi — după ponderare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Gimnaziu (V-VIII)	53,0	116177	50,1	722269	50,1	109693
Liceu (IX-XII)	43,6	95613	43,7	629755	46,3	101339
Școală profesională	3,3	7283	6,3	90451	3,7	8041
Total	100	219073		1442475	100	219073
Ciclul de instruire (2 categorii)						
Gimnaziu (V-VIII)	53,0	116177	50,1	722269	50,1	109693
Liceu (IX-XII) - Școală profesională	47,0	102896	49,9	720206	49,9	109380
Total	100	219073		1442475	100	219073

*Date INSSE, 2018.

Tabelul 3. Structura lot — ELEVI, în funcție de filiera liceului în care este înscris respondentul (înainte și după ponderare)

Tipul liceului	Lot elevi — înainte de ponderare		Lot elevi — după ponderare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr
Liceu — filiera teoretică	54,8	52311	54,2	54829
Liceu — filiera tehnologică	35,9	34255	36,6	37065
Liceu — filiera vocațională	9,4	8930	9,2	9312
Total răspunsuri valide	100	95496	100	101206

Tabelul 4. Structura lot — ELEVI, în funcție de genul respondentului (înainte și după ponderare)

Genul responden- tului	Lot elevi — înainte de ponderare		Populație*		Lot elevi — după pon- derare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Fată	57,2	125272	48,7	702211	48,7	106647
Băiat	42,8	93801	51,3	740264	51,3	112426
Total	100	219073	100	1442475	100	219073

*Date INSSE, 2018

Tabelul 5. Structura lot — ELEVI, în funcție de mediul de rezidență a respondentului (înainte și după ponderare)

Mediul de rezidență a elevului	Lot elevi — înain- te de ponderare		Populație*		Lot elevi — după ponderare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
În mediul urban (oraș)	48,9	107128	56,4	12511988	49,0	107451
În mediul rural (sat, comună)	51,1	111945	43,6	9662705	51,0	111622
Total	100	219073	100	22174693	100	219073

*Populație totală, după mediul de rezidență, la 1 ianuarie 2020 (INSSE)

Tabelul 6. Structura lot — ELEVI, în funcție de mediul de rezidență a școlii în care este înscris respondentul (înainte și după ponderare)

Mediul școlii respondentului	Lot elevi — înainte de ponderare		Populație*		Lot elevi — după ponderare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
În mediul urban (oraș)	74,2	162594	74,6	1076229	75,2	164774
În mediul rural (sat, comună)	25,8	56479	25,4	366246	24,8	54299
Total	100	219073	100	1442475	100	219073

* Elevi de gimnaziu și liceu/școală profesională, după mediul școlii. Date INSSE, 2018

Tabelul 7. Structura lot — ELEVI, în funcție de județul de rezidență a respondentului, înainte și după ponderare

Județul de rezidență a respondentului	Lot elevi — înainte de ponderare		Populație*		Lot elevi — după ponderare (2 niv. instruire)	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
București	2,3	4959	9,3	134583	2,2	4905
Alba	1,8	4026	1,8	25495	1,8	4007
Arad	1,7	3702	2,0	29285	1,7	3657
Argeș	1,3	2847	3,1	44930	1,3	2813
Bacău	5,9	12851	3,2	46689	5,8	12795
Bihor	4,1	9020	3,0	42910	4,1	9055
Bistrița-Năsăud	2,6	5750	1,6	22879	2,6	5668
Botoșani	1,2	2634	2,4	34014	1,2	2678
Brașov	2,4	5188	1,5	21966	2,4	5194
Brăila	1,7	3625	2,6	37731	1,7	3630

Buzău	3,0	6610	2,2	31499	3,0	6626
Caraș-Severin	,8	1779	1,4	19643	0,8	1786
Călărași	2,3	4952	1,3	19276	2,3	4967
Cluj	3,0	6480	3,0	43885	3,0	6535
Constanța	5,1	11066	3,6	51860	5,1	11101
Covasna	,4	919	1,0	14853	0,4	914
Dâmbovița	2,4	5319	2,4	34189	2,4	5288
Dolj	1,9	4157	3,1	44098	1,9	4191
Galați	2,0	4485	2,8	40094	2,1	4539
Giurgiu	1,4	2975	1,1	15368	1,3	2940
Gorj	3,2	6950	1,9	26924	3,2	6989
Harghita	1,1	2403	1,6	23610	1,1	2389
Hunedoara	2,0	4459	2,0	28799	2,0	4431
Ialomița	2,0	4432	1,3	18338	2,0	4433
Iași	3,4	7433	4,5	64215	3,4	7442
Ilfov	1,0	2184	1,4	20297	1,0	2139
Maramureș	2,3	5126	2,5	36009	2,3	5127
Mehedinți	1,6	3549	1,3	18299	1,6	3593
Mureș	2,9	6302	2,7	38658	2,9	6321
Neamț	5,8	12681	2,5	36128	5,8	12745
Olt	2,5	5427	2,1	30582	2,5	5456
Prahova	5,0	10913	3,7	53604	5,0	10929
Satu Mare	0,8	1822	1,7	24336	0,8	1780
Sălaj	1,7	3684	1,2	16829	1,7	3707
Sibiu	1,2	2704	2,0	28550	1,2	2729
Suceava	3,4	7437	3,9	56897	3,3	7292
Teleorman	1,0	2216	1,5	21699	1,0	2202
Timiș	4,1	9079	3,2	45516	4,2	9138
Tulcea	1,7	3764	1,0	14828	1,7	3800

Vaslui	2,4	5152	2,3	33165	2,3	5123
Vâlcea	1,6	3408	1,8	26208	1,5	3390
Vrancea	2,1	4604	1,6	23737	2,1	4630
Total	100	219073	100	1442475	100	219073

* Elevi de gimnaziu și liceu/scoală profesională (inclusiv școli speciale), după locația școlii.
Date INSSE, 2018

Structură lot profesori

Tabelul 1. Structura lot — PROFESORI, pe medii de rezidență

Mediul de rezidență a școlii	Lot profesori (total)		Lot profesori care au derulat activități la distanță		Populație*	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Rural	39	25816	39	22529	37	75465
Urban	61	39493	61	34828	63	129939
Total	100	65309	100	57357	100	205404

* Nivel preșcolar, primar și gimnazial, liceal și profesional. INSSE, 2018

Tabelul 2. Structura lot — PROFESORI,
în funcție de factorii educaționali

	Rural	Urban	Total
Distribuție lot în funcție de statutul profesional			
Debutant	9%	6%	7%
Definitivat	20%	15%	17%
gradul II	16%	14%	15%
gradul I	48%	61%	56%
Necalificat	3%	2%	2%
NonR	4%	4%	4%

Distribuția lot în funcție de vechimea didactică			
Primul an	1%	1%	1%
1-5 ani	14%	10%	12%
6-10 ani	13%	10%	11%
11-20 ani	33%	32%	32%
21-30 ani	23%	27%	25%
Peste 30 ani	12%	17%	15%
NonR	4%	4%	4%
Distribuție lot în funcție de nivelul de predare			
Preșcolar	16%	16%	16%
Primar	33%	19%	24%
Gimnazial	41%	20%	28%
Liceal/profesional	8%	39%	27%
Distribuție lot în funcție de aria curriculară a disciplinei predate			
Învățământ primar	36%	22%	27,7%
Limbă și comunicare	21%	20%	21%
Matematică și științe	16%	17%	17%
Om și societate	13%	14%	13%
Arte	5%	5%	5%
Educație fizică și sport	6%	6%	6%
Tehnologii	6%	8%	7%
Consiliere și orientare	3%	3%	3%

Structură lot directori

Tabelul 1. Structura lot — DIRECTORI, în funcție de mediul de rezidență a școlilor pe care le coordonează

Mediul de rezidență a școlii	Lot directori		Populație*	
	%	Număr	%	Număr
Urban	55,2	3401	53,7	3613
Rural	44,8	2765	46,3	3120
Total	100	6166	100	6733

*Număr școli de nivel preșcolar, primar și gimnazial, liceal și profesional. INSSE, 2018 (Tempo Online)

Tabelul 2. Structura lot — DIRECTORI, în funcție de forma de finanțare a școlii pe care o coordonează

Forma de finanțare	Lot directori		Populație*	
	%	Număr	%	Număr
Școli publice	96,6	5958	91,2	6141
Școli private	3,4	208	8,8	592
Total	100	6166	100	6733

*Număr școli de nivel preșcolar, primar și gimnazial, liceal și profesional. INSSE, 2018 (Tempo Online)

**Tabelul 3. Structura lot — DIRECTORI,
în funcție de vechimea în funcție**

Vechimea în funcție	Lot directori	
	%	Număr
0-5 ani	42,7	2632
6-10 ani	28,5	1759
> 11 ani	28,8	1775
Total	100	6166

**Tabelul 4. Structura lot — DIRECTORI,
în funcție de vechimea în învățământ**

Vechimea în învățământ	Lot directori	
	%	Număr
1-5 ani	7,4	456
6-10 ani	5,4	335
11-15 ani	12,6	779
16-20 ani	17,5	1080
> 20 ani	57,0	3516
Total	100	6166

**Tabelul 5. Structura lot — DIRECTORI,
în funcție de genul respondentului**

Gen	Lot directori	
	%	Număr
feminin	72,4	4462
masculin	27,6	1704
Total	100	6166

Structură lot părinți

Tabelul 1. Structura lot — PĂRINȚI, în funcție de genul copilului (înainte și după ponderare)

Gen copil	Lot părinți — înainte de ponderare		Populație*		Lot părinți — după ponderare**	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Fată	52.0	164680	48.6	1408458	52.1	164863
Băiat	48.0	151812	51.4	1490847	47.9	151629
Total	100	316492	100	2899305	100	316492

*Populație școlară de nivel preșcolar, primar și gimnazial, liceal și profesional. Date pe 2018 (INSSE, Tempo Online) **Ponderare după mediul școlii

Tabelul 2. Structura lot — PĂRINȚI, în funcție de nivelul de învățământ în care este înscris copilul (înainte și după ponderare)

Ciclul de studiu copil	Lot părinți — înainte de ponderare		Populație*		Lot părinți — după ponderare**	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Preșcolar	9,7	30803	18,1	525411	9,7	30653
Primar (pregătitoare-clasă IV-a)	40,3	127413	32,1	931419	40,8	129195
Gimnazial (V-VIII)	31,7	100245	24,9	722269	32,0	101296

Liceu (IX-XII)-Profesional	18,3	58031	24,8	720206	17,5	55349
Total	100	316492	100	2899305	100	316492

*Populație școlară de nivel preșcolar, primar și gimnazial, liceal și profesional. Date pe 2018 (INSSE, TempoOnline)¹. **Ponderare după mediul școlii

Tabelul 3. Structura lot — PĂRINȚI, în funcție de mediul de rezidență a școlii în care este înscris copilul (înainte și după ponderare)

Mediu școală copil	Lot părinți — înainte de ponderare		Populație*		Lot părinți — după ponderare**	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
În mediul urban (oraș)	70,7	223680	65,8	1907880	65,8	208267
În mediul rural (sat, comună)	29,3	92812	34,2	991425	34,2	108225
Total	100	316492	100	2899305	100	316492

*Populație școlară de nivel preșcolar, primar și gimnazial, liceal și profesional. Date pe 2018 (INSSE, Tempo Online) **Ponderare după mediul școlii

Tabelul 4. Structura lot — PĂRINȚI, în funcție de județul de rezidență a respondentului (înainte și după ponderare)

Județul de rezidență a respondentului	Lot părinți — înainte de ponderare		Populație 15-84 de ani*		Lot părinți — după ponderare**	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Municipiul București	3,0	9513	9,7	1796327	2,8	8875

¹ Comparația cu aceste date trebuie privită cu precauție, fiind populații diferite, dar convergente. De asemenea, trebuie luat în considerare că în lotul nostru, media numărului de copii înscrși la școală din gospodărie este de 1,7, deci un părinte reprezintă adesea mai mult de 1 copil înscris la școală.

Alba	1,7	5478	1,7	316430	1,7	5516
Arad	1,8	5647	2,1	395451	1,8	5643
Argeș	1,3	3981	2,9	537419	1,3	3987
Bacău	5,4	17185	3,3	615175	5,4	17048
Bihor	4,2	13413	2,8	512759	4,2	13343
Bistrița-Năsăud	2,8	8752	1,5	269220	2,8	8992
Botoșani	,8	2573	2,0	375934	,8	2592
Brăila	1,7	5509	1,6	292906	1,7	5414
Brașov	2,4	7683	2,8	526483	2,4	7465
Buzău	2,9	9121	2,1	388120	2,9	9331
Călărași	2,4	7648	1,4	254736	2,5	7846
Caraș-Severin	0,5	1734	1,5	271388	0,5	1716
Cluj	3,8	12035	3,3	615289	3,7	11562
Constanța	5,0	15738	3,4	637477	4,9	15420
Covasna	0,6	1763	1,0	186698	0,5	1736
Dâmbovița	2,7	8679	2,3	435268	2,8	8913
Dolj	1,7	5280	3,1	579624	1,6	5164
Galați	1,8	5731	2,9	531707	1,8	5729
Giurgiu	1,4	4419	1,2	225740	1,5	4613
Gorj	2,4	7707	1,6	304745	2,4	7715
Harghita	1,2	3953	1,5	273787	1,3	4010
Hunedoara	1,9	6110	2,1	391393	1,9	5905
Ialomița	1,8	5805	1,3	234720	1,9	5980
Iași	3,6	11237	4,2	782561	3,5	11214
Ilfov	1,3	4215	2,0	362248	1,3	4234
Maramureș	2,2	6943	2,4	436860	2,2	6840
Mehedinți	1,6	4955	1,3	235974	1,5	4905
Mureș	3,8	12077	2,6	488435	3,8	11960
Neamț	5,2	16606	2,6	475566	5,4	17128

Olt	2,1	6742	2,0	371499	2,2	6906
Prahova	4,7	15030	3,6	666134	4,9	15380
Sălaj	1,8	5584	1,1	201255	1,7	5520
Satu Mare	0,8	2629	1,7	323011	0,8	2603
Sibiu	1,4	4397	2,1	387191	1,4	4279
Suceava	3,6	11510	3,3	615849	3,7	11788
Teleorman	0,8	2458	1,7	312720	0,8	2490
Timiș	5,2	16305	3,4	634039	5,1	16159
Tulcea	1,5	4870	1,1	199570	1,5	4889
Vâlcea	1,4	4548	1,8	335757	1,5	4640
Vaslui	1,8	5780	2,2	413003	1,8	5742
Vrancea	1,6	5149	1,7	317895	1,7	5299
Total	100	316492	100	18528363	100	316492

*Populație rezidentă la 1 ianuarie 2019. INSSE, Tempo Online

**Ponderare după mediul școlii.